Peel en Maas, oktober 2022

Begroting 2023

gemeente Peel en Maas

Inhoudsopgave: Pagina:

Algemeen 5

1. Inleiding 5
2. Uitgangspunten begroting 2023 6
3. Kerngegevens en indicatoren 8
4. Overzicht thema's, programma's en producten 14

Financiële begroting 2023 16

5. Financiële positie Peel en Maas 2023 – 2026
a. Baten en lasten 2023 – 2026 16
b. Toelichting op financiële positie 17
c. Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien 22
d. Ombuigingsmaatregelen 23
e. Overhead en treasury 24
f. Investeringen en claims 2023 25
g. EMU saldo en geprognotiseerde balans 2023-2026 34

Beleidsbegroting 2023 36

6. Programmabeschrijvingen: **36**
1 Thema Ruimte **39**
1.1 Vitale leefomgeving 39
1.2 Beheer fysieke leefomgeving 42

2 Thema Sociaal domein **45**
2.1 Werk en inkomen 45
2.2 Zorg en ondersteuning 48
2.3 Jeugd en onderwijs 52

3 Thema Vitale gemeenschappen **55**
3.1 Gemeenschapsontwikkeling 55
3.2 Onderwijshuisvesting 58
3.3 Sport en bewegen 59
3.4 Kunst en cultuur 63

4 Thema Economie **65**
4.1 Economie 65

5 Thema Integrale veiligheid **67**
5.1 Integrale veiligheid 67

6 Thema Bestuur, communicatie en dienstverlening **71**
6.1 Bestuur, communicatie en dienstverlening 71

7. Paragrafen: **74**
A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 75
B. Onderhoud kapitaalgoederen 85
C. Financiering 91
D. Bedrijfsvoering 94
E. Verbonden partijen 95
F. Grondbeleid 111
G. Lokale heffingen 117
H. Demografische ontwikkelingen 124

Bijlagen: 126

A. Overzicht baten en lasten 2023 op productniveau 128
B. Overzicht structureel begrotingsevenwicht 2023 - 2026 130
C. Overzicht reserves en voorzieningen 2023 – 2026 134
D. Specificatie algemene uitkering 2023 140
E. Overzicht baten en lasten 2023 op taakveldniveau 142
F. Overzicht baten en lasten 2021 en 2022 143

1. Inleiding

De Kaderbrief 2023 vormt in financieel opzicht de basis voor deze begroting. We sluiten aan op de exploitatiesaldi uit de kaderbrief en geven aan waar deze zijn aangepast en geactualiseerd.

De opbouw van deze begroting

Financieel
In het eerste deel van de begroting staan de uitgangspunten, de kerngegevens, de indicatoren en een overzicht van de verwachte begrotingssaldi met toelichting. Hier staan ook de voorgestelde investeringen en claims.

Ons beleid
In het tweede deel van de begroting staan zes thema's die de kapstok vormen. De zes thema's zijn:

1. Ruimte
2. Sociaal Domein
3. Vitale Gemeenschappen
4. Economie
5. Integrale Veiligheid
6. Bestuur, Communicatie en Dienstverlening

Bij elk thema horen programma's. Deze beschrijven we aan de hand van vier vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat doen we om dit te bereiken?
- Wat gaat het kosten?
- Wat doen we nog meer?

Voor de antwoorden op deze vragen zijn de programmadoelen en de uitvoeringsafspraken het vertrekpunt. Deze vinden hun oorsprong in de kaderstellingen die door de raad zijn vastgesteld. Als er nieuwe ontwikkelingen zijn, stellen we de doelen en afspraken bij. Per programma zijn ook de investeringen, de claims en de verbonden partijen genoemd. Dit geeft per programma inzicht in de ontwikkellijn, de productielijn en de kosten.

Paragrafen
Overkoepelende onderwerpen zoals risico's, weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, lokale lasten, enzovoorts zijn in de paragrafen omschreven.

Bijlagen
De bijlagen vormen het laatste onderdeel van deze begroting.

2. Uitgangspunten begroting 2023

Deze begroting is gebaseerd op de uitgangspunten die zijn benoemd in de kaderbrief die afgelopen juli in uw raad werd behandeld. Verder zijn de onderstaande uitgangspunten van toepassing:

Overhead

Volgens de regelgeving BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) is voorgeschreven dat overheadkosten niet worden doorbelast naar de producten in de begroting. De overhead blijft als apart onderdeel (taakveld) zichtbaar in de begroting. Alleen de overheadkosten die samenhangen met investeringen en projecten worden nog doorbelast. Er is een algemeen overheadtarief berekend op basis van de totale overheadkosten en het verwachte aantal 'productieve' uren in 2023. In de paragraaf Lokale heffingen staat de exacte berekening en een nadere toelichting.

Investeringen en kapitaallasten

De nota activabeleid is door de gemeenteraad vastgesteld en vormt het uitgangspunt voor de wijze waarop we investeringen activeren en kapitaallasten berekenen. De onderstaande uitgangspunten met betrekking tot de waardering en afschrijving van de gemeentelijke eigendommen worden in acht genomen:

- Er wordt geactiveerd voor investeringen boven de € 25.000. Investeringen onder de € 25.000 worden ten laste van de exploitatie in het jaar van aanschaf gebracht. Indien externe richtlijnen anders voorschrijven worden deze gevolgd.
- Voor nieuwe investeringen wordt in principe uitgegaan van een lineair afschrijvingssysteem.
- Bij de kapitaallasten wordt rekening gehouden met het moment van realisatie van de investeringen, zodat kapitaallasten naar rato worden opgenomen. In de begroting wordt voor het jaar van investering rekening gehouden met een bepaalde onderuitputting op basis van de verwachte datum van ingebruikname.
- Voor het bepalen van de afschrijvingstermijnen gelden de volgende termijnen, tenzij anders is bepaald:

Omschrijving	Jaar
Gebouwen	40
Verbetering aan gebouwen	25
Rioleringen	40
Vrachtwagens	10
Auto's	6
Openbare verlichting	15
Wegen	40
Kunstwerken infrastructuur	25
Tractoren	10
Vuilnisauto's	8
Bladvegers	8
Vorkheftrucks	10
Gladheidbestrijdingsmiddelen	12
Beveiligingssystemen	8
Centrale hardware automatisering	4
Software	4
Telefooninstallaties	8

- Voor de bepaling van het rentepercentage in 2023 over de boekwaarde van de nieuwe investeringen is het rentepercentage gesteld op 0,75%. Dat is gebaseerd op de (afgeronde) gemiddelde rentelasten.
- De vrije ruimte voor kapitaallasten van nieuwe investeringen bedraagt in principe jaarlijks € 250.000. Naast de investeringen, waarvan de kapitaallasten ten laste van de vrije begrotingsruimte komen, zijn er ook investeringen mogelijk waarvan de kapitaallasten worden gedekt uit bestaande budgetten, reserves en voorzieningen of via direct aan de investering verbonden inkomsten.
- Voor 'majeure' investeringsprojecten zijn aanvullende budgetten opgenomen als dekking voor kapitaallasten. Die budgetten zijn:
  2023: € 400.000
  2024: € 750.000
  2025: € 950.000
  2026: € 1.150.000

De verwerking van de geactiveerde uren

Uit de capaciteitsplanningen van de verschillende teams komt naar voren dat een deel van de uren besteed wordt aan investeringen en projecten. Deze doorberekende uren en kosten hebben dus geen directe invloed op het begrotingssaldo. In 2023 wordt een bedrag van € 1.351.406 (11.478 uur) doorbelast naar investeringen en projecten.

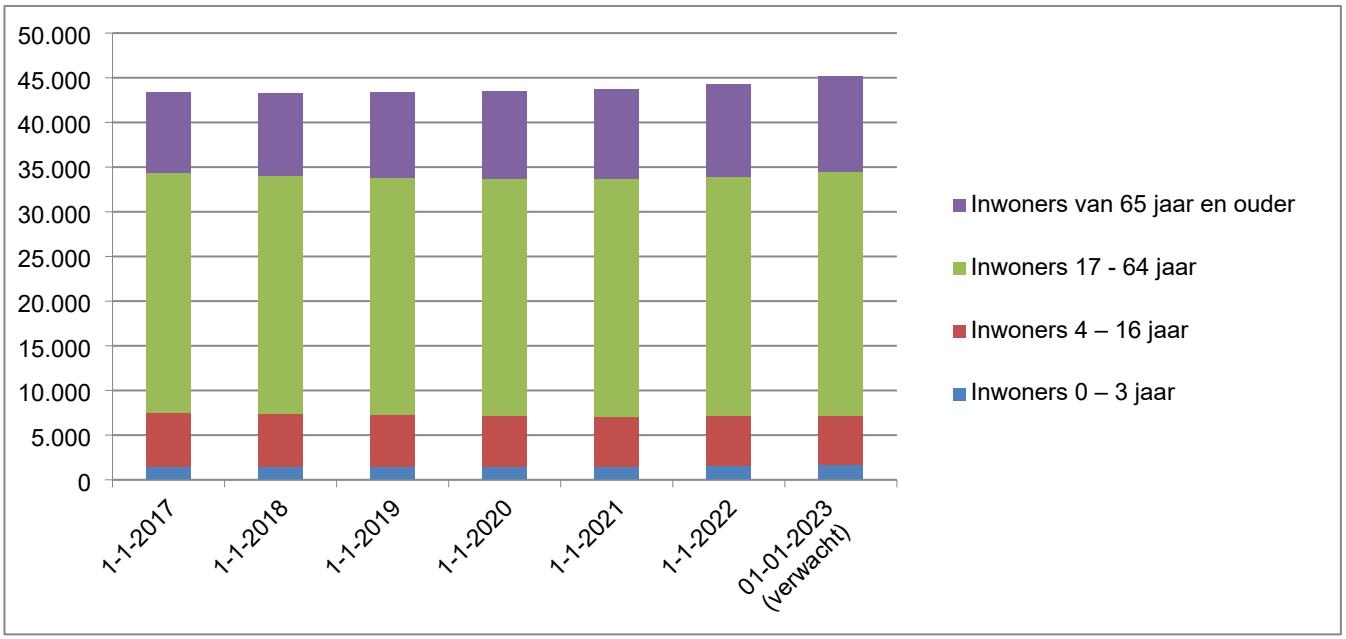
Reserves en voorzieningen

In bijlage C wordt een meerjarig overzicht verstrekt van de aanwezige reserves en voorzieningen.

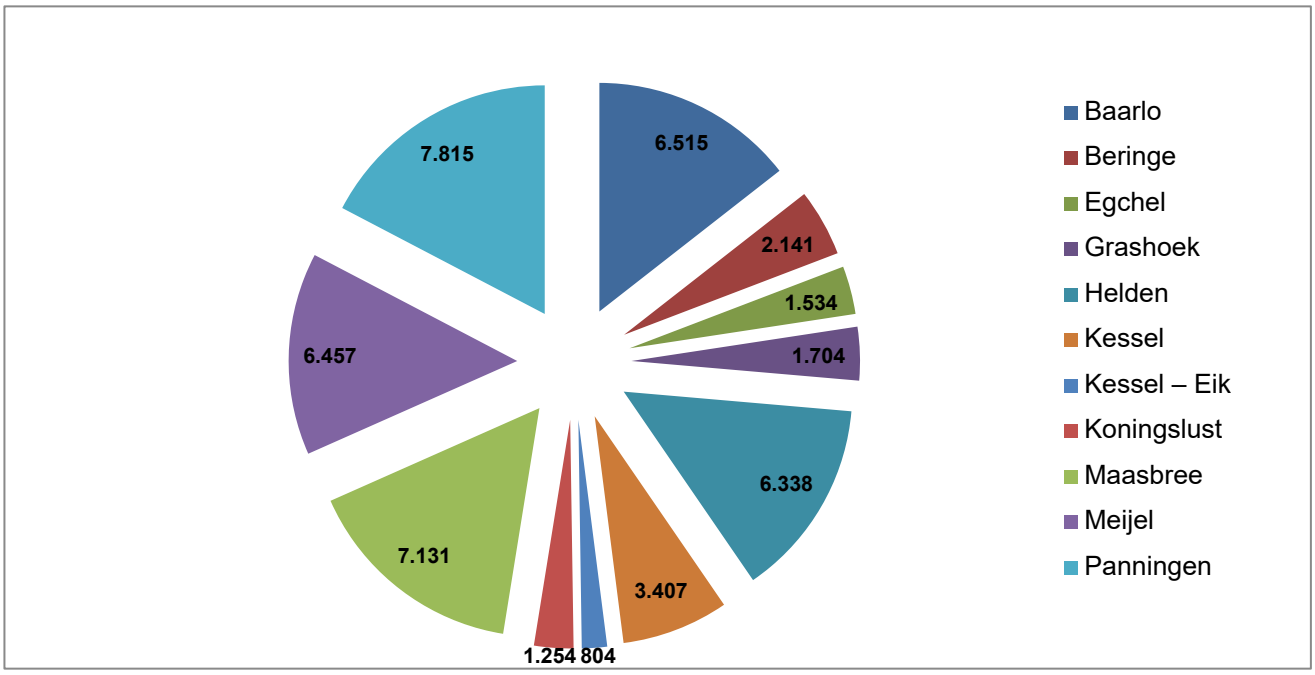

3. Kerngegevens en indicatoren

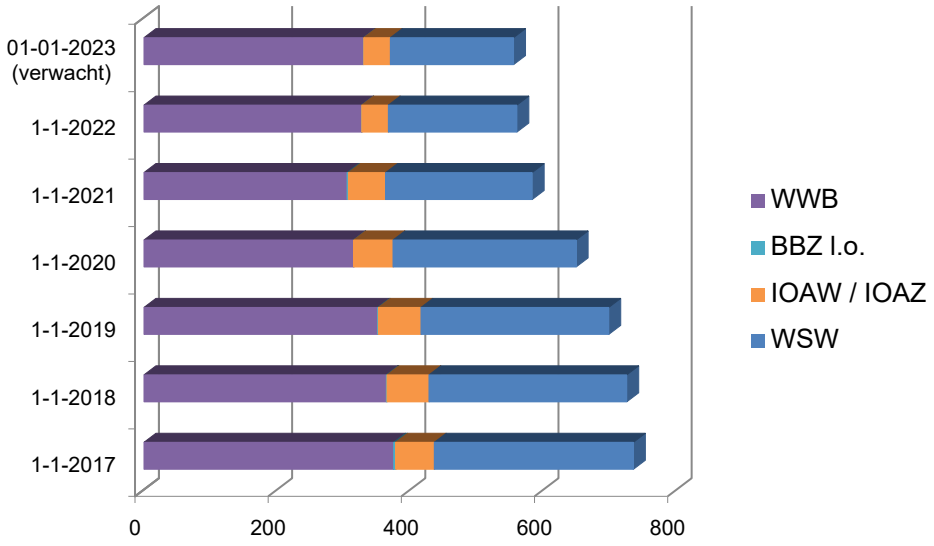
INWONERS PEEL EN MAAS	*1-1-2017*	*1-1-2018*	*1-1-2019*	*1-1-2020*	*1-1-2021*	*1-1-2022*	*01-01-2023 (verwacht)*
Inwoners 0 – 3 jaar	1.476	1.456	1.489	1.508	1.492	1.593	1.700
Inwoners 4 – 16 jaar	6.063	5.907	5.795	5.665	5.603	5.520	5.450
Inwoners 17 - 64 jaar	26.788	26.717	26.510	26.504	26.553	26.855	27.300
Inwoners van 65 jaar en ouder	9.024	9.239	9.525	9.753	10.013	10.310	10.650
Inwoners totaal	**43.351**	**43.319**	**43.319**	**43.430**	**43.661**	**44.278**	**45.100**
INWONERS PER KERN							
Baarlo	6.540	6.502	6.510	6.510	6.484	6.465	6.515
Beringe	2.134	2.124	2.122	2.127	2.148	2.141	2.141
Egchel	1.224	1.235	1.268	1.290	1.329	1.433	1.534
Grashoek	1.683	1.661	1.649	1.650	1.656	1.649	1.704
Helden	6.138	6.185	6.227	6.210	6.245	6.292	6.338
Kessel	3.453	3.423	3.416	3.403	3.354	3.400	3.407
Kessel – Eik	805	795	794	808	802	802	804
Koningslust	1.227	1.199	1.229	1.235	1.253	1.255	1.254
Maasbree	6.519	6.522	6.520	6.512	6.626	6.855	7.131
Meijel	6.187	6.164	6.098	6.159	6.146	6.261	6.457
Panningen	7.441	7.509	7.486	7.526	7.618	7.725	7.815
	43.351	**43.319**	**43.319**	**43.430**	**43.661**	**44.278**	**45.100**

Inwoners per kern 1-1-2023 (verwacht)

UITKERINGEN	*1-1-2017*	*1-1-2018*	*1-1-2019*	*1-1-2020*	*1-1-2021*	*1-1-2022*	*01-01-2023 (verwacht)*
WWB	375	364	351	315	305	327	330
BBZ I.o.	3	1	1	0	2	0	0
IOAW / IOAZ	58	63	64	59	56	40	40
WSW	299	297	282	275	220	193	185

Indicatoren

Gemeenten zijn (op basis van het BBV) verplicht om in de begroting en jaarstukken een aantal voorgeschreven prestatie-indicatoren op te nemen. Die indicatoren worden door de gemeenten niet zelf gevuld maar op landelijk niveau op uniforme wijze verzameld en gevuld. Op die manier zijn voor elke gemeente de indicatoren op dezelfde wijze samengesteld en gedefinieerd en is een betere vergelijkbaarheid tussen gemeenten mogelijk.
Via de website www.waarstaatjegemeente.nl worden deze gegevens ontsloten.

Naast deze landelijk ter beschikking gestelde indicatoren zijn er nog vijf indicatoren die op basis van eigen gemeentelijke informatie moeten worden ingevuld.
Dat betreft:

- Formatie: Fte. per 1.000 inwoners (*toegestane formatie*)
- Bezetting: Fte. per 1.000 inwoners (*werkelijke bezetting*)
- Apparaatskosten: Kosten per inwoner
- Externe inhuur: Kosten als % van de totale loonsom + totale kosten externe inhuur
- Overhead: % van de totale kosten

Eigen indicatoren:

Indicator:	*Eenheid*	Peel en Maas		
		Begroting 2023	**Begroting 2022**	**Jaarstukken 2021**
Formatie	*FTE per 1.000 inwoners*	**7,22**	7,40	7,19
Bezetting	*FTE per 1.000 inwoners*	**7,31**	7,11	7,10
Apparaatskosten*	*Kosten per inwoner*	**€ 674,22**	€ 640,51	€ 612,69
Externe inhuur	*Kosten in euro's*	**€ 1.903.412**	€ 1.519.160	€ 2.339.783
Externe inhuur	*% van totale loonsom*	**7,03%**	6,09%	9,77%
Overhead	*% van de totale kosten*	**11,86%**	12,70%	11,24%

** Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.*

Landelijke indicatoren:

INDICATOR	Eenheid	PEEL EN MAAS					Gemiddelde van gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners	*Oorsprong cijfers begroting 2023*	*Toelichting indicator*
		BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022	BEGROTING 2023			
Woonlasten éénpersoons-huishouden	€	662	675	691	719	**767**	Nog niet bekend	*2022*	*vlgns. berekeningen COELO*
Woonlasten meerpersoons-huishouden	€	712	725	741	769	**817**	Nog niet bekend	*2022*	*vlgns. berekeningen COELO*
WOZ-waarde woningen	x € 1.000	228	234	246	261	**285**	290	*2021*	
Nieuwgebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	8,4	8,4	8,1	9,2	**12,4**	8,9	*2021*	
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	97	69	36	38	**42**	170	*2020*	*Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.*
Hernieuwbare elektriciteit	%	4,4	4,8	7,3	10,5	**20,4**	26,8	*2020*	*Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.*
Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inw.	0,5	0,7	0,7	0,7	**0,5**	1,8	*2021*	
Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inw.	2,2	1,7	2,2	2,1	**1,9**	4,3	*2021*	
Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inw.	2,1	2,3	2,3	2,3	**1,5**	1,3	*2021*	
Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000 inw.	4,6	3,2	2,9	5,8	**3,8**	6,1	*2021*	
Verwijzingen Halt	per 1.000 inw. 12-17 jr	8	2	5	6	**3**	7	*2021*	
Jongeren met delict voor rechter	%	0,73	0,71	0	1	**1**	1	*2020*	
Demografische druk	%	72,4	73,7	73,8	74,3	**74,7**	70,3	*2022*	*De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.*

INDICATOR	Eenheid	PEEL EN MAAS					Gemiddelde van gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners	*Oorsprong cijfers begroting 2023*	*Toelichting indicator*
		BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022	BEGROTING 2023			
Niet-sporters	%	46,6	46,6	46,6	46,6	**48**	49,3	*2020*	*Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder.*
Banen	per 1.000 inw 15-64 jr	608,6	621,5	661,6	663,6	**670,2**	805,5	*2021*	*Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.*
Vestigingen van bedrijven	per 1.000 inw 15-64 jr	136,9	139,2	145	148,6	**155,2**	165,1	*2021*	*Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.*
Netto arbeidsparticipatie	%	69,9	71,7	72,5	72,4	**72,4**	68,4	*2020*	*Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.*
Functiemenging	%	48,4	48,7	49,9	49,8	**49,9**	53,3	*2021*	*De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.*
Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	156	144	146,5	173,4	**152.6**	431,2	*2021*	*Het aantal personen met een uitkering op grond van de Participatiewet.*
Lopende re-integratie-voorzieningen	per 10.000 inw 15-65 jr	460	501	305,2	268,9	**268,9**	202	*2020*	
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inwoners	430	430	500	540	**540**	Nog niet bekend	*2021*	
% kinderen in uitkeringsgezin	%	2,39	2,39	3	3	**3**	6	*2020*	*Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.*
Werkeloze jongeren	%	0,57	0,57	1	1	**1**	2	*2020*	
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%	1,2	1,9	1,3	1,1	**1**	1,9	*2021*	*Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie*

INDICATOR	Eenheid	PEEL EN MAAS					Gemiddelde van gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners	*Oorsprong cijfers begroting 2023*	*Toelichting indicator*
		BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022	BEGROTING 2023			
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	1,13	1,13	1,1	1,9	**1,1**	2,5	*2021*	*Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.*
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	8,52	8,76	9	10	**6**	19	*2021*	*Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.*
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	8,3	7,4	9	9,3	**11,4**	12,9	*2021*	
Jongeren met jeugdreclassering	%	0,2	0,2	0,2	0,2	**0,3**	0,3	*2021*	
Jongeren met jeugdbescherming	%	0,9	0,9	1	1	**1,1**	1,2	*2021*	

4. Overzicht thema's / programma's / producten

	Programma	Product
1	**Vitale leefomgeving**	
1.1	Vitale leefomgeving	
100		Beleidskader ruimtelijke ontwikkeling
101		Plattelandsontwikkeling
102		Ruimtelijke ontwikkeling kernen
103		Gronden
104		Uitvoering ruimtelijke ontwikkeling
105		Beleidskader wonen
106		Wonen - volkshuisvesting
107		Grondexploitatie wonen
108		Beleidskader vergunning en toezicht
109		Integrale vergunningverlening
110		Toezicht fysieke leefomgeving
1.2	Beheer fysieke leefomgeving	
120		Beleidskader openbare ruimte
121		Afvalinzameling
122		Wegen
123		Wijk, natuur en landschap
124		Water en riolering
125		Verkeer, vervoer en ondergrondse infrastructuur
126		Openbare verlichting
2	**Sociaal domein**	
2.1	Werk en Inkomen	
212		Werk
213		Inkomen
214		Minima
215		Leerontwikkelroutes
2.2	Zorg en Ondersteuning	
222		Huishoudelijk werk
223		Woonvoorzieningen
224		Leef- en vervoersvoorzieningen
225		WMO begeleiding
226		Uitvoeringsprogramma WWZ
227		Maatschappelijke opvang
228		Volksgezondheid
229		Bedrijfsvoering sociaal domein
2.3	Jeugd en Onderwijs	
231		Jeugdhulp
232		Jeugd en gezin
233		Onderwijs
3	**Vitale gemeenschappen**	
3.1	Gemeenschapsontwikkeling	
311		Beleidskader gemeenschapsontwikkeling
312		Samenlevingsopbouw
313		Gemeenschapsaccommodaties
3.2	Onderwijshuisvesting	
325		Onderwijshuisvesting
3.3	Sport en Bewegen	
331		Beleidskader Sport en bewegen
332		Sport en bewegen
333		Sportvoorzieningen en –accommodaties
3.4	Kunst en Cultuur	
341		Beleidskader kunst en cultuur
342		Cultuurstimulering
343		Cultuurbehoud
344		Culturele voorzieningen/accommodaties

	Programma	Product
4	**Economie**	
4.1	Economie	
411		Beleidskader economische ontwikkeling
412		Regionale economische samenwerking
421		Beleidskader bedrijven
422		Bedrijventerreinen
423		Platteland
424		Detailhandel
425		Grondexploitatie werklocaties
426		Ondernemersloket
427		Beleidskader toerisme en promotie
428		Recreatie en toerisme
429		Evenementen
5	**Integrale veiligheid**	
5.1	Integrale veiligheid	
510		Openbare orde en veiligheid
515		Brandweerdistrict Peel en Maas
520		Handhaving fysieke leefomgeving
6	**Bestuur, Communicatie en Dienstverlening**	
6.1	Bestuur, Communicatie en Dienstverlening	
611		Gemeenteraad
612		Burgemeester en wethouders
613		Ondernemingsraad
614		Rekenkamercommissie
615		Regionale bestuurlijke samenwerking
616		Verkiezingen
620		Burgerzaken
	Algemene dekkingsmiddelen en overige taakvelden	
711		Algemene dekkingsmiddelen
712		Mutaties reserves
713		Onvoorzien
714		Overhead
715		Treasury

5. Financiële positie Peel en Maas 2023-2026

A. Baten en lasten op programmaniveau 2023 – 2026*

Programma		2023		2024		2025		2026	
		LASTEN	BATEN	LASTEN	BATEN	LASTEN	BATEN	LASTEN	BATEN
1.1	Vitale leefomgeving	**6.225.632**	**1.306.058**	6.265.521	1.324.578	5.696.307	1.338.971	5.594.225	1.353.099
1.2	Beheer fysieke leefomgeving	**17.249.706**	**10.473.718**	17.583.808	10.651.492	17.778.433	10.931.366	17.840.026	11.083.860
2.1	Werk en inkomen	**17.001.933**	**6.761.125**	16.159.791	6.680.600	16.072.915	6.681.206	15.696.258	6.681.206
2.2	Zorg en ondersteuning	**15.070.623**	**2.628.750**	15.097.176	2.625.000	15.423.607	2.626.500	15.676.797	2.626.500
2.3	Jeugd en onderwijs	**16.634.963**	**703.325**	17.136.931	542.164	17.645.195	547.585	18.031.281	548.187
3.1	Gemeenschapsontwikkeling	**4.133.656**	**222.744**	4.186.083	223.415	4.172.818	223.868	4.220.014	224.328
3.2	Onderwijshuisvesting	**2.049.868**	**53.145**	2.017.336	53.942	1.927.715	54.481	1.927.602	55.026
3.3	Sport en bewegen	**3.011.956**	**559.515**	3.044.557	568.983	3.065.400	576.157	3.075.874	581.147
3.4	Kunst en cultuur	**2.830.885**	**188.982**	2.867.689	191.805	2.891.066	193.724	2.913.595	195.636
4.1	Economie	**1.440.327**	**256.022**	1.469.306	259.861	1.489.002	262.460	1.472.809	265.084
5.1	Integrale veiligheid	**4.285.659**	**207.023**	4.356.336	210.127	4.384.789	212.229	4.412.795	214.352
6.1	Bestuur, communicatie en dienstverlening	**4.274.632**	**661.396**	4.292.586	671.316	4.319.240	678.028	4.300.339	684.809
	Algemene Dekkingsmiddelen	**4.172.418**	**88.170.682**	4.667.389	92.125.043	5.213.059	96.785.190	5.941.484	94.261.017
	Overhead	**13.477.383**	**101.875**	13.620.349	103.028	13.794.079	78.809	13.914.026	79.597
	Treasury	**-288.461**	**51.746**	-422.198	49.508	-382.491	47.826	-322.927	47.826
	Onvoorzien	**350.000**	**0**	400.000	0	400.000	0	400.000	0
	Resultaat voor bestemming	**111.921.181**	**112.346.106**	**112.742.661**	**116.280.862**	**113.891.134**	**121.238.400**	**115.094.200**	**118.901.674**
TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN		***424.925***		***3.538.201***		***7.347.266***		***3.807.474***	
Dotaties en onttrekkingen aan reserves		**3.311.887**	**3.328.183**	**3.749.191**	**2.392.370**	**3.770.992**	**1.582.687**	**3.800.179**	**1.524.898**
Resultaat baten lasten		**115.233.068**	**115.674.289**	**116.491.852**	**118.673.232**	**117.662.126**	**122.821.087**	**118.894.379**	**120.426.572**
GERAAMD RESULTAAT		**441.221**		**2.181.380**		**5.158.961**		**1.532.193**	

** Door afrondingsverschillen kunnen kleine afwijkingen ontstaan in de totaaltellingen.*

Als bijlage F is (ter vergelijking) een overzicht opgenomen van de baten en lasten over 2021 en uit de begroting 2022.

B. Toelichting financiële positie

De basis voor de begroting 2023 vormt de Kaderbrief 2023. In de onderstaande tabel staat de aansluiting van de huidige begrotingssaldi met de saldi uit de Kaderbrief 2023:

	2023	2024	2025	2026
Saldi kaderbrief 2023	**835.492**	**3.211.574**	**6.147.784**	**984.811**
Rente en afschrijvingen	233.511	-342.024	-247.113	-262.138
Structurele effecten 2e bijstellingsrapportage	-125.000	-125.000	-125.000	-125.000
Meerkosten investeringen 2023	-14.000	-160.000	-160.000	-160.000
Meerkosten claims 2023-2026	-295.000	-270.000	-270.000	-190.000
Aanvulling budget kapitaallasten	0	-100.000	-200.000	-300.000
Loonontwikkelingen en personeel	-320.820	-331.152	-241.687	-218.566
Effect invoering omgevingswet	-130.000	-130.000	-130.000	-130.000
Stijging energielasten	-504.377	-518.614	-538.831	-559.613
Actualiseren stelpost indexatie / inflatie	-500.000	-500.000	-296.000	-850.000
Overige mutaties (per saldo)	-34.363	120.372	-20.709	186.996
Effecten septembercirculaire 2022	1.295.778	1.326.224	1.240.517	3.155.703
Saldi Begroting 2023 - 2026	**441.221**	**2.181.380**	**5.158.961**	**1.532.193**

In de saldi is een toevoeging aan de algemene reserve opgenomen van € 2.500.000 in 2023 en € 3.000.000 in de jaren 2024, 2025 en 2026.

De afzonderlijke posten worden als volgt toegelicht:

Rente en afschrijving:
Na enkele jaren met extreem lage (soms zelfs positieve) rentepercentages voor leningen stijgen deze in de afgelopen tijd weer. Dat betekent dat we ook voor onze nieuwe langlopende leningen meer rente zullen moeten betalen. Het voordeel in 2023 wordt veroorzaakt doordat de afschrijvingen over enkele ‘lopende’ projecten naar verwachting later starten.

Structurele effecten 2e bijstellingsrapportage 2022
Enkele bijstellingen van de begroting 2022 die zijn opgenomen in de 2e bijstellingsrapportage 2022 hebben een structureel karakter en dus ook effect voor de begroting 2023. Per saldo gaat het om € 125.000 betreffende de bijstelling voor leerlingenvervoer en Arbo-technische aanpassingen.
Zonder vooruit te willen lopen op besluitvorming over de 2e Bijstellingsrapportage nemen we voorzichtigheidshalve deze structurele effecten wel al op in de begroting 2023.

Meerkosten investeringen en claims:
In de begroting is jaarlijks een budget van € 250.000 opgenomen ter dekking van kapitaallasten van nieuwe investeringen. Uit het overzicht verwachte investeringen voor 2023 blijkt dat de kapitaallasten uiteindelijk ca. € 410.000 bedragen. Omdat kapitaallasten pas starten wanneer een investering in gebruik wordt genomen, zullen we in 2023 nauwelijks extra kosten hebben maar pas vanaf 2024 rekenen met de extra kosten van € 160.000.

Voor de claims is in principe geen apart budget opgenomen en de lasten komen dus rechtstreeks ten laste van het begrotingssaldo. De bedragen die zijn opgenomen betreffen de lasten van de voorgestelde claims voor de jaren 2023 tot en met 2026.
Een specificatie van de investeringen en claims is opgenomen in paragraaf F van dit hoofdstuk.

Aanvulling budget kapitaallasten 2024 en 2025:
In de begroting is jaarlijks een budget van € 250.000 beschikbaar om de kapitaallasten te dekken van nieuwe investeringen. Een belangrijk deel van die financiële ruimte wordt jaarlijks ingezet voor de investeringen in de openbare ruimte. Dat is vanwege de systematiek die indertijd is gekozen waarmee het samenspel tussen de onderhoudsbudgetten in de begroting en de investeringen in de openbare ruimte gezamenlijk voldoende financiële ruimte (moet) bieden om aan de vastgestelde onderhoudsniveaus te voldoen. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt dit nader toegelicht.

Voor de jaren 2024 en verder is de verwachting dat de investeringen in de openbare ruimte meer kosten met zich mee brengen dan de € 250.000 die nu beschikbaar zijn. Dat heeft een aantal redenen:

- Prijsontwikkelingen: als de prijzen blijven stijgen zoals afgelopen periode dan worden de investeringen duurder. Het budget van € 250.000 is tot op heden niet geïndexeerd
- Vanaf 2027 voldoen we aan de Kader Richtlijn Water (KRW): de afgelopen jaren konden verschillende investeringen in wegen worden gecombineerd met investeringen volgens de KRW waardoor de kosten lager waren. De investeringen volgens de KRW worden gedekt uit het GRP. In de toekomst vervallen de KRW-opgaves en kunnen investeringen dus niet meer gecombineerd worden.
- Uit de inventarisatie van komende investeringen blijkt dat in 2024 en 2025 een aantal grote investeringen in wegrenovaties en kernen op stapel staan. Dat gaat o.a. om Lange en Korte Heide in Maasbree, Bernhardstraat-Irenestraat Panningen en de Ondersteweg in Kessel / Baarlo die zowel technisch worden gerenoveerd als ingericht volgens Duurzaam Veilig.

Omdat vooralsnog voor de jaren 2024 en 2025 blijkt dat er meer investeringen nodig zijn dan er aan financiële ruimte is opgenomen verhogen we het budget voor nieuwe kapitaallasten in die jaren van € 250.000 naar € 450.000. Daarmee ontstaat financiële ruimte om de noodzakelijke investeringen te kunnen doen die nodig zijn om het kwaliteitsniveau op peil te houden (en daarmee hogere kosten in de toekomst voorkomen) en de verkeersveiligheid te vergroten.
Het ophogen van het budget heeft een structureel effect van uiteindelijk € 400.000. Omdat kapitaallasten pas tot kosten leiden als de investering in gebruik wordt genomen zijn de nettokosten in de eerste jaren lager. We verwachten dat we deze lasten ook in 2027 en verder kunnen dekken aangezien we in de begroting nog enkele stelposten die we in kunnen zetten. Verder is er nog de structurele toevoeging aan de algemene reserve van € 3 miljoen die we deels kunnen inzetten voor de dekking van de extra kapitaallasten.

Loonontwikkelingen en personeel:
De raming van de personeelskosten 2023 – 2026 is gebaseerd op de verwachte bezetting per 1-1-2023 en de actuele ramingen voor sociale lasten en pensioenpremies. In de doorrekeningen houden we vooralsnog rekening met een structurele loonstijging van 2,5% in 2023, 2,0% in 2024, 1,5% in 2025 en 1,0% in 2026. Mochten de CAO-onderhandelingen resulteren in hogere stijgingen dan kunnen we daar de algemene stelpost voor indexatie/inflatie voor aanwenden.

Effect invoering Omgevingswet:
Naar verwachting treedt per 1 januari 2023 de Omgevingswet en daarmee ook de Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen in werking. In deze begroting nemen we de financiële effecten op van deze nieuwe wetgeving. Daarbij sluiten we aan bij het huidige beleid en de huidige uitgangspunten rondom de kostendekkendheid van de leges. Dat betekent dat we uitgaan van een kostendekkendheid van 50% voor nieuwe activiteiten en het belasten van milieubelastende activiteiten.
Op basis van deze uitgangspunten zal het netto-financieel effect € 130.000 nadeel bedragen. Dat bedrag is opgebouwd uit enerzijds lagere legesopbrengsten (door het wegvallen van bepaalde activiteiten) maar anderzijds ook lagere kosten (door lagere advieskosten/inhuur personeel en compensatiegelden van het Rijk).
Het risico bestaat dat de wetgeving door landelijke besluitvorming alsnog wordt uitgesteld. In die situatie zullen we via een bijstellingsrapportage in 2023 de financiële effecten weer corrigeren.

Stijging energielasten
Per 1 oktober 2022 is een nieuw energiecontract van kracht waarmee de banden met Gazprom zijn verbroken. Dat contract kent andere voorwaarden die financieel nadelig zijn. Bovendien zijn de tarieven voor gas en elektriciteit de laatste maanden explosief gestegen. Op basis van de meest actuele gegevens op het moment van totstandkoming van deze begroting is een berekening gemaakt van de verwachte energiekosten voor de gemeente Peel en Maas. Dat leidt tot circa € 500.000 hogere kosten dan in de budgetten was opgenomen.

Actualiseren stelpost inflatie / indexatie
De reguliere budgetten voor de producten zijn voor 2023 al met 2,5% geïndexeerd en daarnaast is een algemene stelpost opgevoerd waarmee knelpunten als gevolg van inflatie / indexatie kunnen opvangen. Die stelpost willen we ophogen vanwege een tweetal redenen:

- In de septembercirculaire 2022 is aangegeven dat de verwachting voor de loon- en prijsontwikkeling voor 2023 hoger zal zijn dan bij de meicirculaire aangekondigd. Daarom wordt de algemene uitkering verhoogd maar zullen mogelijk ook hogere kosten ontstaan dan geraamd bij de meicirculaire / kaderbrief.
- Binnenkort starten de CAO-onderhandelingen voor gemeentepersoneel en de verwachting is dat er een looneis komt te liggen die een stuk hoger is dan de budgetten die we nu hebben opgenomen. De huidige budgetten voorzien in een loonstijging van 6% in de komende drie jaar maar mogelijk komt een CAO-akkoord uiteindelijk uit op een hogere (of snellere) stijging.

Om voorbereid te zijn op bovenstaande ontwikkelingen verhogen we de stelpost inflatie / indexatie als volgt:

	Aanwezige stelpost	Aanvulling stelpost	**Totale stelpost**
2023	1.150.000	500.000	**1.650.000**
2024	1.300.000	500.000	**1.800.000**
2025	1.854.000	296.000	**2.150.000**
2026	1.450.000	850.000	**2.300.000**

Actualisatie verschillende budgetten en reserves:
Tussentijdse ontwikkelingen hebben invloed op de begrotingssaldi. Onder andere de budgetten voor riolering zijn geactualiseerd op basis van het GRP. Ook de verwachte kosten en opbrengsten voor het product afval zijn geactualiseerd op basis van de laatste ontwikkelingen (o.a. tarieven oud papier, verwerkingskosten e.d.). We hebben verder de meerjarige mutaties aan de reserves geactualiseerd.

Effect septembercirculaire 2022:
Uit de septembercirculaire blijkt dat de verwachte loon- en prijsontwikkeling hoger ligt dan in de meicirculaire was opgenomen. Daarom worden extra middelen toegevoegd aan het gemeentefonds en stijgt ook de algemene uitkering voor Peel en Maas.
In de meicirculaire bleek voor het jaar 2026 een grote terugval in de algemene uitkering t.o.v. 2025. Dat wordt veroorzaakt doordat het kabinet alleen voor de huidige regeringsperiode de extra overheidsuitgaven heeft geraamd (dus in 2026 weer ‘samen trap af’) en omdat de opschorting van de opschalingskorting vanaf 2026 weer vervalt.
Om gemeenten tegemoet te komen die daardoor in 2026 geen sluitende begroting konden presenteren is er éénmalig € 1 miljard toegevoegd aan het gemeentefonds in 2026.

Nb. In de septembercirculaire staat de toezegging dat gemeenten in 2023 opnieuw middelen zullen ontvangen om een energietoeslag van € 1.300 uit te keren aan huishoudens die daar voor in aanmerking komen. Deze middelen zijn in financiële zin echter nog niet opgenomen in het gemeentefonds en dus ook nog niet in onze begroting.

Reserves
Het resultaat van de begroting wordt mede bepaald door de verwachte toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. In 2023 zal naar verwachting € 3,3 miljoen worden onttrokken uit verschillende reserves. Die onttrekkingen hebben merendeels betrekking op posten waarvoor in het verleden via een raadsbesluit is aangegeven dat dekking via reserves plaats zal vinden zoals (kapitaal)lasten onderwijshuisvesting, kapitaallasten Huis van de Gemeente etc.
In 2023 wordt circa € 3,3 miljoen toegevoegd aan de reserves. De toevoegingen en onttrekkingen voor 2023 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Mutaties reserves	2023		structureel / incidenteel	Toelichting reserves
	Lasten begroting	Baten begroting		
Reserve risico's grondexploitatie	50.000	50.000	structureel	*toevoeging en inzet t.b.v. dekking structurele kosten*
Reserve herstructureringsfonds		500.000	incidenteel	*herstructureringsbudget 2022 - 2024*
Reserve materialen OW	13.073		structureel	*toevoeging t.b.v. dekking van kosten voor aanschaf materieel buitendienst*
Reserve Herziening bestemmingsplannen	56.000		structureel	*toevoeging t.b.v. dekking van kosten omgevingswet / bestemmingsplannen*
		300.000	incidenteel	*onttrekking ter dekking van kosten m.b.t. invoering omgevingswet*
Algemene reserve		500.000	incidenteel	*dekking claim voorkomen armoede*
		500.000	incidenteel	*dekking claim steunfonds energie*
Reserve onderwijshuisvesting		410.551	structureel	*onttrekking ter dekking van kosten onderwijshuisvesting*
	240.671		structureel	*toevoeging aandeel onderwijshuisvesting in algemene uitkering*
Reserve Mixed hockeyclub Helden	4.202		structureel	*toevoeging t.b.v. dekking kosten aanleg hockeyveld*
Reserve ontsluiting glastuinbouw-gebieden		41.000	structureel	*onttrekking ter dekking van kosten ontsluiting glastuinbouwgebieden Baarlo*
	50.000		structureel	*toevoeging t.b.v. dekking kosten ontsluiting glastuinbouwgebieden Baarlo*
Reserve Schering en inslag		15.000	structureel	*onttrekking ter dekking kapitaallasten plan Maasdal*
Algemene reserve	2.500.000		incidenteel	*toevoeging ter versterking vermogenspositie*
Reserve dekking kapitaallasten		440.632	structureel	*onttrekking ter dekking van kapitaallasten verschillende investeringen*
Reserve uitgezette middelen		511.000	structureel	*onttrekking ter dekking kapitaallasten verbouwing Huis van de Gemeente*
Reserve ICT	190.000		structureel	*toevoeging t.b.v. dekking kosten voor licenties en onderhoud ICT*
		60.000	incidenteel	*onttrekking ter dekking van (meer)kosten ICT inzake onderhoud en licenties*
Verschillende reserves vaste compensatie	207.941		structureel	*toevoeging vaste compensatie aan diverse reserves*
Totaal lasten / baten begroting 2023	**3.311.887**	**3.328.183**		
Per saldo mutaties reserves 2023	**16.296**			

De onderverdeling in structurele en incidentele mutaties in 2023 is als volgt:

Mutaties reserves	2023	
	Toevoegingen	Onttrekkingen
Structureel	811.887	1.468.183
Incidenteel	2.500.000	1.860.000
Totaal	**3.311.887**	**3.328.183**

Voor de jaren 2024 tot en met 2026 zijn de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves als volgt:

Mutaties reserves	2024		2025		2026	
	Toevoegingen*	Onttrekkingen*	Toevoegingen*	Onttrekkingen*	Toevoegingen*	Onttrekkingen*
Structureel	749.191	1.412.925	770.992	1.382.687	800.179	1.424.898
Incidenteel	3.000.000	979.445	3.000.000	200.000	3.000.000	100.000
Totaal	**3.749.191**	**2.392.370**	**3.770.992**	**1.582.687**	**3.800.179**	**1.524.898**

** Toevoegingen = lasten begroting*
Onttrekkingen = opbrengsten begroting

Het totaaloverzicht van de reserves voor de periode 2023 – 2026 is opgenomen in bijlage C van deze begroting.

Vennootschapsbelastingplicht
De gemeente Peel en Maas is sinds 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting voor zover zij een onderneming in fiscale zin drijft. Op basis van de ingenomen standpunten, die met de Belastingdienst zijn besproken, worden de aangiften opgesteld.

De aangiften over de jaren 2016 tot en met 2019 zijn ingediend en door de Belastingdienst conform de aangiften definitief vastgesteld. Er is over deze jaren geen vennootschapsbelasting verschuldigd. De aangifte over 2020 is ook ingediend en in behandeling bij de Belastingdienst. Er zal geen vennootschapsbelasting verschuldigd zijn. Eind 2020 is er nog een compensabel verlies van afgerond € 0,9 miljoen wat met toekomstige winsten verrekend kan worden. Over 2021 en de komende jaren is, mede gelet op de verliescompensatie, de verwachting dat ook geen vennootschapsbelasting verschuldigd is.

Arbeidskosten 2023 – 2026
De berekening van de personeelskosten voor 2023 is gebaseerd op de werkelijk verwachte bezetting per 1-1-2022 conform de geldende CAO. Dat leidt tot de volgende jaarlijkse arbeidskosten inclusief de kosten van (oud-)bestuurders:

	2023	2024	2025	2026
Arbeidskosten	27.068.321	27.589.463	27.994.684	28.248.372

C. Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Dit zijn voornamelijk baten die niet toegerekend (mogen) worden aan een specifiek programma die als volgt zijn gespecificeerd:

	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Lokale heffingen	298.722	9.897.251	278.019	10.140.284	280.422	10.368.825	282.850	10.603.101
Algemene uitkering	0	77.602.167	0	81.311.861	0	85.742.361	0	82.982.795
Dividenden en rente	14.225	671.264	14.231	672.898	14.237	674.004	14.237	675.121
Overige	3.859.471	0	4.375.139	0	4.918.400	0	5.644.397	0
Algemene dekkingsmiddelen	**4.172.418**	**88.170.682**	**4.667.389**	**92.125.043**	**5.213.059**	**96.785.190**	**5.941.484**	**94.261.017**

Post onvoorzien	**350.000**	**0**	**400.000**	**0**	**400.000**	**0**	**400.000**	**0**

Onderstaand worden de belangrijkste onderdelen nader toegelicht:

Lokale heffingen

Dit zijn vooral OZB-opbrengsten, verblijfsbelasting en forensenbelasting. BsGW voert voor Peel en Maas de taken voor de lokale heffingen uit. BsGW is beschreven in de paragraaf verbonden partijen. Een specificatie van de tarieven staat in de paragraaf Lokale heffingen. Samen met BsGW is een prognose gemaakt en de tarieven zijn hierop afgestemd.

	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
OZB	214.998	8.910.567	195.641	9.133.344	197.437	9.361.712	199.251	9.595.813
Verblijfs- en forensenbelasting	21.917	969.650	19.944	989.650	20.127	989.650	20.312	989.650
Overige kosten en opbrengsten	61.807	17.034	62.434	17.290	62.858	17.463	63.287	17.638
	298.722	**9.897.251**	**278.019**	**10.140.284**	**280.422**	**10.368.825**	**282.850**	**10.603.101**

Algemene uitkering

Het belangrijkste algemene dekkingsmiddel voor de gemeentelijke begroting vormt de algemene uitkering. De algemene uitkering is onder andere afhankelijk van de omvang van de rijksuitgaven (samen trap op, samen trap af). In de jaren 2024 en 2025 verwacht het Rijk forse uitgaven te doen waardoor ook het gemeentefonds in die jaren stijgt. Verder is de ‘opschalingskorting’ opgeschort. Dat is een eenzijdig door het Rijk opgelegde korting omdat gemeenten efficiënter zouden gaan werken als er alleen nog gemeenten waren met 100.000 inwoners of meer. Vanaf 2026 wordt de opschalingskorting weer van kracht en zijn de rijksuitgaven weer teruggebracht tot het niveau van 2022. In de septembercirculaire heeft het Rijk voor 2026 nog een éénmalige bijdrage van € 1 miljard toegevoegd aan het gemeentefonds. De effecten voor 2027 en verder zijn echter onzeker.

De verdeling van het gemeentefonds is vanaf 2023 ingrijpend gewijzigd en kent veel minder maatstaven dan voorheen. Die herverdeling leidt tot voor- en nadeelgemeenten ten opzichte van de oude situatie. Peel en Maas is een voordeelgemeente en ontvangt (na een ingroei in 2023 en 2024) € 30 per inwoner meer dan bij de oude verdeling.

In de algemene uitkering voor 2023 is ook een bedrag opgenomen ter compensatie van tekorten in de jeugdzorg. Het Rijk heeft toegezegd dat die compensatie ook in de volgende jaren wordt uitgekeerd maar dat is nog niet opgenomen in de doorrekeningen uit de mei-of septembercirculaire 2022. De provinciale toezichthouders hebben echter besloten dat op basis van de toezegging de compensatie wel meerjarig mag worden opgenomen. In Peel en Maas kiezen we ervoor om vanuit het voorzichtigheidsprincipe 75% van het toegezegde bedrag op te nemen. Dat is dezelfde werkwijze als we ook bij de begroting 2022 hebben gevolgd. Het gaat om de volgende bedragen:

	2023	2024	2025	2026
Stelpost compensatie jeugdzorg	0	1.597.396	1.472.179	1.014.610

Deze begroting is verder gebaseerd op de gegevens uit de septembercirculaire 2022. In die circulaire zijn de gevolgen van de miljoenennota 2023 verwerkt. Als bijlage D is een specificatie van de algemene uitkering 2023 op basis van de septembercirculaire 2022 opgenomen.

Dividenden / renteopbrengsten
We ontvangen dividend van Enexis en de BNG omdat we aandeelhouder zijn. Ook is een lening verstrekt aan Enexis. De provincie Limburg beschrijft in haar richtlijnen voor de begroting welke bedragen aan dividend mogen worden opgenomen.

	2023
Dividend BNG	181.508
Rente/Dividend Enexis	489.756
	671.264

Overige algemene dekkingsmiddelen:
Deze post bestaat voor 2023 onder andere uit:

- Kapitaallasten van nieuwe investeringen (regulier € 250.000 jaarlijks)
- Algemene stelpost voor loon- en prijsindexatie (€ 1.650.000)
- Stelpost hogere kosten gas en elektriciteit (€ 504.377)
- Stelpost aanvullende kapitaallasten (€ 400.000);
  We verwachten de komende jaren extra investeringen (onder andere in onderwijshuisvesting). Om de kapitaallasten te dekken die volgen uit de extra investeringen is een stelpost opgenomen. Die extra kapitaallasten bieden ruimte voor zo'n € 3 miljoen aan aanvullende investeringen per jaar.
- Budgetten voor cofinanciering van projecten in het kader van de Investeringsagenda en Regio Deal van de Regio Noord-Limburg (€ 400.000)

Onvoorzien:
Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft een post onvoorzien voor, maar niet de omvang. Gemeenten bepalen zelf hoe groot deze post moet zijn. Deze post vangt onverwachte kosten of schommelingen in de algemene uitkering op. De post onvoorzien breiden we komende jaren uit tot structureel € 400.000 vanaf 2024.
Het verloop van deze post is als volgt: 2023: € 350.000
2024: € 400.000
2025: € 400.000
2026: € 400.000

D. Ombuigingsmaatregelen
Vanwege de positieve begrotingssaldi voor 2023 – 2026 is het niet nodig om deze maatregelen te nemen.

E. Overhead en treasury

Overhead
Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat overheadkosten niet worden doorbelast naar de producten in de begroting. Alleen de overheadkosten voor investeringen en projecten worden doorbelast. Het overheadtarief is berekend op basis van de totale overheadkosten en het verwachte aantal 'productieve' uren in 2023. In de paragraaf Lokale heffingen staat de berekening en een toelichting.

De overheadkosten 2023 van Peel en Maas zijn (per saldo) als volgt opgebouwd:

Overheadkosten 2023		
Kosten management	*betreft directie, MT en strategie en ontwikkeling*	2.425.212
Kosten advies & control	*betreft onder andere P&O, inkoop, juridisch control, P&C, financiële administratie, secretariaat en BsGW*	3.918.987
Kosten Faciliteiten, informatisering en automatisering	*incl. kapitaallasten en kosten voor licenties en onderhoud, telefonie*	5.402.908
Kosten huisvesting	*betreft kosten huis van de gemeente (netto kosten)*	1.283.039
Overige kosten overhead	*communicatie, algemene personeelskosten*	991.746
Bruto overheadkosten		**14.021.892**
Doorbelasting naar investeringen / projecten		-646.384
Overheadkosten t.l.v. begroting		**13.375.508**

Treasury
Naast de overheadkosten moeten ook de kosten met betrekking tot treasury apart worden opgenomen:

Treasury 2023	
Te betalen rente m.b.t. opgenomen geldleningen (saldo)	1.000.321
Afschrijvingskosten investeringen en projecten	7.397.204
Ontvangen rente m.b.t. verstrekte geldleningen	-99.747
Kosten treasury 2023 (per saldo)	**8.297.778**
Doorbelaste kapitaallasten naar producten	-8.669.162
Doorbelaste renteopbrengsten naar producten (bij projectfinanciering)	48.001
Doorbelaste kapitaallasten naar projecten grondexploitatie	-16.824
Saldo treasury	**-340.207**

Het saldo op dit taakveld is administratief en ontstaat doordat er meer kapitaallasten worden doorbelast op basis van rekenrente (0,75%) dan er daadwerkelijk aan kosten voor rente en afschrijving ontstaat.

F. Investeringen en claims 2023

Investeringen 2023
Jaarlijks is een budget van € 250.000 aan kapitaallasten beschikbaar ter dekking van nieuwe investeringen. Diverse investeringen hebben een ‘eigen dekking’ zoals de investeringen die in het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) staan, en tellen niet mee in de € 250.000.
In deze begroting is voor 2023 een totaalbedrag van € 410.809 aan kapitaallasten voor nieuwe investeringen opgenomen. Een groot deel van die kosten zal echter pas vanaf 2024 gaan gelden omdat dan naar verwachting de betreffende projecten pas in gebruik genomen worden.

Uit de inventarisatie van investeringen voor de jaren 2024 en verder blijkt dat er met name in 2024 en 2025 behoefte is extra ruimte op het reguliere budget van € 250.000. Bij de toelichting op de financiële positie (paragraaf B) is dat nader toegelicht.

Naast de ruimte voor de reguliere investeringen is in deze begroting ook een stelpost opgenomen waarmee we de kapitaallasten voor de aanvullende/majeure investeringen kunnen dekken.
Die stelpost bedraagt:

2023: € 400.000
2024: € 750.000
2025: € 950.000
2026: € 1.150.000

De financiële effecten van de nieuwe investeringen en claims zijn opgenomen in de begroting 2023 en verder.

Financiële ruimte in bestaande kredieten
In de afgelopen jaren zijn vele investeringen opgevoerd in de vastgestelde begrotingen. De voorbereiding voor nagenoeg al deze investeringen loopt en bevindt zich in verschillende fases: van het bepalen van de technische randvoorwaarden tot en met de daadwerkelijke aanbestedingen en alles daar tussen. De snel veranderde marktsituatie op dit moment (onder andere veroorzaakt door sterk stijgende energie- en brandstofprijzen, schaarste in bouwmaterialen en personeel in engineering en uitvoering) geeft een duidelijke indicatie dat de reeds afgeroepen kredieten onder druk staan of zelfs niet toereikend zullen zijn. Wij kunnen op dit moment nog niet aangeven wat de exacte consequenties zijn omdat hiervoor per krediet bekeken moet worden wat de stand van zaken is. Het gaat hierbij dan om: wat is de huidige stand van zaken binnen het krediet, wat moet er nog gedaan worden, wat voor afspraken liggen er over prijsindexeringen, is er nog ruimte om prijsstijgingen op te kunnen vangen, zijn er nog bezuinigingen mogelijk etc.?
Wij zullen u daarom in de komende periode op een aantal momenten nader informeren en mogelijk vragen om aanvullende kredieten beschikbaar te stellen. Bij voorkeur doen we dat in een van de bijstellingsrapportages of bij de vaststelling van de begroting. Daar waar dit tot praktische en/of uitvoeringsproblemen leidt, zullen wij tussentijds een separaat voorstel aan u voorleggen. De investeringen zoals opgenomen voor 2023 zijn geraamd volgens het actuele prijspeil (juni 2022) en vervolgens geïndexeerd naar het verwachte prijsniveau 2023.

Toekomstige investeringen en claims:
In de begroting nemen we alleen de investeringen en claims op waarvan we concreet kunnen aangeven wat de kosten zullen zijn. Naast die posten zijn er ook nog ontwikkelingen gaande met betrekking tot investeringen en claims die nu nog onvoldoende concreet zijn maar in de (nabije) toekomst waarschijnlijk wel aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

nr	Kern	Omschrijving van de kapitaaluitgaven	Afschrijf-termijn	Bruto investering	Dekking*	Netto investering	Totaal kapitaal-lasten	Kapitaal-lasten gedekt* rente 0,75%	**Kapitaal-lasten exploitatie rente 0,75%**
		Vermindering gevolgen klimaatontwikkeling							
1	Algemeen	Verbetermaatregelen Kader Richtlijn Water (KRW) 2023	60	588.000	588.000	0	14.210	14.210	**0**
2	Baarlo	Herinrichten en afkoppelen omgeving Fuusstraat en 't Sittert	40	2.360.000	0	2.360.000	76.700	0	**76.700**
3	Grashoek	Herinrichten Pastoor Kengenstraat e.o.	40	890.000	0	890.000	28.925	0	**28.925**
4	Helden	Herinrichten en afkoppelen Averbodestraat e.o.	40	2.400.000	0	2.400.000	78.000	0	**78.000**
5	Algemeen	Groen-blauwe revolutie	60	61.000	61.000	0	1.474	1.474	**0**
6	Algemeen	Bijdrage privaat afkoppelen (Waterklaar)	60	50.000	50.000	0	1.208	1.208	**0**
		Bevordering verkeersveiligheid							
7	Koningslust	Herinrichting De Koningsstraat	40	275.000	0	275.000	8.938	0	**8.938**
8	Grashoek	Herinrichting Lorbaan	40	3.300.000	0	3.300.000	107.250	0	**107.250**
9	Panningen	Herinrichting Haagveld / Zelen	40	200.000	0	200.000	6.500	0	**6.500**
10	Kessel	Herinrichten Bosakkerweg	40	1.170.000	0	1.170.000	38.025	0	**38.025**
11	Algemeen	Verkeersmaatregelen Strategisch Plan Verkeersveiligheid	40	700.000	350.000	350.000	22.750	11.375	**11.375**
		Overige infrastructurele werken							
12	Algemeen	Vervangen van speeltoestellen	20	150.000	0	150.000	8.625	0	**8.625**
13a	Helden	Reconstructie Molenstraat (aandeel riolering)	60	2.133.000	2.133.000	0	51.548	51.548	**0**
13b	Helden	Reconstructie Molenstraat (aandeel verhardingen)	40	381.000	0	381.000	12.383	0	**12.383**
14	Algemeen	Vervangen ondergrondse containers	10	150.000	150.000	0	16.125	16.125	**0**
		Riool en afvalwater beheer							
15	Algemeen	Renovatie/vervanging vrijverval riolering 2023	60	768.000	768.000	0	18.560	18.560	**0**
16	Algemeen	Optimalisatie vrijverval riool 2023	60	330.000	330.000	0	7.975	7.975	**0**
17	Algemeen	Optimalisatie mechanische leidingen	60	91.000	91.000	0	2.199	2.199	**0**
18	Algemeen	Renovatie hoofdgemalen	15	307.000	307.000	0	22.769	22.769	**0**
19	Algemeen	Renovatie drukriolering	15	252.000	252.000	0	18.690	18.690	**0**
20	Algemeen	Aanpassen wadi's en buffers voor beter beheer	60	35.000	35.000	0	846	846	**0**
		Sport en bewegen							
21	Meijel	Voetbalvereniging RKMSV, vervanging WTB installatie	15	72.000		72.000	5.340	0	**5.340**
22	Grashoek	Gymzaal Grashoek; vervanging dak	25	65.000		65.000	3.088	0	**3.088**
23	Baarlo	Tennisvereniging LTC Tonido; keuring en vervanging toplaag	15	65.000		65.000	4.821	0	**4.821**
24	Maasbree	Voetbalvereniging MVC; LED-verlichting	15	50.000		50.000	3.708	0	**3.708**
25	Panningen	Hockeyclub Peel en Maas, vervanging kunstgrasveld	15	385.000	196.000	189.000	28.554	14.537	**14.018**
		Sociaal domein							
26	Algemeen	Wmo-vervoersvoorzieningen	4	500.000	500.000	0	128.750	128.750	**0**
		Gemeentelijke accommodaties en bedrijfsvoering							
27	Panningen	Terreinafscheiding Begraafplaats aan de Sevenumsedijk 22	15	42.000		42.000	3.115	0	**3.115**
28	Algemeen	Vervangen en verduurzamen tractie buitendienst	7	347.200	347.200	0	52.204	52.204	**0**
TOTAAL				**18.117.200**	**6.158.200**	**11.959.000**	**773.279**	**362.470**	**410.809**

** kapitaallasten kunnen worden gedekt uit GRP, bestaande budgetten binnen begroting, reserves etc.*

Toelichting investeringen 2023

Vermindering gevolgen klimaatontwikkeling

1. Verbetermaatregelen Kader Richtlijn Water (KRW) 2023
De Kader Richtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit aan bepaalde eisen moet voldoen. Voor de komende jaren vraagt dit nog diverse investeringen. Deze worden zo veel als mogelijk meegenomen in infraprojecten en worden jaarlijks opgenomen in de investeringslijst. In ons Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) is dit vertaald in concrete maatregelen. Tot en met 2026 is daar € 2,8 miljoen voor gereserveerd.

2. Herinrichten en afkoppelen omgeving Fuutstraat en 't Sittert (Baarlo)
Duurzaam veilig en klimaat adaptief herinrichten van de openbare ruimte. De herinrichting geeft invulling aan de KRW-opgave in Baarlo en hiermee wordt ook wateroverlast voorkomen. De werkzaamheden aan het riool worden voor € 1.700.000 gedekt uit het GRP en zijn al eerder beschikbaar gesteld. Het totale budget bedraagt dus € 4,06 miljoen.

3. Herinrichten Pastoor Kengenstraat e.o. (Grashoek)
Duurzaam veilig en klimaatadaptief herinrichten van de openbare ruimte. De werkzaamheden aan het riool worden voor € 140.000 gedekt uit het GRP. Het totale budget bedraagt € 1,03 miljoen. Dit project vergt een lange (technische) voorbereiding en daarom wordt dit nu al opgevoerd. De kapitaallasten drukken vooral op de volgende jaren 2024 en verder.

4. Herinrichten en afkoppelen Averbodestraat e.o. (Helden)
Duurzaam veilig en klimaatadaptief herinrichten van de openbare ruimte. De herinrichting geeft invulling aan de KRW-opgave in Helden en hiermee wordt ook wateroverlast voorkomen. De werkzaamheden aan het riool worden voor € 1.220.000 gedekt uit het GRP. Het totale budget bedraagt € 3,62 miljoen. Dit project vergt een lange (technische) voorbereiding en daarom wordt dit nu al opgevoerd. De kapitaallasten drukken vooral op de volgende jaren.

5. Groenblauwe revolutie
Samen met onze partners van Waterpanel Noord stimuleren we scholen om schoolpleinen af te koppelen en te vergroenen, de zogenoemde groenblauwe revolutie. Dit wordt in het GRP gedekt voor een bedrag van € 61.000 per jaar (in de jaren 2022-2026).

6. Bijdrage privaat afkoppelen (Waterklaar)
Deze investering is er om de huidige afkoppelregeling (Waterklaar) voor privaat terrein voort te zetten. Het Waterschap draagt ruim € 61.000 bij aan deze regeling. Het totale budget bedraagt € 111.000.

Bevorderen verkeersveiligheid

7. Herinrichting De Koningsstraat (Koningslust)
In Peel en Maas worden alle wegen, conform uitvoeringsplan openbare ruimte, ingericht volgens het concept van Duurzaam Veilig Verkeer (DVV). Bij het ontwerpen van wegen speelt de veiligheid van de weggebruiker een belangrijke rol. Landelijke richtlijnen, normen en instrumenten helpen de wegontwerper bij het maken van een optimaal wegontwerp. De Koningsstraat moet nodig opnieuw worden ingericht. De werkzaamheden aan het riool worden voor € 150.000 gedekt uit het GRP. Het totale budget bedraagt € 425.000.

8. Herinrichting Lorbaan (Grashoek)
Uit oogpunt van noodzakelijk constructief onderhoud, een andere gewenste inrichting (rijbaan met fiets-suggestiestroken), comfort voor weggebruikers en wooncomfort voor aanwonenden (vervangen betonnen elementen) wordt deze weg over de volledige lengte duurzaam veilig ingericht.

9. Herinrichting Haagveld/Zelen (Panningen)
Duurzaam veilig herinrichten van het gedeelte binnen de bebouwde kom van Haagveld en Zelen. De inrichting moet omgevormd worden naar de eisen van binnen de bebouwde kom, inclusief het aanleggen van een voetpad dat aansluit op het bestaand netwerk van voetpaden in het gebied.

10. Herinrichten Bosakkerweg (Kessel)
De Bosakkerweg moet vanwege intensiever gebruik opnieuw constructief worden opgebouwd en duurzaam veilig worden ingericht.

Overige infrastructurele werken

11. Verkeersmaatrelen Strategisch Plan Verkeersveiligheid
Het landelijke Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030 is voor Peel en Maas vertaald naar risicothema's en risicolocaties gericht op verkeersonveiligheid. Deze thema's en locaties zijn vervolgens uitgewerkt naar verkeers-veiligheidsmaatregelen, variërend van fietssuggestiestroken/kruis-puntplateaus / drempels op locaties buiten de bebouwde kom (Lorbaan, Marisstraat, Vliegertsdijk, Loosteeg, Zandberg) en een reconstructie naar een gebiedsontsluitingsweg 30km/u (GOW30-inrichting) op de Beeselseweg in Kessel.
Het SPV voorziet in een investeringsimpuls voor verkeers-veiligheidsmaatregelen (max 50% rijksbijdrage met een plafondbedrag van € 349.008). Deze maatregelen worden uitgevoerd tussen 2023 en 2027 met een gemeentelijk projectbudget van € 350.000.

12. Vervangen van speeltoestellen
Het vervangen van speeltoestellen die technisch zijn afgeschreven. Conform besluit in de begroting 2022 wordt hiervoor jaarlijks een krediet ter beschikking gesteld (dit is in 2022 in plaats gekomen van de voorziening).

13a. Reconstructie Molenstraat - aandeel riolering (Helden)
Op aandringen vanuit de gemeente is de provincie voornemens om vervroegd groot onderhoud uit te voeren aan o.a. de Molenstraat in Helden. De bestaande hoofdriolering van Helden gelegen tussen de Pastoor Knippenbergstraat en de Sterappel is in slechte staat en vormt een knelpunt voor de kern Helden. Door een geringe afvoer storten de overstorten nog teveel over en worden de reeds gerealiseerde buffers onvoldoende benut. Door de riolering over een lengte van ca. 360 meter te vernieuwen met een ruimer stelsel en te voorzien van een gescheiden hemelwaterstelsel worden niet alleen de beheeropgaves ingevuld maar wordt ook een grote stap gemaakt om te gaan voldoen aan de KRW-opgave in Helden en Panningen. De kapitaallasten worden opgenomen in het GRP.

13b. Reconstructie Molenstraat - aandeel verhardingen (Helden)
Binnen de projectbegrenzing van het door de provincie uit te voeren groot onderhoud aan de Molenstraat bevindt zich ook gemeentelijke verharding die opnieuw ingericht moet worden. De provincie neemt op verzoek van de gemeente extra maatregelen ten behoeve van de verkeersveiligheid. De kosten van die extra maatregelen (circa € 100.000) komen voor onze rekening. Door de uitvoering te combineren kan er werk met werk gemaakt worden voor een duurzaam veilig ingerichte Molenstraat.

14. Vervangen ondergrondse containers
Een aantal ondergrondse containers ten behoeve van de inzameling van huishoudelijk afval moet worden vervangen omdat deze technisch zijn afgeschreven. In de locatiekeuze bewegen we mee met vraag en aanbod en locaties van bijvoorbeeld supermarkten. De kosten worden verrekend binnen het product afval.

Riool en afvalwaterbeheer
De investeringen binnen dit onderdeel komen voort uit het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP).

15. Renovatie/vervanging vrijverval riolering 2023
Aan de hand van inspectiegegevens bepalen we welke riolen vanwege hun technische staat moeten worden vervangen.

16. Optimalisatie vrijverval riool 2023
We verbeteren waar nodig het functioneren van de riolering. De komende jaren optimaliseren we het functioneren van het vrijverval riool.

17. Optimalisatie mechanische leidingen
We verbeteren waar nodig het functioneren van de riolering. De komende jaren optimaliseren we het functioneren van de mechanische leidingen (drukriool en persleidingen).

18. Renovatie hoofdgemalen
Gemalen, drukriolering en IBA's vervangen of renoveren we als dat nodig is.

19. Renovatie drukriolering
Gemalen, drukriolering en IBA's vervangen of renoveren we als dat nodig is.

20. Aanpassen wadi's en buffers voor beter beheer
Gedurende de planperiode van het huidige GRP willen we een aantal wadi's (= waterafvoer drainage en infiltratie) en buffers voor wateropvang omvormen en beter inrichten voor het beheer. Daar waar het kan geven we ruimte aan natuurontwikkeling en daar waar het nodig is nemen we maatregelen om de voorzieningen beter en efficiënter te onderhouden. Hiervoor is in het huidige GRP jaarlijks € 35.000 opgenomen.

Sport en bewegen

21. Voetbalvereniging RKMSV in Meijel; vervanging verwarmingsinstallatie
De verwarmingsinstallatie van de kleedlokalen van RKMSV is 20 jaar oud. De onderhoudskosten worden relatief steeds hoger waardoor er een omslagpunt wordt bereikt om een besluit te nemen tot vervanging van de installatie. Tevens is dit een natuurlijk moment om over te stappen naar een duurzame installatie voor de verwarming van de kleedlokalen waarbij de focus ligt op het gasloos verwarmen van de kleedlokalen.

22. Gymzaal Grashoek; vervangen dak
De dakbedekking van de kleedlokalen, gang, toestellenberging en ketelhuis zijn aan vervanging toe. Gezien het feit dat hier al een keer eerder een overlaging van de dakbedekking heeft plaatsgevonden, dient nu de totale dakbedekking vervangen te worden waarbij aandacht zal zijn voor duurzaamheidsmaatregelen in de vorm van extra isolatie. In het onderhoudsplan is dat een apart onderdeel en vanuit dat plan is de investering noodzakelijk.

23. Tennisvereniging LTC Tonido in Baarlo; keuring en eventueel vervanging toplaag
Om de 4 jaar wordt de keuring van de tennisbanen uitgevoerd. In de keuring van 2018 zijn aandachtspunten genoemd die op termijn aanleiding vormen om een toplaagrenovatie uit te voeren. De tennisbanen worden in 2022 weer gekeurd. Uit de meting van de conditie van de banen zal blijken in hoeverre er noodzaak is tot renovatie van de toplaag.

24. Voetbalvereniging MVC in Maasbree; LED-verlichting
MVC heeft de gemeente verzocht medewerking te verlenen aan het verduurzamen van de veldverlichting. De eerste metingen wijzen uit dat de veldverlichting niet op alle plaatsen op de voetbalvelden voldoet aan de normen die gehanteerd worden. Uit oogpunt van veiligheid, belastbaarheid van de velden en verduurzaming stellen we voor medewerking te verlenen aan het vervangen van de huidige armaturen naar LED armaturen, conform het beleid van de vergoedingen volgens privatisering van de buitensport.

25. Hockeyclub Peel en Maas; vervanging kunstgrasveld
Hockey Club Peel en Maas heeft een verzoek ingediend voor de realisatie van een nieuw hockeyveld. De huidige toplaag is versleten en wordt voor het nieuwe seizoen 2023-2024 afgekeurd. De huidige ondergrond biedt niet voldoende demping voor een nieuwe toplaag. Er moet dus een volledige nieuw hockeyveld, toplaag en ondergrond komen. De club wil overgaan naar een waterveld i.p.v. een semi-waterveld i.v.m. duurzaamheid, onderhoud en comfort. Vanwege een langere afschrijvingstermijn en lagere onderhoudskosten is de extra investering voor de overgang naar een waterveld gering en wordt daarvoor gekozen. Ter dekking van de kosten wordt de voorziening groot onderhoud ingezet en de reserve die t.b.v. dit doel is gevormd.

Sociaal domein
26. Wmo-vervoersvoorzieningen
Dit betreft de reguliere aanschaf van vervoersvoorzieningen in het kader van de Wmo die aan cliënten in bruikleen worden gegeven maar waarvan de gemeente eigenaar blijft. De kapitaallasten zijn al in de begroting opgenomen.

Gemeentelijke accommodaties en bedrijfsvoering

27. Terreinafscheiding begraafplaats aan de Sevenumsedijk

De terreinafscheiding bij begraafplaats Sevenumsedijk is aan vervanging toe. Naast dat er hiermee gebreken en defecten worden verholpen betreft het ook een esthetisch aspect van het terrein en aanzicht.

28. Vervangen en verduurzamen tractie buitendienst

Verschillende tractiemiddelen zijn aan vervanging toe en moeten in 2023 vervangen worden. De nieuwe voertuigen voldoen aan de duurzaamheidseisen. In de begroting is al rekening gehouden met de kapitaallasten die de jaarlijkse vervanging van tractiemiddelen met zich meebrengt.

Claims Begroting 2023

Nr	Omschrijving	periode	2023	Dekking	2024	Dekking	2025	Dekking	2026	Dekking
1	Voorkomen armoede huishoudens	incidenteel	500.000	500.000	0		0		0	
2	Steunfonds energiekosten	incidenteel	500.000	500.000	0		0		0	
3	Vooronderzoek wegen	structureel	100.000		100.000		100.000		100.000	
4	Verkeersonderzoek Kessel - Eik	incidenteel	25.000		0		0		0	
5	Bijdrage Retailmanagement	2023-2025	30.000		30.000		30.000		0	
6	Woonondersteuner	structureel	90.000		90.000		90.000		90.000	
7	Warmte-koude net	2023-2025	50.000		50.000		50.000		0	
			1.295.000	**1.000.000**	**270.000**	**0**	**270.000**	**0**	**190.000**	**0**

Toelichting claims 2023 – 2026

1. Voorkomen van armoede bij huishoudens
Door de aanhoudende prijsstijgingen in 2022 komen veel huishoudens financieel in de knel. De Rijksoverheid treft verschillende maatregelen om deze effecten te compenseren (onder andere via toeslagen, plafond voor energietarieven en belastingmaatregelen). Wanneer blijkt dat die rijksmaatregelen in 2023 niet voldoende zijn willen we in Peel en Maas gericht ondersteuning bieden aan de inwoners die dat nodig hebben. Daarvoor willen we in deze begroting alvast een budget van € 500.000 opnemen en dat dekken uit de algemene reserve.
We zijn in gesprek met verschillende partners waarvan een aantal zelf al extra stappen zet in het voorkomen van armoede. Zo verruimde de voedselbank bijvoorbeeld de norm voor het afhalen van een voedselpakket. Als gemeente sluiten we in elk geval aan bij de nieuwe landelijke regelingen die vanuit het Rijk zullen komen. De overige, aanvullende wijze van ondersteuning wordt nog uitgewerkt waarbij we in beginsel kiezen voor maatwerkoplossingen. Daarbij zullen we ook de doelgroep huishoudens betrekken met een inkomen dat boven de minimumnorm ligt.
Mocht blijken dat dit budget onvoldoende is, dan zullen we in de loop van 2023 via een bijstellingsrapportage aanvullende middelen vragen. Mochten de aanvullende maatregelen in 2023 niet nodig zijn, dan zullen we deze middelen niet onttrekken aan de algemene reserve.

2. Steunfonds energiekosten verenigingen en stichtingen
Door de hoge energiekosten komen de exploitaties bij verenigingen en stichtingen (met name die een eigen accommodatie hebben) onder druk te staan. Net als we dat hebben gedaan bij corona willen we een steunfonds instellen waar verenigingen en stichtingen onder bepaalde voorwaarden een financiële compensatie kunnen ontvangen. Die voorwaarden zullen waarschijnlijk vergelijkbaar zijn met de voorwaarden voor het steunfonds corona. Hiervoor willen we in eerste instantie een budget van € 500.000 beschikbaar stellen dat we dekken uit de algemene reserve.

3. Vooronderzoek wegen
Dit betreft budget om in de fase van het opstellen van de ramingen ten behoeve van kadernota en begroting al vooronderzoeken uit te voeren naar de best passende onderhoudsmaatregelen en naar maatregelen om risico's op het gebied van milieu beter in te perken. Dit helpt om betere kostenramingen te maken voor aanstaande herinrichtingen en groot onderhoud van wegen. Het betekent ook deels een verschuiving van de kosten omdat de onderzoekskosten in de investeringskredieten lager kunnen/zullen zijn als er al gedegen vooronderzoek heeft plaatsgevonden.

4. Verkeersonderzoek Kessel-Eik
Vanuit de Dorpsontwikkelingsvisie Kessel- Eik bestaat de wens om een masterplan te maken. Daarin worden fysieke vraagstukken in samenhang met elkaar bekeken. Specifieke aandacht is gevraagd voor de infrastructuur in zijn algemeenheid, de entree van de kern en voor de ontsluiting van de kern en het bedrijventerrein. Als bouwsteen voor het genoemde masterplan laten we een onafhankelijk verkeersonderzoek uitvoeren. Uitvoering gebeurt door een externe partij om goed (en kansrijk) aan te sluiten op de eisen die de provincie stelt voor (nieuwe) aansluitingen op provinciale wegen (=Napoleonsbaan).

5. Bijdrage Retailmanagement
In het najaar van 2019 is de Stichting Retailmanagement Peel en Maas opgericht met het doel om de samenwerking tussen de ondernemersverenigingen in Peel en Maas tot stand te brengen. De stichting werkt aan - en heeft als doel - het behoud van leefbare en toekomstbestendige kernen (met behoud van ieders identiteit) waarbij het versterken van de retail en horeca een grote rol speelt.
Voor de opstart en de jaren 2020 en 2021 is er door de gemeente Peel en Maas € 30.000 per jaar beschikbaar gesteld. Dit bedrag is ook voor de toekomst nodig om het voortbestaan van de stichting te garanderen. In verband met de nog resterende middelen uit 2020 en 2021 is, in gezamenlijk overleg, besloten om in 2022 geen bijdrage te verlenen.
Afgesproken is dat de stichting jaarlijks verantwoording aflegt over de inzet van de gemeentelijke bijdrage over het afgelopen jaar en een plan maakt voor de inzet van de bijdrage voor het nieuwe jaar. Afhankelijk van deze evaluatie met doorkijk zal worden gekeken hoe hoog de bijdrage voor het nieuwe jaar gaat worden waarbij € 30.000 het maximale bedrag per jaar zal zijn.

6. Woonondersteuner
In Peel en Maas is het goed wonen, en dat willen we ook zo houden. We denken en werken als gemeente mee bij goede initiatieven. In lijn met de motie “Woonondersteuner Peel en Maas”, aangenomen bij de behandeling van de kadernota 2021, is een medewerker aangesteld die een belangrijke schakel is tussen de dorpen, inwoners en gemeente. Zij biedt ondersteuning bij de vele vraagstukken die er zijn en nog volgen op het gebied van wonen, wonen en zorg, toepassing van nieuwe woonvormen etc. De woonondersteuner is nu anderhalf jaar actief waarbij een meerwaarde wordt ervaren. Om onze bijdrage te blijven leveren aan verdere versnelling op de woningmarkt, is het voorstel de inzet van de woonondersteuner structureel te maken.

7. Warmte-koude net
Het Warmte Koude Panningen (WKP) gaat meer vorm krijgen in Panningen. De werkzaamheden voor aanleg van het WKP zullen straks goed zichtbaar en merkbaar zijn in het plangebied. Voor voorbereiding, specialistische vraagstukken en begeleiding bij de uiteindelijke uitvoering is aanvullende expertise nodig. Daar zijn extra middelen voor nodig die geen onderdeel uitmaken van de rijksbijdrage die is uitgekeerd in het kader van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW). Deze bijdrage is namelijk vooral bedoeld om de energiebesparende maatregelen en het eigenlijke systeem mee te financieren.
Wij verwachten dat we voor de drie aankomende jaren in totaal €150.000 nodig hebben. We zullen actief op zoek gaan naar financiering door derden, wat kan resulteren in een lager bedrag. Dit zullen we dan via een volgende begroting of bijstellingsrapportage voorleggen.

G. EMU saldo en geprognotiseerde balans

De begroting van Peel en Maas is gebaseerd op het stelsel van baten en lasten. Dit betekent bijvoorbeeld dat kosten van investeringen niet volledig ten laste van het begrotingsjaar worden gebracht maar door kapitaallasten worden 'uitgesmeerd' over meerdere jaren. De Rijksoverheid werkt op basis van het kasstelsel en alle kosten komen daarbij volledig ten laste van het jaar van uitgave.

Het gevolg daarvan is dat, om te kunnen bepalen in hoeverre gemeenten een tekort hebben in het kader van de EMU, de begroting van de gemeente moet worden 'vertaald' naar het kasstelsel. Op die wijze wordt bepaald of er een tekort is en in welke mate dat binnen (of buiten) de gestelde normen valt. Het 'maximale' tekort voor Peel en Maas op basis van de referentiewaarde voor het EMU-saldo uit de septembercirculaire bedraagt € 4.201.000.
De berekeningen van het EMU saldo laten zien dat Peel en Maas het maximale tekort van € 4.201.000 niet zal overschrijden. Door de verwachte extra investeringen vanaf 2023 ontstaan er wel tekorten op het EMU-saldo maar deze blijven binnen de maximale waarden die aan Peel en Maas zijn 'toebedeeld'. Overigens heeft overschrijding van die referentiewaarde ook geen directe consequentie. Pas als het totaal EMU tekort van alle gemeenten groter wordt dan de totaal aan referentiewaarden kan de Rijksoverheid maatregelen voorstellen.

EMU overzicht (bedragen x € 1.000)			**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
1	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	+	1.274	425	3.538	7.347
.615	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	7.046	7.397	7.799	7.818
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	632	632	453	481
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-/-	12.000	11.500	12.500	13.000
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	+	0	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**	+	0	0	0	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-/-	913	987	638	96
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties **niet op exploitatie verantwoord**	+	2.225	566	683	180
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-/-	416	416	819	650
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten		0	0	0	0
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)		Nee	Nee	Nee	Nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
Berekend EMU-saldo			**-2.152**	**-3.682**	**-1.484**	**2.080**

Om het inzicht in de financiële positie van gemeenten te vergroten is in het BBV voorgeschreven dat in de begroting ook een geprognotiseerde balans voor het begrotingsjaar moet worden opgenomen. Die balans voor 2023 is gebaseerd op de werkelijke eindbalans 2021 en vervolgens zijn de individuele posten doorgerekend naar het boekjaar 2023 en verder. Dat betekent dat deze balans dus grotendeels is gebaseerd op ramingen. Daarom moet de balans met enige terughoudendheid worden gebruikt als het gaat om de informatiewaarde ervan.

Geprognotiseerde balans 2023 - 2026

Activa	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025	Passiva	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025
Immateriële vaste activa	5.006.479	4.733.638	4.464.146	4.199.764	Eigen vermogen	45.746.706	43.801.326	43.785.031	46.841.852
Materiële vaste activa	144.757.605	144.537.028	150.602.211	157.173.687	Voorzieningen	17.451.308	16.626.958	16.912.666	17.129.409
Financiële vaste activa	10.828.287	10.501.538	10.279.516	10.052.889	Vaste schulden	88.493.950	90.443.513	9.574.769	98.554.672
Totaal vaste activa	***160.592.371***	***159.772.204***	***165.345.873***	***171.426.340***	***Totaal vaste passiva***	***151.691.964***	***150.871.797***	***70.272.466***	***162.525.933***
Voorraden	2.342.622	2.342.622	2.342.622	2.342.622					
Uitzettingen met een rente-typische looptijd < 1 jaar	8.398.602	8.398.602	8.398.602	8.398.602	Netto vlottende schuld met rentetypische looptijd < 1 jaar	15.148.803	15.148.803	15.148.803	15.148.803
Liquide middelen	614.819	614.819	614.819	614.819					
Overlopende activa	2.125.590	2.125.590	2.125.590	2.125.590	Overlopende passiva	7.233.237	7.233.237	7.233.237	7.233.237
Totaal vlottende activa	***13.481.633***	***13.481.633***	***13.481.633***	***13.481.633***	***Totaal vlottende passiva***	***22.382.040***	***22.382.040***	***22.382.040***	***22.382.040***
Totaal activa	**174.074.004**	**173.253.837**	**178.827.506**	**184.907.973**	**Totaal passiva**	**174.074.004**	**173.253.837**	**92.654.506**	**184.907.973**

6. Programmabeschrijvingen

De begroting 2023 is opgebouwd uit 6 thema's met 11 programma's. Bij de beschrijving van de programma's komen de drie 'W' vragen aan de orde:

1) Wat willen we bereiken?
2) Wat doen we ervoor?
3) Wat gaat het kosten?

Verder hebben we het onderdeel 'Wat doen we verder nog binnen dit programma?' opgenomen. Daarin staat welke (min of meer) reguliere werkzaamheden allemaal worden verricht binnen een programma om een zo compleet mogelijk beeld te geven van hetgeen er allemaal gebeurt voor het budget dat per programma beschikbaar is.
Als onderdeel van "Wat mag het kosten?" is bij de betreffende programma's opgenomen welke investeringen en claims in 2023 worden voorgesteld in deze begroting.

Per thema zijn door de gemeenteraad al verschillende kaderstellende besluiten genomen. Onderstaand is een overzicht van de belangrijkste besluiten per thema:

Thema 1: ruimte

• Structuurvisie buitengebied	17 december 2008
• Kaderstelling openbare ruimte	18 september 2012
• Bestemmingsplan buitengebied	5 november 2013
• Structuurvisie kernen en bedrijventerreinen	31 maart 2015
• Beleidsuitgangspunten permanente bewoning recreatieterreinen	14 april 2015
• Vaststelling structuurvisie wonen Noord-Limburg	19 april 2016
• Bestemmingsplan buitengebied 3de reparatieherziening	18 oktober 2016
• Uitgangspunten windenergie	15 maart 2017
• POL-uitwerking regionale energievisie	4 december 2018
• Verordening startersleningen	26 maart 2019
• Huisvesting arbeidsmigranten	16 april 2019
• Uitwerking kaderstellingen thema Wonen	16 april 2019
• POL-uitwerking regionale visie land- en tuinbouw Noord-Limburg en regionaal ruimtelijk kwaliteitskader	25 juni 2019
• Nota Bodembeheer Limburg Noord 2020-2029 / Bodemfunctie-klassenkaart en Bodemkwaliteitskaart Regio Limburg Noord	3 maart 2020
• Uitgangspunten Regionale Energiestrategie (2020-018)	12 mei 2020
• Verordening startersleningen gemeente Peel en Maas aanpassen aan de verruimde mogelijkheden van de provincie (2020-034)	23 juni 2020
• Regionale woonvisie Noord-Limburg 2020-2024 (2020-047)	22 september 2020
• Regionale Energiestrategie - RES 1.0 (2021-028)	8 juni 2021
• Bodemkwaliteitskaart wegbermen gemeente Peel en Maas (2021-029)	8 juni 2021
• Nota grondbeleid Peel en Maas	7 juli 2021
• Waterketenplan Noord 2021 – 2025 en Gemeentelijk RioleringsPlan Peel en Maas 2022 – 2026	12 oktober 2021
• Achtervangovereenkomsten Waarborgfonds Sociale Woningbouw	12 oktober 2021
• Participatiebeleid Omgevingswet Peel en Maas	9 november 2021
• Adviesrecht van de raad onder Omgevingswet	9 november 2021
• Subsidieverordening Investeringsagenda Regio Noord Limburg	21 december 2021
• Transitievisie Warmte	21 december 2021
• Verordening op de gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	22 februari 2022
• Omgevingsvisie Peel en Maas	5 juli 2022

Thema 2 : sociaal domein

• Kaderstelling sociaal domein	23 mei 2017
• Meerjarige pilot hulp bij het huishouden als werking van vitale gemeenschappen.	7 november 2017
• Aanpassing in beleidsnotitie pilot algemene voorziening hulp bij het huishouden	5 februari 2019
• Regionale samenwerking voor inwoners met complexe problematiek	21 december 2021
• Re-integratie Participatiewet gemeente Peel en Maas	21 december 2021
• Jeugdhulp gemeente Peel en Maas	21 december 2021
• Maatschappelijk ondersteuning gemeente Peel en Maas	21 december 2021
• Afstemming Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Peel en Maas	21 december 2021
• Bekostiging leerlingenvervoer gemeente Peel en Maas	21 december 2021
• Regionaal beleidsplan jeugd 2022 e.v.	21 december 2021
• Dorpsvoorziening hulp bij het huishouden	21 december 2021

Thema 3: vitale gemeenschappen

• Hoofdlijnen van het subsidie en accommodatiebeleid	21 december 2010
• Bekostigingssystematiek buitensportaccommodaties	6 mei 2014
• Erfgoedverordening	2 december 2014
• Beleidsrijk Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting	3 februari 2015
• Toekomstig zwemaanbod Peel en Maas.	30 juni 2015
• Muziekonderwijs	29 september 2015
• Algemene subsidieverordening Peel en Maas.	19 januari 2016
• Bibliotheek Maas en Peel	7 maart 2017
• Kaderstelling vitale gemeenschappen	23 mei 2017
• Zelfsturing 3.0	4 december 2018
• Verlenging Pilot Zelfsturing 3.0	23 maart 2021
• Integraal huisvestingsplan (IHP) 2021-2036	8 juni 2021

Thema 4: toekomstbestendige economie

• Structuurvisie kernen en bedrijventerreinen	14 april 2015
• Provinciaal omgevingsplan Limburg-uitwerking detailhandel	6 juni 2017
• POL-uitwerking werklocaties regionale visie bedrijventerreinen Noord-Limburg	6 juni 2017
• POL-uitwerking werklocaties regionale visie kantoren Noord-Limburg	6 juni 2017
• Regionaal beleid vrijetijdseconomie	19 december 2017
• Kaderstelling ruimte en economie.	19 december 2017
• Marktverordening	20 februari 2018
• Verordening winkeltijden	4 december 2018
• Evaluatie beleid huisvesting arbeidsmigranten short stay 2019	20 april 2021

Thema 5: integrale veiligheid

• Kaderstelling integrale veiligheid (incl. handhaving)	9 juli 2018
• Vaststelling Algemene Plaatselijke Verordening (APV) Peel en Maas 2021	6 juli 2021

Thema 6: bestuur, communicatie en dienstverlening

• Perspectievennota “Toekomst in beeld”	17 september 2008
• Missie en kernwaarden zelfsturing, duurzaamheid, diversiteit	22 juni 2010
• Kaderstelling bestuur, communicatie en dienstverlening	13 maart 2018
• Treasury-statuut	4 december 2018
• Archiefverordening	5 februari 2019
• Nota Reserves en Voorzieningen	3 september 2019
• Regiovisie Noord-Limburg 2040	12 mei 2020
• Aanwijzing Omroep P&M als lokale publieke media-instelling	22 september 2020
• Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid Peel en Maas	22 september 2020
• Verordening klankbordgesprekken burgemeester en raad Peel en Maas	8 juni 2021
• Verordening belastingen en tarieven	21 december 2021
• Gedragscode integriteit gemeenteraad Peel en Maas 2022	21 december 2021
• Verordening commissie bezwaarschriften en klachten Peel en Maas	5 juli 2022

De bovenstaande lijst is niet limitatief.

Thema 1: Ruimte

Programma 1.1 Vitale leefomgeving

In Peel en Maas zijn we trots op de kwaliteiten die onze leefomgeving vitaal maken en dragen dit uit. De fysieke leefomgeving ondersteunt een vitale gemeenschap. Gemeenschappen wonen, werken en verblijven er aangenaam met elkaar en geven zelf mee inhoud aan de ontwikkelingen en behoeftes in hun omgeving. We stellen onszelf en elkaar bij nieuwe ontwikkelingen de vraag of deze ook daadwerkelijk bijdragen aan een vitale gemeenschap.
Vanuit de gemeente leveren we een bijdrage aan het behouden en versterken van een vitale gemeenschap, onder andere door het scheppen van ruime kwalitatieve kaders met oog voor diversiteit die aansluiten bij het karakter van het dorp, gemeenschap en bestaande kwaliteiten. Dit doen we met inbreng van de gemeenschap aan de hand van een duidelijke integrale gebiedsgerichte visie met focus, die gemeenschappen uitnodigt zich verder te ontwikkelen. Ook spelen we daarbij in op uitdagingen voor de toekomst die noodzakelijk zijn voor behoud van een vitale gemeenschap. Soms doen we dit als regisseur, vaak als partner en soms als ondersteuner van processen in de dorpen.

Daarbij zoeken we naar en staan we open voor de creativiteit en kwaliteit van de mensen in de omgeving en laten dat meewegen bij de uiteindelijke vormgeving. We geloven in deze dynamische tijden meer en meer in tijdelijkheid en flexibiliteit door uit te gaan van doelen, in plaats van uitgaan van in beton gegoten regels. We geven inwoners en bedrijven vanuit hun gemeenschap de gelegenheid zelf te komen met initiatieven die passend zijn binnen de kwalitatieve kaders. Daarbij stellen we ons uitnodigend, ondersteunend, faciliterend waar nodig en als vraagbaak op in de planontwikkeling en coöperatief in de uitvoering.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Behouden van het goede en ruimte voor het betere.	1.1 We ondersteunen de beweging om de identiteit van de dorpen en het landschap te behouden en te versterken. 1.2 We benutten bestaande bebouwing en sturen op hergebruik én transformatie boven uitbreiding en nieuwvestiging. Daar waar dit niet mogelijk is, wordt er zorg gedragen voor hetgeen achterblijft. Dit doen we onder meer via het benoemen van ontwikkelmogelijkheden voor vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). Verder onderzoeken we of wij als gemeente door het voeren van een actievere grondpolitiek bij kunnen dragen aan een grote diversiteit aan doelstellingen op het gebied van onder meer wonen, groen, bedrijvigheid, etc. 1.3 We gaan op een duurzame, bewuste wijze om met onze fysieke leefomgeving en koesteren de diversiteit hiervan. Hierin stimuleren en faciliteren we het gemeenschappelijk eigenaarschap van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. 1.4 We zorgen voor verbindingen en balans tussen de verschillende functies en waarden/kwaliteiten van de fysieke omgeving. Dit hebben we vastgelegd in de nieuwe omgevingsvisie waar we in 2023 mee gaan werken.
2. Een fysieke leefomgeving die samen met de gemeenschap ontwikkeld is.	2.1 We dagen gemeenschappen uit om mee inhoud te geven aan hun fysieke leefomgeving. Dit doen we op basis van de waarden en kwaliteiten en opgaven die vastgelegd zijn in onze omgevingsvisie. 2.2 We stimuleren de dialoog over invulling van ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet vraagt meer aandacht voor de omgevingsdialoog. Hiervoor werken we met het in 2021 vastgestelde participatiebeleid. 2.3 We werken aan partnership en netwerkontwikkeling.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
3. Bedrijvigheid in balans met de omgeving.	3.1 We zorgen voor verbindingen en balans tussen economische en ruimtelijke waarden. Bij ontwikkelingen streven we naar bijdragen aan de waarden, kwaliteiten en opgaven in de omgeving zoals vastgelegd in de omgevingsvisie. 3.2 We hebben aandacht voor de transitie in het landelijk gebied. De transitie pakken we op aan de hand van het programma Vitaal en verbonden buitengebied waarin we uitdagingen omzetten in concrete acties.
4. Een klimaat adaptieve en klimaat-neutrale fysieke leefomgeving. We zijn klimaat- en energieneutraal in 2050.	4.1 We passen onze fysieke leefomgeving aan het klimaat aan. Specifiek op het gebied van wonen betekent dit dat we: - Bestaande woonwijken klimaatadaptief maken en bij nieuwbouw het goede voorbeeld geven; - Werken aan de energietransitie in de bestaande woning-voorraad en bij nieuwbouw het goede voorbeeld geven; - Het gebruik van duurzame bouwmaterialen stimuleren; - In 2023 verdere voorbereidingen treffen voor het warmte-koude net in Panningen. 4.2 We geven invulling aan duurzaamheid, de energietransitie en circulaire economie door aan de slag te gaan met de hoofdacties uit de vastgestelde duurzaamheidsagenda. We hebben daarbij onder meer oog voor energie-armoede, met betrokken partijen gaan we na of en hoe we tot een aanpak kunnen komen. Met de WoonWijzerWinkel openen we een loket waar inwoners op allerlei manieren kennis kunnen maken met duurzaam wonen.
5. Gezonde, veilige, toegankelijke en slimme(re) mobiliteit.	5.1 We zorgen voor een goede bereikbaarheid van voorzieningen. 5.2 We behouden en verbeteren de verkeersveiligheid. 5.3 We stimuleren en faciliteren initiatieven die betrekking hebben op het verbeteren van het milieu en het versnellen van de energietransitie op het gebied van mobiliteit.
6. Woningbestand duurzaam in balans.	6.1 We bouwen de juiste woningen in de juiste aantallen op de juiste plek. Dit doen we door: - met het oog op morgen, in samenwerking met gemeenschappen en overige betrokkenen, vraag en aanbod kwalitatief in overeenstemming te brengen door: o Bestaande woonwijken transformeren naar woningen geschikt voor ouderen en kleine huishoudens; o Nieuw te bouwen woningen moeten geschikt zijn voor de behoefte van morgen: woningen voor ouderen en kleine huishoudens; o Met flexibele/tijdelijke woningen spelen we in op de vraag van vandaag: woningen voor jongeren en andere urgente doelgroepen. o Onze planvoorraad af te stemmen op de behoefte, met een ambitie om instromers aan ons te binden. - wonen in principe plaats te laten vinden in de kernen; - te sturen op hergebruik boven uitbreiding en nieuwvestiging. - tegelijkertijd dragen we zorg voor hetgeen achterblijft; - uitvoering te geven aan de verruimde regeling op het gebied van woning- en kavelsplitsing. Dit alles doen we onder meer door inzet van de woonondersteuner, die inzet pleegt op de woonopgaven van nu. En mede aan de hand van de woonagenda geven we ook concreet invulling aan een aantal eigen woonplannen, waaronder Giel Peetershof fase II, Kuukven en Panningen-Zuid.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
	6.2 We dragen bij aan het realiseren van een passend en voldoende huuraanbod. Dit doen we door: - bij te dragen aan het betaalbaar houden van huur-woningen voor inwoners die niet zelf in een woning kunnen voorzien en jongeren; - oog te hebben voor voldoende vrije sector huur voor de middeninkomens. 6.3 We hebben extra oog voor doelgroepen met bijzondere aandacht. Dit doen we door te zorgen voor: - kwantitatief en kwalitatief voldoende woonruimte voor nieuwkomers, zorgbehoevenden/kwetsbare groepen; - zorgdragen voor voldoende woonwagens en/of standplaatsen; - wijken inrichten op het ontmoeten en zorgen voor elkaar.

Wat doen we verder binnen dit programma?

- Advisering binnen ruimtelijke procedures;
- Coördinatie, begeleiding en planning van project- en procesactiviteiten;
- Actueel houden en monitoren van beleidsonderdelen zoals intensieve veehouderij en huisvesting short-stay arbeidsmigranten;
- Afhandeling van ruimtelijke procedures en projecten en reguliere werkzaamheden in het kader van vergunningverlening en toezicht;
- Aankoop en verkoop gronden;
- Grondexploitatie.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		***2024***		***2025***		***2026***	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1.1 Vitale leefomgeving	**6.225.632**	**1.306.058**	6.265.521	1.324.578	5.696.307	1.338.971	5.594.225	1.353.099

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 1.1 zijn de volgende specifieke claims opgenomen:

Nr.	Omschrijving	Betrekking op periode	Kosten 2023
6	Woonondersteuner	structureel	90.000
7	Warmte-koude net	2023-2025	50.000

Gerelateerde verbonden partijen:

Aan dit programma is de volgende verbonden partij gerelateerd:

- Gemeenschappelijke regeling RUD Limburg Noord (GR RUD LN)

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

Programma 1.2 Beheer fysieke leefomgeving

Een goed toegankelijke, kwalitatief goede, duurzaam ingerichte en onderhouden openbare ruimte is van grote waarde voor vitale gemeenschappen. De openbare ruimte staat ten dienste van de gemeenschap en nodigt inwoners en bedrijven uit zich te ontwikkelen. Het is de plek waar mensen elkaar ontmoeten, waar gemeenschappen hun activiteiten ontplooien en draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven. Het eigenaarschap van de openbare ruimte mag dan mogelijk juridisch bij de overheid liggen, mentaal is de omgeving – straat, buurt, wijk, dorp – eigenaar van de openbare ruimte. Die visie op de openbare ruimte is een uitdaging voor de overheid, maar ook voor de mensen die gewend zijn zich in hun eigen privé domein terug te trekken. Die visie schept letterlijk een ruimte waar eenieder vrij in kan stappen, die ook beleefd en gevoeld wordt als gemeenschappelijk, als openbaar, als van ons allen. Als gemeente kunnen wij dat gevoel niet afdwingen of opdringen, maar we kunnen samen met inwoners wel manieren bedenken om dat mentaal eigenaarschap weer meer terug te geven aan de omgeving, waarbij we oog hebben voor de diversiteit aan dorpen, wijken en buurten.

We stellen ons meedenkend en meewerkend op wat betreft zaken waar mensen om vragen, waar ze enthousiast over zijn. We sluiten aan op ontwikkelingen in kernen en op de behoefte van mensen om betekenis te hebben. Door de omgeving invloed uit te laten oefenen op ontwerp en beheer kan een leef-, werk- en vrijetijds- omgeving ontstaan die van en voor iedereen is en waar inwoners actief gebruik van maken en zich mentaal eigenaar voelen. Bij het maken van keuzes over het beheer van de openbare ruimte speelt duurzaamheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie uitdrukkelijk een rol.

<table>
<tr><th>Wat willen we bereiken?</th><th>Wat doen we ervoor?</th></tr>
<tr><td>1. Een kwalitatief goede, veilige, duurzaam ingerichte en onderhouden openbare ruimte die de eigen identiteit versterkt.</td><td>1.1 We nemen de eigen identiteit als uitgangspunt bij de herinrichting van de openbare ruimte.

1.2 We zorgen gebiedsgericht voor een kwalitatief goed ingerichte en onderhouden openbare ruimte. We maken daarbij onderscheid in de na te streven beeldkwaliteiten volgens de landelijke standaard voor beeldkwaliteitsniveaus (A is het hoogste onderhoudsniveau):

<table>
<tr><th>Gebieden</th><th>Niveau</th></tr>
<tr><td>Woongebieden</td><td>B</td></tr>
<tr><td>Centrumgebieden en toeristische gebieden</td><td>A</td></tr>
<tr><td>Bedrijventerreinen – wegen</td><td>B</td></tr>
<tr><td>Bedrijventerreinen – overige onderdelen</td><td>C</td></tr>
<tr><td>Buitengebied – wegen</td><td>B</td></tr>
<tr><td>Buitengebied – overige onderdelen</td><td>C</td></tr>
</table>

1.3 Ontwerp en onderhoud is gericht op een lange, duurzame en toekomstbestendige levensduur. We ontwerpen slim, klimaat-adaptief en integraal. Daarbij hebben we extra aandacht voor een groene leefomgeving.</td></tr>
<tr><td>2. Een openbare ruimte die van en voor iedereen is en waar het met name voor fietsers en wandelaars goed toeven is.</td><td>2.1 We ontwerpen en onderhouden de openbare ruimte met aandacht voor toegankelijkheid. We hebben extra aandacht voor kwetsbare verkeersdeelnemers. We stemmen af met belanghebbenden.</td></tr>
<tr><td>3. Een fysieke leefomgeving waarvan de gebruikers zich ‘mentaal eigenaar’ voelen.</td><td>3.1 We dagen gemeenschappen uit om mee vorm te geven aan de inrichting van hun eigen fysieke leefomgeving vanuit het perspectief van gemeenschapsontwikkeling. We bereiden samen met de omgeving (bewoners, bedrijven en belangengroeperingen etc.) herinrichtingsprojecten voor om zo samen bij te dragen aan de leef- en beleefomgeving.

3.2 We stimuleren en faciliteren participatie- en adoptieprojecten in de openbare ruimte.

3.3. Samen met bewoners realiseren we meer ‘natuurlijke’ gelegenheid om te leren, te spelen en te bewegen in een groene omgeving.</td></tr>
</table>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
4. Een klimaat adaptieve en klimaat-neutrale fysieke leefomgeving.	4.1 We geven zelf het goede voorbeeld in de openbare ruimte. We planten extra bomen in de hele gemeente, bij voorkeur in de versteende omgeving. Dit doen we bijvoorbeeld met het '7319 bomenplan'. We maken duurzame, klimaatadaptieve keuzes met extra aandacht voor vergroening, biodiversiteit en de laadinfrastructuur. 4.2 We geven zelf het goede voorbeeld in onze bedrijfsvoering en kopen zo duurzaam mogelijk (circulair en lokaal) in: tractie, (tuin) machines, (bouw)materialen etc.. 4.3 Afval is een grondstof. Zowel huishoudelijk afval als bedrijfs-afval en afval uit de openbare ruimte wordt zoveel mogelijk gescheiden en hergebruikt als grondstof. Samen met regionale bedrijven onderzoeken we mogelijkheden om meer waarde uit afvalstromen te halen. Met voorlichting zetten we ook in op het voorkomen van afval. 4.4. We steken in op bewustwording, stimulering en advisering richting inwoners, bedrijven en scholen. Dit doen we over verschillende onderwerpen zoals vergroenen, ontstenen, verkeersveiligheid, afkoppelen van regenwater, inrichting van het landschap en het versterken van de biodiversiteit. Met scholen gaan we aan de slag met educatie en het vergroenen van schoolpleinen (regionaal project Groen Blauwe revolutie schoolpleinen). Wij werken hier zo mogelijk samen met partners als bijv. Veilig Verkeer Nederland, Groenplatform, Peel en Maas Schoon en Waterklaar.

Wat doen we verder binnen dit programma?

- Advisering over de openbare ruimte inclusief het toezicht daarop;
- Beheer van de openbare ruimte;
- Advisering over en uitvoering van ongediertebestrijding (plagen) en bestrijding van bijvoorbeeld ongewenste exoten en eikenprocessierups;
- Nemen (tijdelijke) verkeersmaatregelen en verrichten tellingen en metingen;
- We werken samen met partners aan bewustwording over afval, verkeersveiligheid, klimaat, biodiversiteit etc.. Ook overleggen we met scholen en (verkeers-)ouders;
- Begeleiden en inzet van mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt en integratieprojecten;
- Gladheidsbestrijding;
- Materialen uitleen bij evenementen;
- Advisering van verenigingen bij het beheer en onderhoud van (sport-)accommodaties;
- 24/7 calamiteitendienst bij storingen, incidenten en calamiteiten in de openbare ruimte.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		*2024*		*2025*		*2026*	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1.2 Beheer fysieke leefomgeving	**17.249.706**	**10.473.718**	17.583.808	10.651.492	17.778.433	10.931.366	17.840.026	11.083.860

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 1.2 gaat het om de volgende investeringen en claims:

Investeringen 2023:

nr	Omschrijving	Afschrijf-termijn	Bruto investering	Dekking*	Netto investering
	Vermindering gevolgen klimaatontwikkeling				
1	Verbetermaatregelen Kader Richtlijn Water (KRW) 2023	60	588.000	588.000	0
2	Herinrichten en afkoppelen omgeving Fuusstraat en 't Sittert	40	2.360.000	0	2.360.000
3	Herinrichten Pastoor Kengenstraat e.o.	40	890.000	0	890.000
4	Herinrichten en afkoppelen Averbodestraat e.o.	40	2.400.000	0	2.400.000
5	Groen-blauwe revolutie	60	61.000	61.000	0
6	Bijdrage privaat afkoppelen (Waterklaar)	60	50.000	50.000	0
	Bevordering verkeersveiligheid				
7	Herinrichting De Koningsstraat	40	275.000	0	275.000
8	Herinrichting Lorbaan	40	3.300.000	0	3.300.000
9	Herinrichting Haagveld/Zelen	40	200.000	0	200.000
10	Herinrichten Bosakkerweg	40	1.170.000	0	1.170.000
11	Verkeersmaatregelen Strategisch Plan Verkeersveiligheid	40	700.000	350.000	350.000
	Overige infrastructurele werken				
12	Vervangen van speeltoestellen	20	150.000	0	150.000
13a	Reconstructie Molenstraat (aandeel riolering)	60	2.133.000	2.133.000	0
13b	Reconstructie Molenstraat (aandeel verhardingen)	40	381.000	0	381.000
14	Vervangen ondergrondse containers	10	150.000	150.000	0
	Riool en afvalwater beheer				
15	Renovatie/vervanging vrijverval riolering 2023	60	768.000	768.000	0
16	Optimalisatie vrijverval riool 2023	60	330.000	330.000	0
17	Optimalisatie mechanische leidingen	60	91.000	91.000	0
18	Renovatie hoofdgemalen	15	307.000	307.000	0
19	Renovatie drukriolering	15	252.000	252.000	0
20	Aanpassen wadi's en buffers voor beter beheer	60	35.000	35.000	0

** kapitaallasten kunnen worden gedekt uit GRP, bestaande budgetten binnen begroting, reserves etc.*

Claims 2023 e.v.:

Nr.	Omschrijving	Betrekking op periode	Kosten 2023
3	Vooronderzoek wegen	structureel	100.000
4	Verkeersonderzoek Kessel - Eik	incidenteel	25.000

Gerelateerde verbonden partijen:

Aan dit programma zijn de volgende verbonden partijen gerelateerd:

- Nazorg (bodemzorg) Limburg BV
- Maasveren Limburg - Noord
- Belastingsamenwerking gemeenten en waterschappen (BsGW)

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

Thema 2: Sociaal Domein

Programma: 2.1 Werk en inkomen

Peel en Maas is een vitale gemeenschap waar iedereen naar vermogen in kan participeren. Wij organiseren de ondergrens. Dat betekent dat we bepalen vanaf welk moment door de overheid hulp wordt geboden. Alleen deze ondergrens is onvoldoende om het goede leven te behouden. Daarom sluiten wij aan bij de krachten van onze gemeenschap om dit te realiseren. We stimuleren en faciliteren collectieven in onze gemeenschap om het goede leven in samenspraak en samenwerking met alle belanghebbenden – inwoners, organisaties, bedrijven, overheid – te bereiken, uit te bouwen en in stand te houden.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Iedereen neemt, naar eigen vermogen, deel aan de gemeenschap	1.1 Als onderdeel van de leerontwikkelroutes gaan we het activeringscentrum herinrichten. Dit centrum is bedoeld voor werkzoekenden om zich beter te oriënteren op arbeid en opleiding. Dit herinrichten doen we samen met ondernemers, onderwijs en andere lokale partners. Voor arbeidsmatige dagbesteding en beschut werken gaan we meer aan netwerkontwikkeling doen om zo een nauwere samenwerking met lokale zorgpartijen tot stand te brengen. 1.2 We onderzoeken de mogelijkheden van vrijwilligerswerk voor inwoners waarvoor betaalde arbeid niet haalbaar is. Hiervoor benaderen we lokale stichtingen en verenigingen. Beringe Buiten is hiervan een voorbeeld. 1.3 We starten met regionale pilots in verschillende bedrijfs-sectoren, zoals Zorgstart, Nieuwe Limburgers in de Zorg en het project Arriva. Zo willen we in de huidige gespannen arbeidsmarkt optimale kansen creëren voor uitkerings-gerechtigden. De pilots zijn bedoeld om te ontdekken welke voorzieningen en welke begeleiding het meest effectief werken. 1.4 We gaan inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt ondersteunen met aanvullende modules (via kennis-overdracht, excursies) gericht op onder andere welzijn, geld en gezondheid om volwaardiger te kunnen meedoen in de samenleving.
2. Iedereen heeft een inkomen dat het mogelijk maakt om als volwaardig burger mee te doen in de samenleving.	2.1 We voeren verschillende ondersteuningsmaatregelen uit naar aanleiding van de kostencrisis en opvang ontheemden.
3. Voorkómen van financiële problemen, zodat burgers (beter) kunnen participeren in de samenleving.	3.1 We blijven vroeg signalering van schulden zoveel mogelijk bevorderen door gezamenlijke afspraken met partners, mede in het licht van actuele ontwikkelingen. 3.2 We onderzoeken kredietmogelijkheden voor een grotere groep (meer dan 120% van de bijstandsnorm) die door de huidige ontwikkelingen in financiële problemen komen. Dit in lijn met het beleid vanuit de Rijksoverheid.
4. Uitkeringscliënten zijn zich bewust van hun rechten en plichten.	4.1 We passen ons handhavingsbeleid aan op de wetswijzing van het rijk die waarschijnlijk eind 2022 wordt vastgesteld. De wet gaat hierbij meer uit van vertrouwen vooraf in plaats van handhaving achteraf. De nieuwe, door de Rijksoverheid voorgestelde benadering, sluit al aan bij de Peel en Maas werkwijze.

Wat doen we verder binnen dit programma?

Werk

- We zetten in op uitkeringsonafhankelijkheid door zoveel mogelijk betaalde dienstverbanden te genereren via het netwerk: “Wij maken Werk van Werk”;
- We maken optimaal gebruik van de voorziening: loonkostensubsidie, waarbij ook na plaatsing, monitoring plaatsvindt op de ontwikkeling van een medewerker;
- We participeren beleidsmatig in een Noord-Limburgs samenwerkingsverband op het gebied van arbeidsmarktbeleid, Participatiewet, inkoop diensten, en maken deel uit/werken samen met; het Werkgeverservicepunt, het Mobiliteitsteam en het Leerwerkloket;
- We werken voor de uitvoering van de Wsw (spoor 1) en gedeeltelijke uitvoering dienstverlening Participatiewet (spoor 2) samen in de gemeenschappelijke regeling Noord-Limburg West (NLW);
- We adviseren en interveniëren als aandeelhouder ten aanzien van de bedrijfsvoering van ons SW-bedrijf NLW;
- Re-integratie van uitkeringsgerechtigden én niet-uitkeringsgerechtigden mét afstand tot de arbeidsmarkt; Re-integratie van onder andere VSO-ers (Voortgezet Speciaal Onderwijs) en leerlingen zonder startkwalificatie;
- We acquireren beschut werk plekken;
- We ondersteunen burgers bij hun indicatie voor het doelgroepenregister (doelgroep banenafspraak) en beschut werken;
- We participeren regionaal in verschillende alternatieve financiële bronnen zoals: Perspectief op Werk (POW) en ESF.

Inkomen

- We verstrekken bijstandsuitkering, bijzondere bijstand, ondersteuning voor zelfstandigen,
- We voeren controles uit, zoals staat beschreven in de kwaliteitsborging SD en het controleprotocol Tozo;
- We voeren debiteurenbeheer uit voor verstrekte leningen, borgsommen of kredieten uit bijzondere bijstand, Bbz of Tozo kredieten;
- We faciliteren middelen (subsidie) voor initiatieven rondom collectieve minimaregelingen, zoals collectieve ziektekostenverzekering, stichting Leergeld, Jeugdfonds Sport en Cultuur kleding- en Voedselbank.

Schuldhulpverlening

- De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) voeren wij uit in samenwerking met netwerkpartners zoals Vorkmeer (Wegwijzer) en woningcorporaties (preventief én curatief). Voorbeelden hiervan is de samenwerking met de woningcorporaties bij het voorkomen van huisuitzetting door huisbezoeken van onze eigen schuldhulpverleners samen met maatschappelijk werk (Vorkmeer);
- We vragen bij maatschappelijke begeleiding van statushouders meer aandacht voor het leren budgetteren. We coördineren de bijeenkomsten voor het Platform Armoedevrij Peel en Maas.

Naleving en controle (op onderdeel Werk en Inkomen)

- We geven voorlichting over en werken de gemeentelijke website, folders en (digitale) dienstverlening bij, op alle onderdelen van dit programma;
- Fraudebestrijding.

Algemeen

- We ondersteunen de stichting ‘Het Ontdeklab Peel en Maas’; om meer jongeren gemotiveerd te krijgen om een opleiding en baan te verwerven in de techniek.
- We nemen bestuurlijk deel aan het regionaal werkbedrijf waarin arbeidsmarktbeleid met vakbonden, ondernemers, UWV en Limburgse werkgeversvereniging verder wordt ontwikkeld. Dit doen we mede namens de regiogemeenten.

Wat mag het kosten ?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
2.1. Werk en inkomen	**17.001.933**	**6.761.125**	16.159.791	6.680.600	16.072.915	6.681.206	15.696.258	6.681.206

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 2.1 is de volgende claim opgenomen:

Nr	Omschrijving	betreft	2023	Dekking algemene reserve
1	Voorkomen van armoede	incidenteel	500.000	500.000

Gerelateerde verbonden partijen

Aan dit programma zijn de volgende verbonden partijen gerelateerd:

- Werkvoorzieningschap Noord Limburg West (NLW)
- Modulair Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Limburg Noord (MGR SDLN)

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

Programma 2.2 Zorg en Ondersteuning

Gemeenschappen in Peel en Maas kenmerken zich doordat iedereen naar vermogen mee doet; het goede leven wordt vanuit de samenleving bevorderd. Als ondersteuning nodig is worden collectieve voorzieningen ingezet. Waar nodig wordt als aanvulling de maatwerkvoorziening aangeboden. Om collectieve voorzieningen te realiseren, faciliteert de gemeente en ondersteunen we, waar nodig, verbanden van burgers en maatschappelijke partners.
We leven in een samenleving waarin de mens leidend is in plaats van het systeem. Daarom willen we met zijn allen een wereld opbouwen vanuit de talenten die er zijn en daar de systemen op aanpassen. Het samenleven van inwoners kenmerkt zich door het mee laten doen van iedereen, met specifieke aandacht voor mensen in een kwetsbare positie. Inwoners kunnen zo de kwaliteit van hun eigen leven en elkaars leven bevorderen.
Deze manier van leven in de gemeenschap helpt om zo lang mogelijk de regie over het eigen leven te voeren en om mee te doen. Daarbij bepalen gemeenschappen zelf welke voorzieningen ze vanuit hun eigen kwaliteiten realiseren en welke aanvullende woon-, welzijns- en zorgvoorzieningen nodig zijn. Als gemeente zijn wij vangnet voor kwetsbare groepen en zetten daarvoor maatwerkvoorzieningen en/of maatschappelijke opvang in. Als het gaat om professionele inzet geven we ruim baan aan nieuw vakmanschap van de zorgprofessional. Daarnaast brengen we regelgeving en protocollen terug tot het verantwoorde minimum.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Burgers en gemeenschappen voeren zelf regie en geven zelf vorm aan het zorgen voor elkaar.	1.1 We zijn een actieve partner om het langer thuis wonen van ouderen mogelijk te maken. Zo faciliteren en initiëren we woonvormen waarbij ouderen makkelijker thuis kunnen wonen o.a. op basis van het inspiratiekader in de woonzorgvisie. En werken we samen met zorgaanbieders, 2e lijnszorg, Vorkmeer en gemeenschappen om de ondersteuning bij ouderen thuis te versterken. Ook blijven we de bewustwording van langer en veiliger thuis wonen stimuleren. Vanuit de behoefte van inwoners gaan we in een pilotwijk of -kern zorgtechnologie stimuleren als hulpmiddel om langer en veiliger thuis te kunnen wonen. De keuze voor welke wijk of kern nemen we eind 2022. 1.2 We pakken de doorontwikkeling van de dorpsontmoetingen per dorp op, samen met de besturen, beroepskrachten en andere netwerkpartners. 1.3 We faciliteren en subsidiëren de dorpsvoorziening hulp bij huishouden en een eventuele inhoudelijke verbreding daarvan. (er van uitgaande dat eind 2022 de dorpsvoorziening een feit is). 1.4 We sluiten vanuit de maatschappelijke kant aan bij gebiedsontwikkelingen om bij de invulling en het ontwerp ook de omgeving meer te betrekken en te verbinden. Daarbij sturen we op meer aandacht voor de sociale kant in het ontwerp, onder andere door het bevorderen van ontmoeting en het zorgen voor elkaar. Voorbeeld is het project Panningen-Zuid.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
2. Er zijn toegankelijke algemene voorzieningen aangevuld met passende maatwerk-voorziening.	2.1 Met aanbieders en contractmanagement (MGR) voeren we contractgesprekken ter monitoring van de contracten die per 1-1-2022 of 1-1-2023 zijn ingegaan en ontwikkelgesprekken over het realiseren van de ontwikkeldoelen. 2.2 We geven verder vorm aan de samenwerking met zorgaanbieders omdat we zien dat door de nieuwe inkoop vanuit het regionale project Sturing en Inkoop de rollen en taken deels zijn veranderd. 2.3 We stimuleren de samenwerking en verbinding met de gemeenschap en algemene voorzieningen vanuit de zorgaanbieders om te komen tot snellere afschaling van ingezette ondersteuning. 2.4. De werkwijze van de pilot Hendig bij Jeugd gaan we toepassen bij een aantal casussen van het Integraal Team Jongvolwassen. Hiermee bieden we ruimte aan beroepskrachten om de juiste ondersteuning te bieden aan jongvolwassenen en hun naasten. Het eerste thema is duurzame zelfredzaamheid en zelfstandigheid van de jongvolwassene. 2.5 Wij gaan bij zowel inwoners als netwerkpartners bewustwording bevorderen over de gehanteerde criteria bij de indicatie van Wmo-voorzieningen. Zo gaan wij onder andere uit van de sobere en doelmatige oplossing voor beperkingen van inwoners. 2.6 We evalueren de scootmobielpool bij de woningen De Paast in Meijel. Centraal daarbij staat de vraag hoe de pool bijdraagt voor mensen met mobiliteitsbeperkingen. We bevorderen ook deel-mobiliteit door het onderzoeken en aanjagen van pools met mobiliteitsvoorzieningen in zoveel mogelijk dorpen zoals (duo)driewielfietsen met elektrische ondersteuning. 2.7 Op basis van een evaluatie van Ervaringen Delen (eind 2022), geven we verder vorm aan het Vertelpunt of eventuele alternatieven voor cliëntervaringsonderzoeken. 2.8 Op basis van nader onderzoek en de door Vorkmeer gevoerde gesprekken met de dorpen maken we een keuze over de opzet van de warme maaltijdvoorziening.
3. Er is maatschappelijke opvang voor kwetsbare groepen.	3.1 We versterken de lokale sociale basis. Insteek hierbij is het normaliseren en zo te komen tot een duurzamere uitstroom vanuit Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. En op het voorkomen van instroom. 3.2 We stimuleren en/of realiseren passende en betaalbare woonruimte voor kwetsbare jongvolwassenen. Ook hiermee voorkomen we instroom van Beschermd Wonen en maken we uitstroom mede mogelijk.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
4. We faciliteren gemeenschappen en (groepen) burgers bij het bevorderen van een gezonde leefstijl.	4.1 We zetten in op valpreventie bij ouderen op basis van het regionale gestarte project 'Stevig Staan' al dan niet in combinatie met lopende initiatieven in onder andere in Meijel, Helden en Koningslust. 4.2 We bevorderen de beweging positieve gezondheid door met maatschappelijke partners deel te nemen aan het Leer-Ontwikkel-Netwerk Vitaal & Gezond Noord-Limburg. Lokaal faciliteren we initiatieven die inzetten op positieve gezondheid. 4.3 Vanuit het regionale project 'Burgerparticipatie en positieve gezondheid in de huisartsenzorg' participeren we in twee kernen (Kessel en Beringe) om de verbinding en samenwerking tussen huisarts, gemeenschap en voorliggend veld te versterken. Doel is enerzijds om de huisarts te ontlasten met niet-medische vragen en anderzijds om het zorgen voor elkaar te versterken (zie ook 1.3).

Wat doen we verder binnen dit programma?

Eigen regie gemeenschappen en burgers

- Ondersteunen van (burger)initiatieven op gebied van wonen, zorg en welzijn;
- In gesprek met gemeenschappen, zorgpartijen en zorgverzekeraar/zorgkantoor over thema's als Mantelzorg, dementie en eenzaamheid.

Algemene en maatwerkvoorzieningen

- Facilitering en subsidiëring van algemene voorzieningen: de dorpsinfoloketten, dorpsontmoetingen (inclusief Thoeshoes), dorpsvervoer, TWP, inloop GGZ, Huis van Morgen, Join In, de Thoesvrijwilliger en Plattelandshoes
- Uitvoeren van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning door het voeren van gesprekken, afhandelen van meldingen en aanvragen, geven van informatie en advies etc.;
- Brede ondersteuning aan jongvolwassenen via het integraal team jongvolwassenen;
- In gesprek met zorgverzekeraar en zorgkantoor VGZ over doorstroming in de zorgketen, knelpunten in wetgeving en zorgtechnologie;
- Regionaal inkopen van maatwerkvoorzieningen Wmo: hulp bij huishouden (met name Baarlo), dagbesteding; begeleiding individueel, logeren, Beschermd Wonen en persoonlijke verzorging. Dit loopt via de MGR Limburg Noord;
- Regionale contractering van hulpmiddelen;
- Regionaal inkopen van collectief vervoer via GR Omnibuzz;
- We adviseren over beleid van en aanvragen voor (pré-)mantelzorgwoningen.

Maatschappelijke opvang

- Aansturen van het lokale zorgnetwerk voor complexe GGZ-problematiek;
- Aanpak van huiselijk geweld, waaronder ouderenmishandeling;
- Samen met preventiemedewerkers van Vincent van Gogh bevorderen we de deskundigheid van medewerkers in het voorliggend veld en bieden we preventie-activiteiten voor jongvolwassenen.

Gezonde leefstijl en positieve gezondheid

- Gezondheidszorg (GGD) via GR VRLN.

Algemeen

- Bijdragen aan regionale programma Vitaal en Gezond (onderdeel van gezondste regio) en het bijbehorende leerontwikkelnetwerk;
- Handhaving op rechtmatig en doelmatig gebruik van zorg en ondersteuning en toezicht houden op kwaliteit en rechtmatigheid via regionale toezichthouders;
- Periodiek overleg met belangengroepen (mantelzorgforum) en Adviesraad Sociaal Domein;
- Monitoring cijfers gebruik zorg en ondersteuning.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
2.2. Zorg en ondersteuning	**15.070.623**	**2.628.750**	15.097.176	2.625.000	15.423.607	2.626.500	15.676.797	2.626.500

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 2.2. gaat het om de volgende investering:

Investeringen 2023:

Nr.	Omschrijving	Afschrijf-termijn	Bruto investering	Dekking*	Netto investering
Wmo-voorzieningen					
26	Wmo-vervoersvoorzieningen	5	500.000	500.000	0

** kapitaallasten kunnen worden gedekt uit GRP, bestaande budgetten binnen begroting, reserves etc.*

Gerelateerde verbonden partijen

Aan dit programma zijn de volgende verbonden partijen gerelateerd:

- Modulair Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Limburg Noord (MGR SDLN)
- Gemeenschappelijke regeling Omnibuzz
- Veiligheidsregio Limburg Noord (VRLN)

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

Programma: 2.3 Jeugd en onderwijs

We willen graag dat kinderen opgroeien in een gezonde en veilige omgeving zodat ieder kind de kans krijgt zich te ontwikkelen tot een zelfbewuste, betrokken en leergierige jongvolwassene met een maatschappelijke startkwalificatie. Een jongvolwassene die in staat is om verantwoordelijkheid te nemen en die bijdraagt aan de eigen vitale gemeenschappen. Ieder binnen zijn/haar mogelijkheden.
Opvoeden en opgroeien zien wij als een 'gemeenschapsverantwoordelijkheid'. Wij stimuleren gemeenschappen om 'hun jeugd' (0-23 jaar) te laten ontdekken wat ze willen in dit leven, met ruimte voor ontwikkeling van het sociale en culturele. Basisvoorzieningen zoals onderwijs en kinderopvang spelen hierin een belangrijke rol. Als daarvoor aanleiding is spreken we deze partijen aan op hun rol en verantwoordelijkheid.
Als ouders tegen vragen of problemen aanlopen, is er professionele hulp die erop is gericht de opvoedvaardigheden van ouders te bevorderen. Daarnaast zetten we erop in de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, zijn ouders en de sociale omgeving in te schakelen en te herstellen. Daarbij richten wij ons op het voorkómen van en vroege interventie bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen. Deze hulp zetten we waar mogelijk aanvullend in op wat de gemeenschap hierin zelf kan betekenen.
Als er sprake is van meervoudige problematiek wordt integrale hulp aan de jeugdige en zijn ouders geboden. Bij dit soort interventies staat het kind voorop. We geven ruim baan aan vakmanschap van de zorgprofessional en brengen regelgeving en protocollen terug tot het verantwoorde minimum. Wij bevorderen de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Veilig en gezond opgroeien van kinderen en jongeren.	1.1 We geven uitvoering aan het uitvoeringsbeleid opvoeden en opgroeien dat in 2022 is vastgesteld. Samen met de basisvoorzieningen hebben we hiervoor een uitvoeringsplan opgesteld. 1.2 We versterken en onderhouden de samenwerking tussen en met de basisvoorzieningen zoals Vorkmeer, onderwijs, kinderopvang, GGD, huisartsen en MEE. Dit doen we onder andere door het maken van afspraken binnen Hendig en het realiseren van afspraken uit het uitvoeringsplan opvoeden en opgroeien. We zetten dit jaar in op de verbinding met het onderwijs.
2. Kinderen, jongeren en gezinnen krijgen de hulp die nodig is.	2.1 We stimuleren samenwerking tussen de partners in de jeugdhulpketen in Peel en Maas (en de regio Noord-Limburg). In 2023 ligt de focus bij Hendig op de uitgangspunten duurzaamheid, normaliseren en hulp/ondersteuning nabij. Daarnaast borgen we de randvoorwaarden van Hendig. 2.2 We borgen het werken volgens de gefaseerde ketenaanpak. Dit is de centrale visie uit de regiovisie "Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2019 en verder". Samenwerking met Vorkmeer, Veilig Thuis en andere jeugdpartners is hier van belang. Hiervoor is een plan opgesteld dat we lokaal en regionaal uitvoeren. 2.3 We geven uitvoering aan het Regionaal Beleidsplan Jeugd 2022 en verder. We richten ons op netwerkversterking, verbinding jeugd en gezondheid, verbinding jeugd en onderwijs, passende en tijdige hulp en bescherming (waaronder Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming) en het zijn van een lerende jeugdhulpregio. 2.4 Met aanbieders en contractmanagement (MGR) voeren we contractgesprekken ter monitoring van de contracten die per 1-1-2022 of 1-1-2023 zijn ingegaan en ontwikkelgesprekken over het realiseren van de ontwikkeldoelen.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
3. Kinderen en jongeren zijn in staat om te groeien naar zelfstandigheid, om zo voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren.	3.1 We geven in samenwerking met alle betrokken partijen uitvoering aan het plan van aanpak naar aanleiding van het Nationaal Programma Onderwijs. Daarnaast volgen we de mentale gezondheid van de jeugd in Peel en Maas. Beide zijn onderdeel van het Actieplan Jeugd Peel en Maas en corona, gericht op het verminderen van de (langdurige) gevolgen van de coronaperiode.

Wat doen we verder in dit programma ?

Veilig en gezond opgroeien

- Faciliteren van een pedagogische samenleving;
- Ondersteuning van goede basisvoorzieningen zoals kinderopvang, primair en middelbaar onderwijs, consultatiebureau, jeugd- en jongerenwerk en gezinscoach;
- Uitvoeren van het regionale project Kansrijke Start om de omstandigheden voor een kind in de eerste 1000 dagen zo optimaal mogelijk te maken;
- Uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van (preventieve) gezondheid;
- Uitvoeren integrale aanpak alcohol- en drugsgebruik.

Hulp voor jeugdigen en gezinnen

- Inzetten van gezinscoaches die zelf hulp en ondersteuning kunnen bieden aan gezinnen en die indien nodig andere beschikbare ondersteuning binnen het sociaal domein of gespecialiseerde hulp in kunnen zetten én faciliteren dat ouders regie voeren over de opvoeding van hun kind;
- Integrale hulp verlenen aan gezinnen;
- Actief ingrijpen als de veiligheid van het kind in het geding is;
- Duurzaam verbeteren van het jeugdhulpstelsel (transformatie onder andere via Hendig). We zijn hierbij ook in dialoog met de jeugd zodat we weten wat er bij hen speelt en wat zij belangrijk vinden;
- Op het gebied van handhaving en toezicht vroegtijdig informeren van zorgaanbieders en jongeren en/of hun ouders over hun contractuele verplichtingen en rechten om fraude te voorkomen. Handhaving op rechtmatig en doelmatig gebruik van jeugdhulp en toezicht houden op rechtmatigheid via regionale toezichthouders.

Groeien naar zelfstandigheid

- Faciliteren van deelname aan kinderopvang door het aanbieden van een Peuterprogramma, Voorschoolse Educatie en kinderopvang op maat via een Sociaal Medische Indicatie;
- De uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van handhaving en toezicht van de kwaliteit van de kinderopvang;
- Inzetten van de leerplichtambtenaar om voortijdig schoolverlaten te voorkomen en schoolverzuim te minimaliseren;
- Uitvoeren van het leerlingenvervoer;
- Stimuleren van samenwerking, gezamenlijke visieontwikkeling, vernieuwing en uitvoering bij organisaties die zich bewegen op de terreinen van jeugd en onderwijs;
- Bevorderen dat kinderen en jongeren, met of zonder beperking of chronische ziekte, samen opgroeien in een inclusieve samenleving: samen spelen, samen naar school, samen sporten en gebruik maken van dezelfde voorzieningen;
- Afstemming met besturen en directeuren van de vier stichtingen van het Primair onderwijs (16 scholen) en het voortgezet onderwijs (2 scholen) binnen onze gemeente over gezamenlijke vraagstukken;
- Met het onderwijs afspraken maken over inzet van extra zorg, ondersteuning of hulpmiddelen;
- Met onderwijs en arbeidsmarkt samenwerken om jongeren met een beperking aan een duurzame arbeidsplaats te helpen;
- Begeleiden en afhandelen van binnenkomende verzoeken tot het stichten van nieuwe scholen;
- Faciliteren van (talent)ontwikkeling en ontplooiing van jeugdigen door onder andere verstrekken van waarderingssubsidies aan verenigingen en het faciliteren van initiatieven van jeugdigen.

Algemeen

- Verder ontwikkelen van monitoring en het gemakkelijker genereren van monitorgegevens voor evaluatie van beleid.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
2.3. Jeugd en onderwijs	**16.634.963**	**703.325**	17.136.931	542.164	17.645.195	547.585	18.031.281	548.187

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 2.3 zijn geen specifieke investeringen en/of claims opgenomen.

Gerelateerde verbonden partijen

Aan dit programma zijn de volgende verbonden partijen gerelateerd:

- Modulair Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Limburg Noord (MGR SDLN)
- Veiligheidsregio Limburg Noord (VRLN)

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

Thema 3: Vitale Gemeenschappen

Programma: 3.1 Gemeenschapsontwikkeling

Inwoners nemen maximaal deel aan ontwikkelingen in de (lokale) samenleving. Daarbij nemen zij zelf de regie over hun eigen ontwikkeling en de ontwikkelingen in hun omgeving, als onderdeel van de grotere samenleving. In het samenleven met andere inwoners gaan inwoners tolerant met elkaar om en respecteren zij elkaars verschillen.

Generaties dragen zorg voor elkaar en geven elkaar ruimte om te vernieuwen en te veranderen: sociale innovatie en emancipatie zijn basisvoorwaarden voor het behoud van het goede leven. Inwoners zijn leidend als het gaat om het hoofddoel: het realiseren en behouden van vitale en intelligente gemeenschappen, die gevormd en gedragen worden door betrokken inwoners.

Overheden en maatschappelijke organisaties nemen dit hoofddoel als uitgangspunt voor hun handelen en leveren, waar gevraagd, hieraan een ondersteunende bijdrage. Diversiteit zien we als een belangrijk gespreksthema in de ontwikkeling naar inclusieve gemeenschappen. Als overheid nemen we verantwoordelijkheid wanneer minderheidsgroepen onvoldoende deelnemer zijn in de gemeenschappen, wanneer ze te maken krijgen met discriminatie of voorzieningen hen onvoldoende bereiken.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Vitale gemeenschappen die regie hebben over de eigen ontwikkeling.	1.1 We ondersteunen de ontwikkeling van zelfsturende gemeenschappen. Dit doen we door procesmatige begeleiding van gemeenschappen, buurten en inwonersinitiatieven, onder andere via welzijnsorganisatie Vorkmeer. 1.2 We stimuleren verbindingen tussen gemeenschappen die met eenzelfde thema bezig zijn (samen ontwikkelen) of zijn geweest (leren van elkaar). Actuele thema's van het Gezamenlijk Dorpsoverleg voor 2023 zijn jeugd, communicatie (in het dorp), duurzaamheid en economische huishouding. 1.3 We faciliteren gemeenschappen bij het maken van hun eigen, integrale dorpsontwikkelingsvisies. Hierin geven gemeenschappen zelf richting aan hun sociale, economische en fysieke leefomgeving. In 2023 vraagt de monitoring en doorontwikkeling van de projecten uit onder andere de visies van Baarlo, Kessel-Eik en Maasbree specifieke aandacht. Naar verwachting komt Koningslust met een hernieuwde visie, en oriënteren ook Grashoek, Meijel, Kessel en Beringe zich op een nieuwe visie (op onderdelen). 1.4 We zijn met partners in gesprek zodat de inzet van maatschappelijke partijen en ondernemers zich op de juiste wijze verhoudt tot en ondersteunend is aan het realiseren en behouden van vitale gemeenschappen. De agenda's en ambities van de gemeenschappen zijn leidend. We sturen er op dat organisaties waarde toevoegen aan het gemeenschapsproces en zich samenwerkend opstellen. In de lijn van de bijeenkomsten "Samenspel" tussen dorpsoverleggen en gemeente (raad en organisatie), geven we in 2023 extra aandacht aan het samenspel met netwerkpartners.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
	1.5 Na de uitvoering van de pilot rond de economische huishouding van gemeenschappen, nodigen we in 2023 meer kernen uit om hiermee ervaring op te doen, passend binnen het afwegingskader en uitvoeringsbeleid dat eind 2022/begin 2023 wordt vastgesteld. 1.6 We dragen bij aan de organisatie en ontwikkeling van een regionaal programma incl. leer- en ontwikkelnetwerk op het gebied van Vitale Gemeenschappen. Dit is onderdeel van het regionaal uitvoeringsprogramma Vitaal en Gezond. 1.7 Om inwoners volwaardig mee te kunnen laten doen in gemeenschappen, faciliteren we de pilot 'Taalhuis / Taalpunt'. Daarmee wordt onder andere ingezet wordt op het signaleren en het vinden van meer laaggeletterde inwoners zodat ze kunnen werken aan hun basis-vaardigheden (lezen, schrijven, rekenen, digitale vaardigheden).
2. Stabiliteit en ontwikkelperspectief voor vrijwilligersorganisaties (verenigingen en stichtingen)	2.1 We waarderen het werk van vrijwilligersorganisaties en subsidiëren dat via de vernieuwde 4-jaarlijkse systematiek (2022-2025) van de waarderingssubsidies voor verenigingen en stichtingen. 2.2 We onderzoeken hoe we vragen van verenigingen en stichtingen kunnen vertalen naar ondersteuning met informatie, voorlichting en beleid, passend bij het gedachtengoed Peel en Maas. 2.3 We ondersteunen verenigingen en stichtingen waarvan het voortbestaan in gevaar is vanwege de hoge energiekosten met een financiële bijdrage uit een steunfonds energiekosten.
3. Eigenaarschap van accommodaties ligt zo veel mogelijk bij gemeenschappen, organisaties en verenigingen.	3.1 In 2023 geven we een vervolg aan inhoudelijke ondersteuning aan het bestuur van gemeenschapshuis De Ankerplaats in Grashoek bij de optimalisering van hun gebouwinstallaties. Mogelijk volgt hierover in 2023 een voorstel aan de raad voor financiële medewerking. 3.2 We ondersteunen Stichting MFA Kessel in hun traject om te komen tot een aangepast bouwplan, nu in 2022 is gebleken dat het oorspronkelijke vernieuwbouwplan financieel niet mogelijk is. Afhankelijk van het resultaat van hun traject, volgt hierover in 2023 een voorstel aan de raad.
4. Nieuwkomers zijn onderdeel van en nemen actief deel aan gemeenschappen.	4.1 We onderzoeken met gemeenten uit de regio de samenwerkingsmogelijkheden op gebied van sociale integratie van nieuwkomers, waaronder arbeidsmigranten. 4.2 We blijven actief in gesprek met gemeenschappen en hebben oog voor de draagkracht op het moment dat grotere groepen nieuwkomers in Peel en Maas landen.

Wat doen we verder binnen dit programma ?

- Regionale samenwerking in gemeentelijke themagroep Vitale Gemeenschappen
- Regionale samenwerking in programma 'Vitaal en Gezond', als onderdeel van De Gezondste Regio, met focus op uitvoering Programmalijn 'Goed Leven';
- We werken in alle kernen met een vast contactpersoon, die de relatie met de gemeenschap onderhoudt en ondersteuningsvragen doorgeleidt naar de juiste plek binnen of buiten de eigen de organisatie;
- We zien er op toe dat we als organisatie de verschillende rollen behorend bij de verschillende type activiteiten, op de juiste manier invullen in contact met de gemeenschappen;
- We faciliteren en ondersteunen desgevraagd actieve inwoners die hun deskundigheid willen vergroten, en/of die zich inzetten om vrijwillige inspanning van andere inwoners te verhogen;
- We ondersteunen organisaties, verenigingen en gemeenschappen bij accommodatievraagstukken;
- We dagen de gemeenschappen uit om een rol te pakken bij de integratie van nieuwkomers en wij faciliteren deze initiatieven daar waar nodig;
- We faciliteren de Anti Discriminatie Voorziening Limburg om meldingen van discriminatie te registreren en af te handelen;
- We faciliteren Mondiaal Burgerschap, een vrijwilligersorganisatie die zich inzet voor bevordering van de interculturele dialoog in Peel en Maas.

Inburgering

- Regionale samenwerking in de werkgroep 'sociale integratie' inzake statushouders;
- Ten aanzien van statushouders en uitgenodigde vluchtelingen:
  - Voeren we regie over de taakstelling huisvesting
  - Voeren we regie over de inburgeringstrajecten
  - Faciliteren we de maatschappelijke begeleiding
  - Voeren we samen met partners regie over het traject 'Participatieverklaring' en de 'Module Arbeidsmarkt Participatie'.
- We benutten in het kader van inburgering de verschillende voorzieningen, zoals omschreven in programma 2.1. Werk en Inkomen, om participatie van de statushouders en uitgenodigde vluchtelingen te bevorderen.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		***2024***		***2025***		***2026***	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
3.1.Gemeenschaps-ontwikkeling	**4.133.656**	**222.744**	4.186.083	223.415	4.172.818	223.868	4.220.014	224.328

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 3.1 gaat het om de volgende claim:

Nr	Omschrijving	betreft	2023	Dekking algemene reserve
2	Steunfonds energiekosten verenigingen en stichtingen	incidenteel	500.000	500.000

Programma: 3.2 Onderwijshuisvesting

Kinderen en jongeren worden in staat gesteld te groeien naar zelfstandigheid, voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren, rekening houdend met hun leeftijd en ontwikkelingsniveau. Een goede stimulerende onderwijshuisvesting faciliteert daarbij.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Een goede, gezonde en stimulerende fysieke leeromgeving.	1.1 We geven uitvoering aan de afspraken en activiteiten die voortkomen uit het in 2021 vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (IHP). Voor 2023: • De School, Maasbree: nieuwbouw voorbereiden • Kindcentrum de FavoRiet, Panningen: nieuwbouw voorbereiden • Kindcentrum de Kemp, Egchel: onderzoek businesscase renovatie of nieuwbouw te starten in januari 2023 1.2 We realiseren in samenwerking met Prisma een structurele oplossing voor het capaciteitsprobleem van de Groenling in Panningen. Daarvoor is tijdelijke huisvesting geplaatst naast de Ringoven en wordt naar verwachting tweede kwartaal 2023 interne uitbreiding in de Groenling gerealiseerd, die gereed is met ingang van schooljaar 2023-2024. 1.3 We onderzoeken waar het Buurtcollege Agora Maas en Peel in augustus 2024 gehuisvest gaat zijn.

Wat doen we verder binnen dit programma ?
• Nieuwe wet- en/of regelgeving met betrekking tot onderwijshuisvesting implementeren (bijv. impact corona op luchtkwaliteit) • Bij nieuwe onderwijshuisvesting het onttrekken van de onderwijsbestemming op het achterblijvende gebouw • Tussentijdse aanvragen van schoolbesturen voor uitbreiding (tijdelijke) huisvesting bij onverwachte groei behandelen

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		***2024***		***2025***		***2026***	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
3.2 Onderwijs-huisvesting	**2.049.868**	**53.145**	2.017.336	53.942	1.927.715	54.481	1.927.602	55.026

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 3.2 zijn geen specifieke investeringen en / of claims opgenomen.

Programma: 3.3 Sport en Bewegen

Het eigenaarschap van sport en bewegen ligt nadrukkelijk bij de burgers, de verenigingen en de lokale gemeenschappen en is wat ons betreft onderwerp van het integrale debat in deze gemeenschappen. Onze rol is faciliterend en agenderend waar nodig. Sport en bewegen draagt bij aan vitaliteit van de kernen, zorgt voor vele ontmoetingen tussen sporters, vrijwilligers, ouders en supporters en draagt daarmee bij aan de gezondheid en het welzijn van de inwoners van Peel en Maas, aan het goede leven.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Sport en bewegen zijn een krachtig deel van het geheel van gemeenschappen.	1.1 We faciliteren initiatieven rond sportieve omgevingen en kindcentra. In 2023 hebben we specifiek aandacht voor onder andere samenwerking partners Pius Park. 1.2 We maken gebruik van landelijke regelingen zoals de Brede Regeling Combinatiefuncties en Sportakkoorden. In 2023 bekijken we met de werkgroepen of de ambities en uitvoeringsafspraken zoals vastgelegd in Beweeg Peel en Maas nog actueel zijn. 1.3 In 2023 maken we uitvoeringsbeleid sport en bewegen, waar topsportbeleid een onderdeel van is. We bekijken onder andere naar de voorwaarden voor de huidige topsportbijdrage.
2. Sportvoorzieningen en sport-accommodaties zijn zoveel mogelijk van de gemeenschappen zelf en zijn zo optimaal mogelijk in gebruik.	2.1 We stimuleren samenwerkingsverbanden. Voorbeelden hiervan zijn de samenwerking tussen voetbalverenigingen SV Panningen en SV Egchel; samenwerking tussen Stichting Thyas en Stichting Sporthal Helden. 2.2 We faciliteren en ondersteunen bij accommodatie-vraagstukken rond sport met in 2023 specifiek aandacht voor het toekomstperspectief van de sporthallen Maasbree en Baarlo en de Heuf in Panningen.
3. Er is een regionaal sportklimaat.	3.1 We faciliteren vanuit de sportregio initiatieven met een regionaal karakter die passen binnen de sportregiovisie. In 2023 faciliteert de sportregio onder andere IKS (Iedereen Kan Sporten), de Beweegbasis en de Survivaldagen.

Wat doen we verder binnen dit programma?

- We exploiteren gemeentelijke binnensportaccommodaties: zorgdragen voor beheer, verhuur en/of onderhoud;
- We bevragen gemeenschappen en sportverenigingen op hun samenhang. We zien er op toe dat sport en bewegen ook een plaats heeft in de dorpsontwikkelingsvisies;
- We promoten sport via het jaarlijks Sportgala;
- We werken samen met de medewerkers van Vorkmeer over hun activiteiten en belangrijke signalen uit het veld. Zij faciliteren de kernen, sportverenigingen en groepen inwoners om te sporten, te bewegen en aandacht te hebben voor een gezonde leefstijl;
- Wij ondersteunen sport- en beweeginitiatieven vanuit de gemeenschap. Dit doen we door ambtelijke advisering, subsidie en indien nodig inzet van expertise;
- We subsidiëren incidentele sportevenementen / initiatieven die passen binnen de uitvoeringsregeling Sport en Bewegen;
- We bouwen samen met initiatieven uit de gemeenschap aan een openbare ruimte die uitnodigt om te sporten en te bewegen;
- We onderhouden goede contacten met de sportverenigingen en beheersstichtingen zodat zij ons weten te vinden en zodat wij op de hoogte zijn van belangrijke ontwikkelingen.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
3.3 Sport en bewegen	**3.011.956**	**559.515**	3.044.557	568.983	3.065.400	576.157	3.075.874	581.147

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims die voor 2023 geprioriteerd zijn specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 3.3 is de volgende investering opgenomen:

nr	Omschrijving	Afschrijf-termijn	Bruto investering	Dekking*	Netto investering
	Sport en bewegen				
21	Voetbalvereniging RKMSV, vervanging WTB installatie	15	72.000		72.000
22	Gymzaal Grashoek; vervanging dak	25	65.000		65.000
23	Tennisvereniging LTC Tonido; keuring en eventueel vervanging toplaag	15	65.000		65.000
24	Voetbalvereniging MVC; LED-verlichting	15	50.000		50.000
25	Hockeyclub Peel en Maas, vervanging kunstgrasveld	15	385.000	196.000	189.000

** kapitaallasten kunnen worden gedekt uit GRP, bestaande budgetten binnen begroting, reserves etc.*

Btw-vrijstelling sport en bewegen

Sporten en bewegen zijn goed voor de lichamelijke en mentale gezondheid en de sociale contacten. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) wil mensen daarom stimuleren meer te sporten en te bewegen. Om mensen hierin te stimuleren is het van belang dat de accommodaties waar zij dit kunnen doen van goede kwaliteit en goed onderhouden zijn om zo kwalitatief hoogwaardige sport aan te kunnen bieden. Onder voorwaarden konden gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen tot 2019 de btw die aan hen in rekening werd gebracht bij investeringen in sportaccommodaties en sportmaterialen in aftrek brengen. Door een uitspraak van het Europese Hof van Justitie is de btw-vrijstelling voor sport verbreed en is bovenstaande mogelijkheid tot aftrek aangepast. Daardoor vervalt in de meeste gevallen ook de mogelijkheid om btw te verrekenen. Het ministerie van VWS wil de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties echter blijven stimuleren. Hierdoor is de Regeling specifieke uitkering stimulering (SPUK) in het leven geroepen om de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties en de aanschaf van sportmaterialen door gemeenten te stimuleren waar de mogelijkheid tot btw aftrek is vervallen.

We moeten als gemeente jaarlijks een aanvraag tot verlening van de specifieke uitkering indienen. De aanvraag heeft betrekking op de exploitatie (de lasten opgenomen onder dit programma), de voorziening groot onderhoud binnen- en buitensportaccommodaties en de investeringslijst. Hieronder volgt een overzicht van de lasten/uitgaven die zijn opgenomen in deze begroting waarvoor in 2023 een aanvraag wordt ingediend.

Groot onderhoud

In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen zijn de onttrekkingen uit de voorziening binnen- en buitensportaccommodaties opgenomen. In onderstaand overzicht een nadere onderbouwing opgenomen om welke accommodaties en bedragen (inclusief btw) het gaat.

Binnensportaccommodaties	2023
Sporthal Achter de Hoven 4a Maasbree	51.297
Sportzaal Baarloseweg 3a Kessel	43.653
Sporthal Huissen 3 Baarlo	32.788
Gymzaal Huissen 4 Baarlo	271
Sporthal Kurversweg 2 Meijel	16.453
Gymzaal Calsstraat 9 Panningen	6.931
Gymzaal Vullinghsstraat 3 Grashoek	5.315
Bedrag inclusief btw	**156.708**

Buitensportaccommodaties	2023
Breetse Peelweg 1a, LTC Maasbree	242
De Koningsstraat 26, VV Koningslust	10.237
Helenaveenseweg 25, SV Grashoek	25.225
Minister Calsstraat 11, Thyas Atletiek	242
Roode Eggeweg 6b, VV Kessel	7.623
Bedrag inclusief btw	**43.569**

Investeringslijst

Op de investeringslijst staat één investering opgenomen in 2023 die betrekking heeft op sport en bewegen en die in aanmerking komt voor de Regeling SPUK.

Investeringslijst 2023	
Gymzaal Grashoek; vervanging dak	65.000
Bedrag inclusief btw	**65.000**

Exploitatielasten

De totale lasten en baten van dit programma Sport en Bewegen zijn respectievelijk € 2.991.349 en € 559.515. De exploitatielasten in 2023 die betrekking hebben op de Regeling SPUK zijn € 488.419 inclusief btw. In onderstaand overzicht de onderbouwing van dit bedrag opgenomen.

Grootboek	Omschrijving grootboek	kostensoort	Omschrijving kostensoort	Lasten
6530100	Sport en bewegen algemeen	34002	Overige kosten	16.322
6530100	Sport en bewegen algemeen	34317	Contributies	29.760
6530445	Binnensportaccommodaties	33304	Duurzame roerende zaken	46.353
6530520	Tennisaccommodatie Kessel	34304	Uitbestede werkzaamheden zonder contra	9.236
6530541	Tennisaccommodatie LTC Grootveld	34304	Uitbestede werkzaamheden zonder contra	910
6530565	Buitensportaccommodaties	34521	Klein onderhoud gebouwen	49.322
6530565	Buitensportaccommodaties	34527	Calamiteitenbudget	20.146
6530570	Overige buitensportaccommodaties	34304	Uitbestede werkzaamheden zonder contra	955
6531110	Voetbalaccommodatie Maasbree	34304	Uitbestede werkzaamheden zonder contra	938
6531130	Voetbalaccommodatie Meijel	34304	Uitbestede werkzaamheden zonder contra	3.705
6531140	Voetbalaccommodatie Helden	34304	Uitbestede werkzaamheden zonder contra	3.258
5973003	Past.Vullingstraat 3 (gymzaal Grashoek)	31001	Elektriciteit	4.025
5973003	Past.Vullingstraat 3 (gymzaal Grashoek)	31002	Gas	7.011
5973003	Past.Vullingstraat 3 (gymzaal Grashoek)	31004	Water	494
5973003	Past.Vullingstraat 3 (gymzaal Grashoek)	34329	Bouwkundige- en installatiekosten	6.000
5973003	Past.Vullingstraat 3 (gymzaal Grashoek)	34521	Jaarlijks onderhoud gebouwen	2.580
5973004	Min.Calsstraat 9 (Gymzaal de Riet)	31001	Elektriciteit	4.077
5973004	Min.Calsstraat 9 (Gymzaal de Riet)	31002	Gas	9.500
5973004	Min.Calsstraat 9 (Gymzaal de Riet)	31004	Water	1.007
5973004	Min.Calsstraat 9 (Gymzaal de Riet)	34329	Bouwkundige- en installatiekosten	4.000
5973004	Min.Calsstraat 9 (Gymzaal de Riet)	34521	Jaarlijks onderhoud gebouwen	1.934
5973006	Huissen 4 (gymzaal Baarlo)	31001	Elektriciteit	3.763
5973006	Huissen 4 (gymzaal Baarlo)	31002	Gas	3.601
5973006	Huissen 4 (gymzaal Baarlo)	31004	Water	775
5973006	Huissen 4 (gymzaal Baarlo)	34329	Bouwkundige- en installatiekosten	4.000
5973006	Huissen 4 (gymzaal Baarlo)	34521	Jaarlijks onderhoud gebouwen	1.755
5973021	Huissen 3 (sporthal Baarlo)	31001	Elektriciteit	15.514
5973021	Huissen 3 (sporthal Baarlo)	31002	Gas	16.276
5973021	Huissen 3 (sporthal Baarlo)	31004	Water	506
5973021	Huissen 3 (sporthal Baarlo)	34316	Telefoon	1.027
5973021	Huissen 3 (sporthal Baarlo)	34329	Bouwkundige- en installatiekosten	12.000
5973021	Huissen 3 (sporthal Baarlo)	34521	Jaarlijks onderhoud gebouwen	10.375
5973021	Huissen 3 (sporthal Baarlo)	34523	Schoonmaakkosten	5.000
5973022	Achter de Hoven 4a (sporthal Maasbree)	31001	Elektriciteit	11.414
5973022	Achter de Hoven 4a (sporthal Maasbree)	31002	Gas	14.107
5973022	Achter de Hoven 4a (sporthal Maasbree)	31004	Water	1.231
5973022	Achter de Hoven 4a (sporthal Maasbree)	34329	Bouwkundige- en installatiekosten	7.000
5973022	Achter de Hoven 4a (sporthal Maasbree)	34521	Jaarlijks onderhoud gebouwen	8.244
5973022	Achter de Hoven 4a (sporthal Maasbree)	34523	Schoonmaakkosten	2.500
5973023	Baarloseweg 3a (sportzaal Kessel)	31001	Elektriciteit	9.773
5973023	Baarloseweg 3a (sportzaal Kessel)	31002	Gas	9.225
5973023	Baarloseweg 3a (sportzaal Kessel)	31004	Water	847
5973023	Baarloseweg 3a (sportzaal Kessel)	34329	Bouwkundige- en installatiekosten	6.000
5973023	Baarloseweg 3a (sportzaal Kessel)	34521	Jaarlijks onderhoud gebouwen	4.714
5973023	Baarloseweg 3a (sportzaal Kessel)	34523	Schoonmaakkosten	4.969
5973024	Kurversweg 2 (sporthal Meijel)	31001	Elektriciteit	17.942
5973024	Kurversweg 2 (sporthal Meijel)	31002	Gas	20.161
5973024	Kurversweg 2 (sporthal Meijel)	31004	Water	3.609
5973024	Kurversweg 2 (sporthal Meijel)	34329	Bouwkundige- en installatiekosten	20.000
5973024	Kurversweg 2 (sporthal Meijel)	34521	Jaarlijks onderhoud gebouwen	10.099
5973024	Kurversweg 2 (sporthal Meijel)	34523	Schoonmaakkosten	40.459
				488.419

Programma 3.4 Kunst en Cultuur

Kunst en cultuur zijn van essentiële waarde voor een vitale gemeenschap: ze zorgen voor de verbinding tussen inwoners en ze stimuleren het wij-gevoel en de verdraagzaamheid in de gemeenschap. Kunst en cultuur dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven. Inspireren en vernieuwen zijn belangrijke kernwaarden van cultuur. Ze stimuleren dat inwoners zelf aan de slag gaan. Het eigenaarschap ligt bij de inwoners zelf en bij de gemeenschappen waar die inwoners deel van uit maken.

Wat willen we bereiken ?	Wat doen we ervoor ?
1. Kunst en cultuur bieden plezier en dragen bij aan het bereiken van individuele en sociale zingeving, zelfvertrouwen, intellectuele ontplooiing, ontspanning en positieve gezondheid. Kunst en cultuur zijn krachtige middelen om in te zetten en spelen een grote rol bij het bevorderen van een goed functionerende maatschappij.	1.1. We onderhouden contacten met en maken afspraken over de invulling van beleid in relatie tot de actualiteit met culturele organisaties. In 2023 ligt de focus op - De evaluatie die input geeft voor de uitvoering van het meerjarenbeleid door Bibliotheek Maas en Peel - De ambitie van stichtingsbestuur om het Cultureel Centrum Dok6 toekomstbestendig te maken. 1.2. We ontwikkelen uitvoeringsbeleid op het gebied van kunst en cultuur samen met het culturele veld. In de eerste helft van 2023 ligt de focus op erfgoed. In de tweede helft van 2023 start het proces om te komen op cultuurstimulering met als aandachtspunt onder andere mentale gezondheid (jeugd en volwassen). 1.3. We evalueren de combinatiefunctie cultuur, zoals deze voor de schooljaren 2022-2023/2023-2024 beschikbaar is gesteld aan het Bouwens voor het creëren van een plus op het gebied van cultuureducatie.
2. Behoud van cultureel erfgoed en kunstwerken in de openbare ruimte.	2.1 We zetten in op de ontwikkeling van het materieel en immaterieel erfgoedbeleid in relatie tot de Omgevingswet. In 2023 ligt de focus op het vaststellen van een uitvoeringsbeleid op het gebied van erfgoed, een gemeentelijke monumentenlijst, en op een herijkte nota ruimtelijke kwaliteit. Indien nodig passen we de erfgoedverordening hier op aan. 2.2. Met lokale, provinciale en landelijke projectpartners (Universiteit Leiden, Staatsbosbeheer, gemeente Venlo, Limburgs museum, provincie Limburg, Rijksdienst voor Cultureel erfgoed), grondeigenaren en de gemeenschap gaan we verder met het zichtbaar en beleefbaar maken van de grafheuvels in Baarlo. 2.3. We geven uitwerking aan het onderzoek om de molen van Kessel te verplaatsen.

Wat doen we verder binnen dit programma?

- We overleggen over de voortgang van de afspraken met Stichting Behoud de Keverberg, Museum Peel en Maas, Stichting PeelenMaasNet, Stichting PopPlaza, Vereniging Erfgoedplatform en Stichting Omroep PenM;
- We ondersteunen op ad hoc basis van initiatiefnemers in de ontwikkeling van culturele projecten. (idee, uitvoering, financieel, participatie, kwalitatief etc.);
- We adviseren, verbinden, faciliteren en ondersteunen de ontwikkeling van organisaties/platforms gevraagd en ongevraagd die kunst en cultuur inzetten voor het bereiken van hun doelstellingen;
- We faciliteren activiteiten die gericht zijn op een nieuw cultuuraanbod, op de kunstzinnige, culturele en muzikale ontwikkeling van inwoners;
- We faciliteren activiteiten die gericht zijn op de coördinatie en de uitvoering van binnen - en buitenschoolse cultuur educatieve activiteiten;
- We faciliteren de organisatie van de gemeentelijke cultuurprijs;
- We faciliteren talentontwikkeling, het verhogen van zichtbaarheid van cultuur en het verbeteren van het productieklimaat (actieve kunstbeoefening) met als doel het behouden en versterken van het culturele veld. Dit doen we samen met de gemeenten van Cultuurregio Noord- en Midden Limburg en de Provincie Limburg;
- We verbeteren de bescherming van het cultureel erfgoed van Peel en Maas door:
    - Het onderhouden, het digitaal ontsluiten en het geven van beleving aan objecten van cultuurhistorische waarden in gemeentelijk eigendom.
    - Het faciliteren van de gemeenschap in het onderhouden van kruisen en kapellen.
    - We zorgen voor de monumenten in gemeentelijk eigendom, zoals de molen in Kessel, de watermolen in Baarlo, kasteel de Keverberg, de Ringoven.
    - Het adviseren van organisaties over het veilig stellen van erfgoed.
    - We zijn sparringpartner bij ontwikkelingen van de gebedshuizen in Peel en Maas n.a.v. de gebedshuizenvisie van 2022.
- We beschermen de kunstwerken in de openbare ruimte door:
    - Het vergroten van de bewustwording van de waarde van objecten.
    - Het stimuleren van adoptie van kunstwerken door de gemeenschap.
    - Het te verzekeren op basis van geactualiseerde taxatie.
    - Het te tonen (onder andere in en aan eigen gebouwen en door het geven van bruikleen).
    - Het te (her)plaatsen in de openbare ruimte;
    - Het te voorzien van informatie.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		***2024***		***2025***		***2026***	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
3.4 Kunst en Cultuur	**2.830.885**	**188.982**	2.867.689	191.805	2.891.066	193.724	2.913.595	195.636

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 3.4 zijn geen specifieke investeringen of claims opgenomen.

Thema 4: Economie

Programma 4.1 Economie

We ondersteunen de transitie naar een circulaire, waarden gedreven economie waarin het gaat om coöperatie in plaats van concurrentie en waarin kenniscirculatie uitgangspunt is. Een toekomst bestendige economie zorgt voor welvaart en draagt bij tot het goede leven in Peel en Maas.

Een toekomstbestendige economie kenmerkt zich door een solide economische structuur, met verschillende economische dragers, zoals agrofood, maakindustrie, logistiek, vrijetijdseconomie en detailhandel. Peel en Maas staat niet op zichzelf en maakt nadrukkelijk onderdeel uit van een regionale economie. Door aan te sluiten bij de kracht van de regio leveren we een bijdrage aan de ontwikkeling van en innovatie in de lokale en regionale economie. Wij leveren onze bijdrage door individuele ondernemers zo goed mogelijk te ondersteunen en verbindingen te leggen tussen ondernemers en door een goed ondernemingsklimaat te scheppen voor bestaande en nieuwe ondernemers om te ondernemen.

Naast de te onderscheiden lokale kwaliteiten van de Maas en de Peel zien wij het begrip 'smaak' als verbindend thema voor onze regio, waarbinnen wij een actieve en onderscheidende rol spelen.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Een diverse en toekomstbestendige economische structuur.	1.1 We stimuleren het ontstaan van en desgevraagd faciliteren we netwerken waarin ondernemers, maatschappelijke instellingen (met name onderwijs) en/of inwoners bijdragen aan een toekomstbestendige economische structuur. 1.2 We participeren in regionale samenwerkingsverbanden die bijdragen aan een diverse en duurzame regionale economische structuur. Met partners sturen we op prestatieafspraken en afgesproken doelen. 1.3 Het stimuleren van ondernemerschap, zoals door het ondersteunen van initiatieven van 'Labs' en tijdelijke concepten.
2. Goed op elkaar afgestemde vraag van arbeidskrachten, zowel kwalitatief als kwantitatief.	2.1 We leveren een bijdrage aan een toekomstbestendige regionale kennisinfrastructuur, onder andere in verband met behouden van hoogopgeleide jongeren voor onze regio. 2.1 We werken aan het zijn van een aantrekkelijke regio voor internationale werknemers zodat deze doelgroep zich (blijvend) zal vestigen en integreren in onze regio.
3. Diversiteit in bedrijvigheid als kracht en kwaliteit.	3.1 Faciliteren van lokale bedrijven met bijzondere aandacht voor de agrarische sector, het MKB (industrie en retail) en recreatie en toerisme. 3.2 We realiseren voldoende, vitale, goed bereikbare en duurzame werklocaties. We werken in 2023 ook verder aan de uitbreiding en/of betere ontsluiting van bedrijventerreinen in Peel en Maas.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
4. Peel en Maas, als onderdeel van de Regio Venlo, is een aantrekkelijke groene toeristisch-recreatieve bestemming.	4.1 We promoten, samen met het bedrijfsleven en lokale Organisaties de regio Peel en Maas. Zo krijgt het Toeristisch Platform nieuw leven ingeblazen, een ontwikkeling die we op de voet volgen en van harte ondersteunen. 4.2 We werken aan aantrekkelijke centra mede vanwege de toeristische en culturele functie. Daartoe werken we samen met en ondersteunen we Centrummanagement Panningen en Retailmanagement Peel en Maas. Laatstgenoemde partner zal in 2023 verder gaan werken aan versterking van retail en horeca in alle kernen. 4.3 We faciliteren evenementen die een positief effect hebben op de leefbaarheid en het imago van de gemeente Peel en Maas.

Wat doen we verder binnen dit programma?
• We onderhouden intensief contact met partijen zoals ondernemers, agrariërs, bewoners, dorpsnetwerken, regiogemeenten en belanghebbende partijen als het gaat over bijvoorbeeld lokale en regionale economische ontwikkelingen. Waar mogelijk leggen we nieuwe verbindingen en netwerken tussen en met deze partijen; • Organiseren van kermissen en week- en jaarmarkten en het ondersteunen van de Paas- en Pinkstermarkt.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		*2024*		*2025*		*2026*	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
4.1. Economie	**1.440.327**	**256.022**	1.469.306	259.861	1.489.002	262.460	1.472.809	265.084

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 4.1 is de volgende claim opgenomen:

Nr.	Omschrijving	Betrekking op periode	Kosten 2023
5	Bijdrage retailmanagement	2023 -2025	30.000

Gerelateerde verbonden partijen

Aan dit programma is de volgende verbonden partij gerelateerd:

- Gemeente Helden Holding BV

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

Thema 5: Integrale veiligheid

Programma: 5.1 Integrale veiligheid

In Peel en Maas delen (groepen van) inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden de verantwoordelijkheid voor een veilig samenleven. We willen met zijn allen -ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid- een zo veilig mogelijke samenleving en realiseren ons tegelijkertijd dat 100 procent veiligheid een illusie is. We werken als betrouwbare en proactieve partner samen met organisaties die ook een verantwoordelijkheid hebben op dit terrein. We appelleren bij dit alles nadrukkelijk aan de eigen verantwoordelijkheid van individuen en gemeenschappen als het gaat om preventie en het met elkaar bespreekbaar maken van overlast en ander ongemak.

Zelf geven wij op een heldere en transparante wijze uitvoering aan de wettelijke taken die wij op dit terrein hebben. We leggen ons handelen helder uit, omdat wij de verwachting hebben dat begrip voor ons handelen ervoor zorgt dat mensen eerder de regels volgen. Wij kiezen ervoor om onze handhaving te richten op activiteiten waarvan wij verwachten dat de maatschappelijke meerwaarde het grootst is. Bij het maken van deze keuze kijken wij ook naar handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid. Wij verwachten dat het maken van deze duidelijke keuze ook bijdraagt aan een steviger veiligheidsgevoel in de samenleving en daarmee zorgt voor meer begrip voor ons handelen in dezelfde samenleving. We handhaven regels op een transparante manier, zodat overtredingen worden beëindigd en inwoners kunnen vertrouwen op hun gemeentebestuur. Overtredingen worden aangepakt via de inzet van bestuurs- en/of strafrechtelijke instrumenten in samenwerking met handhavingspartners.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Een veilig Peel en Maas waarin inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zich mede-eigenaar voelen van een veilige woon- en leefomgeving.	1.1 We maken vraagstukken die te maken hebben met veiligheid bespreekbaar in de lokale gemeenschappen. Desgevraagd en desgewenst ondersteunen we gemeenschapsinitiatieven die bijdragen aan de ontwikkelrichting zoals die in deze kaderstelling staat omschreven, met respect voor het eigenaarschap van de overheid en de gemeenschap. 1.2 In samenwerking met de politie en het jongerenwerk continueren we en ontwikkelen we onze aanpak van jeugdoverlast verder door, waarbij we onze inspanningen op elkaar afstemmen. 1.3 We intensiveren de samenwerking tussen het zorg- en het veiligheidsdomein, door: - De bekendheid over en weer over elkaars instrumenten en mogelijke interventies te vergroten; - Afspraken te maken over het afstemmen van casuïstiek en thema's die raakvlakken hebben met zorg en veiligheid; - Ketenoverstijgende vraagstukken en complexe casuïstiek op te pakken via (het netwerk van) het Zorg- en Veiligheidshuis Noord Limburg. 1.4 We herijken de kaderstelling integrale veiligheid waarin de actuele veiligheids- en leefbaarheidssituatie worden vertaald naar programmadoelen en uitvoeringsafspraken.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
2. Een weerbaar Peel en Maas dat bestand is tegen ondermijnende criminaliteit.	2.1 We versterken publiek-private samenwerking, door: - Een stevige relatie te onderhouden met relevante brancheorganisaties van het bedrijfsleven; - Inwoners, ondernemers en overige relevante partijen te informeren over de risico's van (deelname aan) ondermijnende criminaliteit, omdat wij geloven dat bewustwording leidt tot bewustzijn. Dit doen we door in te zetten op het herkennen van signalen en het bieden van een handelingsperspectief; - Activiteiten op te zetten die de meldingsbereidheid van inwoners vergroten; - Mogelijkheden te onderzoeken om (nieuwe) samenwerkingen met private partijen aan te gaan in de strijd tegen ondermijning. 2.2 We blijven investeren in een bestuurlijke aanpak, onder meer door: - Signalen vanuit de samenleving en/of professionals via het RIEC-convenant integraal op te pakken; - Het bestuursrechtelijk instrumentarium, waaronder het de Algemene Plaatselijke Verordening, het Bibob- en Damoclesbeleid, up-to-date te houden en uit te voeren; - Meer coördinatie en afstemming tussen onze (individuele) inspanningen en die van onze partners te realiseren; - Integrale (bestuurlijke) interventies door Flexibel Regionaal Interventie Team (FRIT) en het ACT! Interventieteam Noord-Limburg. 2.3 We benaderen ondermijnende criminaliteit als een maatschappelijk probleem, niet enkel als een veiligheidsprobleem. Hiertoe worden verbinding gemaakt met projecten/ ontwikkelingen/beleidsplannen/kaderstellingen die een voedingsbodem voor deelname aan ondermijnende criminaliteit kunnen wegnemen. 2.4 We investeren in een goede informatiepositie waarbij we systeeminformatie en 'straatinformatie' met elkaar in verbinding brengen, zowel in casuïstiek als op het niveau van trends en ontwikkelingen (beleidsniveau). 2.5 We maken onze eigen, gemeentelijke organisatie weerbaarder door te investeren in de bewustwording en betrokkenheid van raad, college en organisatie bij het onderwerp ondermijnende criminaliteit.
3. Een Peel en Maas met een veilig ondernemings- en uitgaansklimaat.	3.1 We ondersteunen en faciliteren concrete initiatieven van ondernemers voor het verbeteren van de veiligheid van industrieterreinen, winkelcentra en uitgaansgebieden, waarbij we nadrukkelijk kijken naar het eigenaarschap van initiatieven. 3.2 We onderhouden contacten met de horeca en voeren, indien nodig, toezicht uit in en rond de uitgaansgelegenheden om overlast in de openbare ruimte te beperken. 3.3 We hanteren het vastgestelde horecabeleid, waarin ingegaan wordt op: para-commercialisme, alcoholmatigingsbeleid, alcohol gerelateerde verstoringen van de openbare orde, controle en handhaving.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
	3.4 We adviseren over veiligheid in de voorbereiding van risicovolle evenementen in onze gemeente, waaronder de zogenoemde categorie B- en C-evenementen. Bij de aanvraag van een evenementenvergunning worden de veiligheids- en gezondheidsrisico's in kaart gebracht. De aard en omvang van veiligheidsmaatregelen is afhankelijk van de hoogte van het ingeschatte risico
4. Een gemeente die adequaat is voorbereid op rampen en crises.	4.1 We ontwikkelen onze bevolkingszorg (onze gemeentelijk taak in de crisis- en rampenbeheersing) verder door met aandacht voor de verbetering van onze risico- en crisiscommunicatie. 4.2 We leveren in samenwerking met de Veiligheidsregio Limburg Noord een kwalitatief uitstekende brandweerzorg en crisisbeheersing tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. 4.3 Bij langdurende crisis brengen we waar mogelijk de gemeentelijke taken terug in bestaande structuren (intern en in de samenleving).
5. Handelingen in strijd met geldende regels beëindigen als waarborg voor een gezonde en veilige leefomgeving.	5.1 We creëren intern en extern begrip en draagvlak voor beleid en regelgeving. Dit doen we door het verstrekken van informatie, voorlichting en communicatie over het belang van naleving voor een gezonde en veilige leefomgeving. 5.2 We voeren toezicht en handhaving gestructureerd uit (programmatisch, planmatig en cyclisch) volgens de landelijke kwaliteitscriteria en als onderdeel van de beleidscyclus. Daar waar kan en wenselijk voeren we toezicht en handhaving integraal uit, bijvoorbeeld door de inzet van het ACT-interventieteam Noord-Limburg.

Wat doen we verder binnen dit programma?

- Coördinatie van en adviseren over opvang Oekraïense vluchtelingen;
- Coördinatie van en adviseren over aanpak Covid-19;
- Aanpak woonoverlast;
- Faciliteren en ondersteunen van Burgernet, WhatsApp-buurtpreventie;
- Coördineren van en ondersteunen bij sociale calamiteiten en maatschappelijke onrust;
- Adviseren over en mede uitvoeren van de Wet Tijdelijke huisverboden;
- Adviseren over en mede uitvoeren van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz);
- Voorkomen van radicalisering en tegengaan van mensenhandel;
- Aanpak complexe problematiek m.b.v. het Zorg- en Veiligheidshuis Noord Limburg;
- Doorontwikkeling van het netwerk Jeugd en veiligheid;
- Doorontwikkeling van de samenwerking tussen sociaal domein en veiligheid;
- Toepassen handhavingsinstrumenten;
- Integrale (bestuurlijke) interventies door Flexibel Regionaal Interventie Team (FRIT) en ACT! Interventieteam Noord-Limburg;
- Doorontwikkeling van het veiligheidsoverleg 18-;
- Samenwerking tussen BOA's en OOV verbeteren d.m.v. inzet domein 1 BOA;
- Bieden van ondersteuning bij deurwaardersontruiminge;n
- Ontwikkeling maatregelen preventie natuurbranden Heldense Bossen;
- Toepassen handhavingsinstrumenten en openbare orde bevoegdheden.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	**Baten**	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
5.1.Integrale veiligheid	**4.285.659**	**207.023**	4.356.336	210.127	4.384.789	212.229	4.412.795	214.352

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 m.b.t. dit programma?

In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
M.b.t. programma 5.1 zijn geen specifieke investeringen of claims.

Gerelateerde verbonden partijen

Aan dit programma zijn de volgende verbonden partijen gerelateerd:

- Veiligheidsregio Limburg Noord (VRLN)
- Gemeenschappelijke regeling RUD Limburg Noord (GR RUD LN)

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

Thema 6: Bestuur, Communicatie en Dienstverlening

Programma: 6.1 Bestuur, Communicatie en Dienstverlening

Wij zijn een overheid die bijdraagt aan het goede leven. De kernwaarden diversiteit, duurzaamheid en zelfsturing blijven voor ons hierbij een waardevol kompas. We dragen bij door ons op een effectieve manier tot waardevolle bewegingen en initiatieven in de samenleving te verhouden en door op een uitstekende manier uitvoering te geven aan onze dienstverlening. Het concept van de meervoudige overheid helpt ons hierbij. Wij zijn duidelijk over deze drie rollen, zodat de buitenwereld weet wat ze van ons mogen verwachten. Daar waar wij beleid en regelgeving opstellen, hebben wij de ambitie om waar dit mogelijk is het doel centraal te stellen.

Wij zijn een consistente partner in de (EU)regio. Overeenkomstig de met de regio gemaakte afspraak doen we lokaal wat we lokaal kunnen en werken we regionaal samen waar dit een meerwaarde heeft. We zijn een gemeente van gemeenschappen en willen ook zo gekend worden.
Inwoners, ondernemers en instellingen bepalen zoveel als mogelijk zelf hoe, wanneer en waarvoor zij contact leggen met of ondersteuning vragen van de gemeente.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
1. Onze kernwaarden diversiteit, duurzaamheid en zelfsturing en thema specifieke waarden, zorgen ervoor dat wij koersvast zijn in ons denken en doen.	1.1 We onderzoeken samen met de raad op welke wijze we de kaderstellingen herijken. Het proces om te komen tot herijkte kaderstellingen loopt in 2023 door. 1.2 De herijkte kaderstellingen vertalen wij door naar collegebeleid voor alle begrotingsprogramma's. 1.3 Bij de beweging naar doelregels denken en handelen wij vanuit de bedoeling. Gekeken wordt naar kansen en mogelijkheden. Dit heeft constant onze aandacht, bijvoorbeeld in het kader van de implementatie van de Omgevingswet.
2. Wij zijn van meerwaarde als het gaat om het behouden en verder brengen van het goede leven. Ook buiten de grenzen van Peel en Maas.	2.1 Het concept van de meervoudige overheid is uitgangspunt in ons denken en doen. Hierop bevragen wij elkaar voortdurend. 2.2 Raad, college en organisatie stellen in hun handelen steeds het behouden en verder brengen van het goede leven voorop en reflecteren hierop op regelmatige basis. 2.3 We investeren doelgericht in netwerkontwikkeling. Daarbij steeds onze rol voor ogen houdende. 2.4 In de regio Noord-Limburg leveren we een zelfbewuste en stevige bijdrage. De regiovisie met het hierbij behorende programma is daarbij het uitgangspunt.
3. Transparante en integere bestuurlijke besluitvorming.	3.1 De beleidscyclus en begrotingscyclus blijven in samenhang gericht op het stellen van heldere en realiseerbare doelen, een deugdelijke en reële financiële onderbouwing, concrete acties en controleerbare verantwoording. 3.2 Wij zorgen ieder jaar voor een reële, transparante en sluitende begroting met een gezonde reservepositie en een overzichtelijk en sluitend meerjarenperspectief. Financiële meevallers wenden we in eerste instantie aan om onze reservepositie te versterken.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we ervoor?
4. De gemeentelijke dienstverlening is van uitstekende kwaliteit.	4.1 Wij passen het concept van een meervoudige overheid ook toe in al onze contactmomenten. 4.2 We stemmen onze communicatie af op de doelgroep, waarbij we steeds op een begrijpelijke manier en in heldere taal communiceren. Daarbij wordt steeds voor ogen gehouden wie vanuit zelfsturing de lead in de communicatie heeft. Ook de inzet van middelen zoals brieven, telefonie of social media stemmen wij af op de boodschap en de doelgroep. Voor 2023 is de implementatie van een online participatieplatform voorzien. Op dit platform kunnen inwoners, ondernemers en andere partijen actief meedenken over verschillende gemeentelijke thema's en projecten. 4.3 De dienstverlening blijft in ontwikkeling, waarbij steeds getoetst wordt aan de interne en externe ontwikkelingen en de behoefte van de klant. Het uitvoeringsplan wordt uitgevoerd en jaarlijks geactualiseerd. In 2023 wordt het accent gelegd op positieve klantbeleving. Verder wordt de klanttevredenheid op verschillende thema's gemeten. De resultaten worden gebruikt voor het verbeteren van de dienstverlening. Voorbeelden van thema's waarbij de klanttevredenheid voortdurend wordt gevraagd en verbeteringen worden doorgevoerd zijn WhatsApp, huwelijken, meldingen openbare ruimte en aanvragen reisdocumenten en rijbewijzen. Het aantal thema's wordt uitgebreid. 4.4 In het Huis van de Gemeente wordt met verschillende partners gewerkt aan een optimale dienstverlening voor inwoners, ondernemers en verenigingen.

Wat doen we verder binnen dit programma?
• Basisregistratie Personen, Wet op de lijkbezorging, Burgerzaken en Burgerlijke stand; • Digitalisering; • Verkiezingen; • Klantcontactcentrum.

Wat mag het kosten?

De baten en lasten van dit programma zijn als volgt:

	2023		***2024***		***2025***		***2026***	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
6.1. Bestuur, communicatie en dienstverlening	**4.274.632**	**661.396**	4.292.586	671.316	4.319.240	678.028	4.300.339	684.809

Welke claims en investeringen zijn er in 2023 met betrekking tot dit programma?
In hoofdstuk 5 worden alle investeringen en claims voor 2023 specifiek toegelicht.
Met betrekking tot programma 6.1. gaat het om de volgende investeringen en claims.

Investeringen 2023:

Nr	Omschrijving	Afschrijf-termijn	Bruto investering	Dekking*	Netto investering
	Gemeentelijke accommodaties				
27	Terreinafscheiding Begraafplaats aan de Sevenumsedijk 22	15	42.000		42.000
	Bedrijfsvoering				
28	Vervangen en verduurzamen tractie buitendienst	7	347.200	347.200	0

** kapitaallasten kunnen worden gedekt uit GRP, bestaande budgetten binnen begroting, reserves etc.*

Deze investeringen en claims hebben niet altijd een directe samenhang met het onderdeel bestuur, communicatie en dienstverlening maar betreffen de eigen organisatie/ bedrijfsvoering en vallen daardoor binnen dit programma.

Gerelateerde verbonden partijen
Aan dit programma is de volgende verbonden partij gerelateerd:

- Belastingsamenwerking gemeenten en waterschappen (BsGW)

In de paragraaf verbonden partijen (onderdeel 7-E) is meer informatie opgenomen over de specifieke verbonden partijen.

7. Paragrafen

Indeling paragrafen

In artikel 9 van het Besluit Begroting en Verantwoording is bepaald dat in de begroting en jaarstukken paragrafen moeten worden opgenomen. In die paragrafen worden beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Het doel van die paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting zijn opgenomen worden gebundeld in een kort overzicht zodat de raad voldoende inzicht krijgt. De paragrafen geven dus een dwarsdoorsnede van de begroting.

De paragrafen zijn:

A: Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf geeft aan hoe robuust de financiële positie van de gemeente is door het weerstandsvermogen te bepalen. Dit gebeurt door de weerstandscapaciteit af te zetten tegen de aanwezige risico's. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. In deze paragraaf worden verder enkele financiële kengetallen van de gemeente Peel en Maas berekend en vergeleken met landelijke normen om te bepalen in hoeverre er (financiële) risico's zijn of kunnen ontstaan.

B: Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid die in verschillende programma's voorkomt.

C: Paragraaf financiering

Deze paragraaf hangt samen met de wet FIDO en is een instrument voor het transparant maken, en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie.

D: Paragraaf bedrijfsvoering

Deze paragraaf geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens over de bedrijfsvoering.

E: Paragraaf verbonden partijen

In deze paragraaf worden de partijen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft beschreven.

F: Paragraaf grondbeleid

Hier wordt de visie op het grondbeleid weergegeven in relatie tot de wijze waarop wordt getracht de doelstellingen zoals opgenomen in het programmaplan te realiseren.

G: Paragraaf lokale heffingen

De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente en zijn daarom een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. Een totaaloverzicht van deze lokale heffingen is daarom van belang voor de raad. In deze paragraaf is ook een onderdeel met betrekking tot de kostendekkendheid van de leges opgenomen. Daarin staat o.a. beschreven hoe de overhead is berekend en hoe de kostendekkendheid van de diverse leges is bepaald.

H: Paragraaf demografische ontwikkelingen

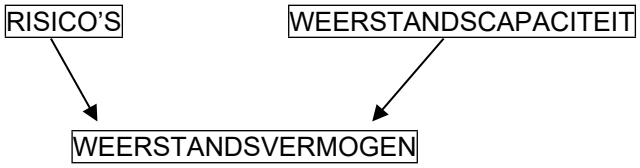
In deze paragraaf staat op hoofdlijnen beschreven hoe de gemeente Peel en Maas omgaat met de demografische ontwikkelingen.

7.A Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Inleiding

Het weerstandsvermogen is: het vermogen om onverwachte financiële risico's op te vangen om onze taken voort te zetten.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe sterk onze financiële positie is. Dit doen we door de weerstandscapaciteit af te zetten tegen de aanwezige risico's. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden die we beschikken om niet begrote kosten te dekken. Risico's zijn alle feiten en gebeurtenissen die ons weerhouden om de doelstellingen te halen. Inzicht in de risico's is belangrijk om de weerstandscapaciteit te bepalen.

Om te beoordelen in hoeverre het weerstandsvermogen maken we gebruik van de weerstandsratio.

$$\text{Weerstandsratio} = \frac{\textbf{Weerstandscapaciteit (= beschikbare weerstandscapaciteit)}}{\textbf{Gekwantificeerde risico's (= benodigde weerstandscapaciteit)}}$$

Er is een normtabel (ontwikkeld door Universiteit Twente) voor de waardering van de weerstandsratio.

Weerstandsratio	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

We streven als gemeente Peel en Maas naar een weerstandsratio die groter dan 1 moet zijn. Bij de eindconclusie van deze paragraaf staat de berekening voor het begrotingsjaar 2023.

Wanneer de weerstandscapaciteit te laag is, stellen we een plan op om de weerstandcapaciteit in de komende periode weer te verhogen.

In deze paragraaf worden de incidentele weerstandscapaciteit, structurele weerstandscapaciteit en de risico's nader toegelicht**.** Verder zijn in deze paragraaf (financiële) kengetallen opgenomen over onder andere schuldquota en solvabiliteit.

2. Incidentele weerstandscapaciteit

Incidentele weerstandscapaciteit vangt eenmalige tegenvallers op. Tot het incidentele weerstandscapaciteit horen de algemene reserve en de bestemmingsreserves die bedoeld zijn om specifieke risico's op te vangen.

Incidentele weerstandcapaciteit:	01-01-2023	01-01-2024	01-01-2025	01-01-2026
Algemene reserve	5.799.037	7.357.028	10.439.598	13.552.994
Algemene risicoreserve	5.631.400	5.631.400	5.631.400	5.631.400
Reserve Sociaal domein	25.886	26.145	26.407	26.671
Totaal	**11.456.324**	**13.014.573**	**16.097.404**	**19.211.064**

De reserve risico's grondexploitatie behoort ook tot de weerstandscapaciteit maar wordt apart beoordeeld in de paragraaf grondbeleid (volgens de IFLO methode). De risico's met betrekking tot grondexploitatie zijn ook in die paragraaf opgenomen. In die paragraaf is aangetoond dat de weerstandscapaciteit met betrekking tot grondexploitatie een stuk hoger ligt dan de gekwantificeerde risico's.

De post onvoorzien bedraagt in 2023 € 350.000 en rekenen we tot de incidentele weerstandscapaciteit gerekend. Daarmee komt de totale incidentele weerstandscapaciteit voor 2023 uit op € 11.806.324.
De post onvoorzien wordt in 2024 verhoogd tot een structureel niveau van € 400.000.

Stille reserves

Stille reserves zijn de meerwaarden van eigendommen (activa) die niet of tegen een te lage waarde gewaardeerd zijn maar direct verkoopbaar zijn indien dit wenselijk is. Het betreft vooral de waarde van gronden, onroerende goederen/zaken (niet noodzakelijk voor de bedrijfsvoering), deelnemingen opgenomen in de balans tegen nominale waarden en dergelijke. In veel gevallen is de werkelijke waarde niet of moeilijk te bepalen omdat hiervoor geen markt aanwezig is. Hoe groot de waarde is van de nog in bezit zijnde gronden (onder andere bossen en restpercelen), onroerende zaken en deelnemingen, is niet exact aan te geven maar moet blijken uit concrete verkoopbesluiten.

3. Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is dat deel van de weerstandscapaciteit dat gebruikt kan worden om onverwachte tegenvallers structureel op te vangen. Tot de structurele weerstandscapaciteit rekenen we de onbenutte belastingcapaciteit en eventuele ruimte op de begroting.

Onbenutte belastingcapaciteit

We bepalen jaarlijks de belastingtarieven. Tussen onze tarieven en de tarieven die door het Rijk als redelijk worden geacht zit ruimte. Die ruimte is de onbenutte belastingcapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit wordt bepaald aan de hand van de norm die het Rijk hanteert voor het bepalen van het artikel 12-status. Jaarlijks wordt deze norm (redelijk peil) vastgesteld in de meicirculaire over de algemene uitkering. Deze norm bedraagt voor 2023: 0,1729% (gecorrigeerd) percentage van de WOZ-waarde gesteld.

Voor de belastingen in Peel en Maas geldt:

a. Onroerendzaakbelasting

Om te monitoren hoe de lokale lasten zich ontwikkelen monitort de Rijksoverheid de (stijging) van die lasten. Daartoe wordt de benchmark lokale lasten gebruikt waarin gemeenten door het COELO worden vergeleken op de lasten voor OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing. In de financiële kengetallen die in onderdeel 6 van deze paragraaf zijn opgenomen worden de lokale lasten van Peel en Maas vergeleken met de gemiddelde lasten (kengetal 'belastingcapaciteit'). Daaruit blijkt dat Peel en Maas onder het gemiddelde niveau van de Nederlandse gemeenten zit met de lokale lasten.

b. Rioolrecht

Met betrekking rioolrecht werken we met een Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). Op basis van dat GRP worden de jaarlijkse tarieven voor rioolheffing bepaald zodat dit over de volledige looptijd kostendekkend is. In de afzonderlijke jaarschijven kan die kostendekkendheid afwijken maar over de gehele looptijd bezien is deze 100% kostendekkend.

c. Afvalstoffenheffing

Hierbij is het uitgangspunt maximaal 100% kostendekkendheid en de vervuiler betaalt.

d. Leges
Bij de leges geldt een maximale kostendekkendheid van 100%. Een hogere opbrengst is niet toegestaan. In de paragraaf lokale heffingen is de mate van kostendekkendheid van de verschillende soorten leges opgenomen.
In 2023 wordt hoogstwaarschijnlijk de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging Bouwen ingevoerd. Deze wet heeft invloed legesopbrengsten maar ook op de kosten. In de begroting 2023 zijn die effecten structureel opgenomen. Als de invoering van de wet(ten) opnieuw uitgesteld wordt dan corrigeren we de financiële effecten via een bijstellingsrapportage.

e. Verblijfsbelasting
De opbrengst van de verblijfsbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. De onbenutte belastingcapaciteit op verblijfsbelasting wordt bepaald door de gemeenteraad omdat de tarieven ook door de gemeenteraad worden vastgesteld. Vanuit het Rijk zijn geen kaders voor de tarieven verblijfsbelasting.

f. Nieuwe belastingen
De gemeente Peel en Maas kan nog overgaan tot invoering van bepaalde nieuwe belastingen, zoals hondenbelasting, precariorechten en dergelijke. De onbenutte belastingcapaciteit voor deze mogelijke nieuwe belastingen worden bepaald door de gemeenteraad.

Ruimte in de begroting
De ruimte in de gemeentelijke begroting is met name in 2024 en 2025 groot vanwege een hogere algemene uitkering. Vanaf 2026 daalt die algemene uitkering echter weer maar blijven de begrotingssaldi positief. Die positieve begrotingssaldi behoren ook tot de structurele weerstandscapaciteit.

4. Risico's

4.1 Risicomanagement bij de gemeente Peel en Maas
Risicomanagement staat in het wettelijk kader van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (de BBV). De uitgangspunten voor het risicomanagement van de gemeente Peel en Maas zijn:

- Risicomanagement voegt waarde toe en draagt bij aan de verbetering van de organisatie.
- Risicomanagement is een integraal onderdeel van de organisatieprocessen en een basis voor keuzes.
- Risicomanagement maakt deel uit van de besluitvorming.
- Zowel interne als externe transparantie rondom risico's wordt nagestreefd, om te zorgen voor meer vertrouwen bij de burgers en de bestuurders/medewerkers van de organisatie.

De Nota risicomanagement besteedt aandacht aan de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren in de organisatie op het gebied van risicomanagement. Om te zorgen voor implementatie en monitoring van het risicomanagementbeleid is het kernteam risicomanagement ingesteld. De structurele verankering van het risicomanagement is een meerjarig proces. Hierbij is steeds aandacht voor de in de nota opgenomen uitgangspunten/doelstellingen.

4.2 De belangrijkste risico's
Risico's ontstaan door:

1. eigen beleid;
2. beleid van een hogere overheid;
3. samenwerking met andere gemeenten of instanties;
4. het doen/nalaten van derden;
5. niet te beïnvloeden (autonome) ontwikkelingen;
6. bedrijfsvoering.

We kunnen deze als volgt toelichten:

4.2.1 Risico's voortvloeiende uit het eigen beleid
Het ontwikkelen en uitvoeren van (eigen) beleid van de gemeente betekent ook dat er risico's ontstaan op verschillende gebieden. De belangrijkste risico's zijn:

- Grondexploitatie en projecten
Aan investeringsprojecten en grondexploitatie wordt jaarlijks kosten van personeel doorbelast. Afname of toename van de bouwactiviteiten en investeringen en/of uitstel van de uitvoering van projecten heeft dus directe consequenties voor de exploitatiebegroting. Dit wordt gemonitord en indien nodig vindt bijstelling plaats in de bijstellingsrapportages. Op de grondexploitatie wordt nader ingegaan in de paragraaf grondbeleid.

- Open eind regelingen Sociaal domein
In het sociaal domein (thema 2) bestaan de meeste open eind regelingen die in financiële zin een belangrijk risico vormen. Meer specifiek gaat het hierbij om de volgende onderdelen:

Jeugdzorg, Wmo en participatie;
De door het Rijk in 2015 gedecentraliseerde taken op het gebied van jeugdzorg en Wmo begeleiding betreffen grotendeels open eind regelingen. Het gemeentelijk beleid is er op gericht om door meer preventief te werken minder kosten te hoeven maken in (dure) tweedelijnshulp. Sinds de invoering in 2015 kende het sociaal domein jaarlijks aanzienlijke tekorten die relatief gezien wel nog steeds kleiner zijn dan 5% van het budget. Met name de kosten voor jeugdhulp laten vanaf 2015 jaarlijks een stijgende lijn zien terwijl de rijksmiddelen daar geen gelijke tred mee houden. Dat zorgt uiteraard voor financiële spanning op de begroting/exploitatie. Door gerichte acties, zoals nauwe samenwerking met huisartsen in het kader van doorverwijzingen, is de verwachting dat de tekorten in het sociaal domein beheersbaar blijven (< 5% van het budget). Feit blijft echter dat het gaat om open einde regelingen waarbij een enkele casus ook grote financiële impact kan hebben. Door het Rijk worden de tekorten in de jeugdzorg vanaf 2022 ook gecompenseerd door aanvullende middelen.

In regionaal verband worden de meest intensieve (en dure) vormen van jeugdhulp gezamenlijk ingekocht en worden de kosten via een vaste verdeelsleutel verdeeld. Vanaf 2022 wordt via de regionale inkoop ook meer aandacht gevestigd op de beheersbaarheid van de uitgaven door het programma Sturing en Inkoop. In dit programma wordt via 4 sturingselementen (toegang, contractmanagement, leveranciersmanagement en bekostiging) regionaal meer samengewerkt om de transformatie in het sociaal domein te bevorderen en om de uitgaven beter beheersbaar te maken.

Bundeling van uitkeringen inkomensvoorzieningen aan gemeenten (BUIG/inkomensdeel participatiewet):
Voor BUIG geldt dat een overschot op het budget dat aan de gemeente toekomt vrij besteedbaar is. Aan de andere kant moet men bij een tekort (budget is lager dan uitgaven) het (financieel) nadeel voor eigen rekening nemen. Als er een tekort van meer dan 7,5% ontstaat kan, onder bepaalde voorwaarden een beroep worden gedaan op een vangnetuitkering. Daarvoor moet in het jaar zelf met de gemeenteraad zijn gecommuniceerd dat een tekort op de BUIG wordt voorzien en moet worden aangegeven welke maatregelen worden getroffen om dat tekort te verminderen. Afgelopen jaren is er geen tekort ontstaan op de BUIG dus is een vangnetuitkering niet aan de orde.

Leerlingenvervoer:
Van tevoren is moeilijk in te schatten hoeveel personen gebruik gaan maken van deze regeling. Als er meer aanvragen worden gedaan, die aan de criteria voldoen, wijzen we die niet af. We stimuleren het gebruik van openbaar vervoer, fietsvergoeding en gecombineerd vervoer. De afgelopen jaren zijn de kosten binnen de begrotingsbudgetten gebleven.

4.2.2 Risico's voortvloeiende uit het beleid van hogere overheid
De Rijksoverheid, Europese Unie en / of de provincie kunnen regelgeving aanpassen of wetten invoeren die voor gemeenten grote impact hebben. De gevolgen voor gemeenten kunnen financieel van aard zijn maar uiteraard ook organisatorisch grote invloed hebben.
De gemeente Peel en Maas onderkent de volgende specifieke risico's met betrekking tot het beleid van hogere overheden:

- Algemene uitkering uit het gemeentefonds
De omvang van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is mede afhankelijk van de groei of krimp van de (gecorrigeerde) rijksuitgaven. Op die uitgaven hebben we als gemeente geen grip maar die bepalen wel de omvang van de algemene uitkering.
Voor de verdeling van de algemene uitkering worden maatstaven gebruikt (zoals inwoneraantallen, aantal uitkeringsgerechtigden, aantal woningen etc.). Om de algemene uitkering te bepalen moet vooraf een inschatting worden gemaakt van het verloop van al die maatstaven. Als de werkelijke maatstaven afwijken van de inschatting ontstaat ook een effect op de algemene uitkering. De afgelopen jaren is gebleken dat het verloop van de algemene uitkering zeer grillig is. Dat heeft tot gevolg dat de algemene uitkering een onzekere factor vormt in het toekomstperspectief van de gemeentebegroting.

- Decentralisaties Jeugdzorg, Wmo begeleiding en participatie
De door het Rijk gedecentraliseerde taken op het gebied van jeugdzorg en Wmo begeleiding gaan gepaard met efficiencykortingen waarvan nog moet blijken of gemeenten deze structureel kunnen realiseren. De rijksmiddelen voor het sociaal domein worden verdeeld op basis van objectieve verdeelmodellen waardoor op termijn de inkomsten en uitgaven (meer) in evenwicht raken en gemeenten meer zekerheid kunnen krijgen over de verwachte inkomsten.
Door de forse tekorten in de jeugdzorg heeft het Rijk extra compensatie toegezegd. Alhoewel die compensatie nog niet in de algemene uitkering van 2024 en verder is verrekend is het wel toegestaan om de toegezegde bedragen meerjarig op te nemen. Voorzichtigheidshalve kiezen we er voor om 75% van deze bedragen op te nemen.

- Gemeentefonds ná 2025
In de jaren tot en met 2025 neemt het gemeentefonds fors toe als gevolg van verwachte rijksuitgaven door dit kabinet (‘samen trap op’). Ook is de opschalingskorting tijdelijk opgeschort. Deze korting is voorheen door het Rijk ingevoerd bij het plan om allemaal 100.000+ gemeenten te krijgen. Dat plan is inmiddels al lang van de baan maar de (jaarlijks oplopende) ‘efficiencykorting’ op het gemeentefonds is wel nog steeds van kracht.
Vanaf 2026 vervalt de opschortende werking voor de opschalingskorting en dalen de rijksuitgaven ook weer naar het niveau 2021-2022. Dat betekent dat het gemeentefonds afneemt in dat jaar op basis van de huidige verwachtingen en er dus alleen incidenteel extra middelen beschikbaar zijn.

- Dwingende uitspraken met betrekking tot PAS (Plan aanpak stikstof) en PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen)
De Raad van State heeft uitspraak gedaan over het PAS. Vooraf toestemming geven voor activiteiten die schadelijk kunnen zijn voor beschermde natuurgebieden mag niet meer. Daardoor is het verlenen van vergunningen voor activiteiten, in de buurt van Natura2000 gebieden, waar stikstof bij vrijkomt lastiger. Provincies en ministeries stellen vergunningverlening uit tot er meer duidelijk is. De ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat en provincies (verenigd in het Interprovinciaal Overleg) onderzoeken de gevolgen van de uitspraak. Dit kan ook voor ons gevolgen hebben omdat investeringen uitgesteld worden en opbrengsten voor bouwleges en vergunningverlening teruglopen.

Op 8 juli 2020 gaf de staatssecretaris een handelingskader voor PFAS-houdende grond. Daardoor moet de grond bij civiele werken onderzocht worden op de aanwezigheid van PFAS. Kavels die verkocht worden moeten ook onderzocht worden. Verontreinigde grond mag niet meer verwerkt worden. Dit zorgt voor extra kosten, vertragingen schaarste aan schone grond.

4.2.3 Risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten en instanties

Samenwerking met andere partijen betekent dat er ook een risico ontstaat wanneer er bij de betreffende partners bijvoorbeeld financiële of organisatorische problemen ontstaan. Bij de gemeente Peel en Maas geldt dat in het bijzonder bij de volgende situaties:

- Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente kan worden geconfronteerd met financiële tegenvallers van gemeenschappelijke regelingen, waarin de gemeente zich verplicht bij te dragen in eventuele nadelige saldi. Hierop is niet altijd directe invloed. In de paragraaf verbonden partijen staan deze gemeenschappelijke regelingen benoemd. De specifieke risico's met betrekking tot de WSW-organisatie NLW worden onderstaand nog toegelicht:

NLW

We zijn aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningsschap NLW. Dit werkvoorzieningsschap is 100% aandeelhouder van NLW-groep NV. De financiering van de WSW verloopt via twee geldstromen: WSW-subsidie van het Rrijk en een gemeentelijke bijdrage. In principe moet de rijksbijdrage voldoende zijn om een SW-plek te exploiteren. Doordat de afgelopen jaren de rijksvergoeding per SW-plek is verlaagd ontstaan bij NLW tekorten die door de deelnemende gemeenten moeten worden gecompenseerd.

Voor NLW blijkt dat er de komende jaren nog flinke exploitatietekorten zullen zijn die door de deelnemende gemeenten worden afgedekt. De daarvoor geraamde bijdragen zijn in de begroting opgenomen. Die bijdragen zijn gebaseerd op de om taakstellende begrotingen van NLW waarbij is uitgegaan van de cijfers uit de vastgestelde koers/visie. Omdat de actuele ramingen van NLW hogere tekorten laten zien dan in koers/visie opgenomen, is het risico dat gemeenten meer moeten bijdragen dan eerder geraamd.

De gemeenten Venray, Horst aan de Maas en Peel en Maas houden toezicht op de exploitatie van NLW. Momenteel wordt de governance met betrekking tot de NLW NV en het werkvoorzieningschap NLW onderzocht en een nieuwe structuur bepaald. Tot die tijd wordt gewerkt met een ambtelijke voorbereidingsgroep, bestaande uit medewerkers van de betreffende gemeenten. Zij overlegt regelmatig met de directie en MT van NLW. In de paragraaf verbonden partijen wordt NLW verder toegelicht. De specifieke financiële risico's met betrekking tot NLW betreffen de mogelijke afwaardering van de deelneming in de NLW NV wanneer het eigen vermogen en de stille reserves lager zijn dan de waarde van de deelneming op de balans van het werkvoorzieningschap. Het tweede belangrijke risico betreft de gemeentelijke bijdrage in de exploitatietekorten van de NLW NV. Zoals aangegeven zijn de bijdragen in onze begroting gebaseerd op de cijfers uit het koers/visie document. De werkelijke realisatie kan echter afwijken van de prognose en als het weerstandsvermogen van de NV niet voldoende is, zullen gemeenten een aanvullende bijdrage moeten doen. In financiële zin hebben we daar op geanticipeerd door een budget op te nemen voor een mogelijk aanvullende bijdrage aan NLW.

- Samenwerkingsovereenkomsten

Op meerdere terreinen worden de taken van de gemeente uitgevoerd in samenwerking met anderen. Zo wordt er samengewerkt met de gemeenten in de regio op het gebied van belastingen, brandweer, vergunning, toezicht en handhaving en dergelijke en ook op het gebied van het sociaal domein doen we een aantal zaken samen. Voor de samenwerkingsvormen moeten goede afspraken op maat gemaakt worden over hoe met verschillende zaken wordt omgegaan (beleid, informatie, financiën, verantwoording etc.). Wanneer dit niet goed is vastgelegd kunnen aanzienlijke risico's ontstaan (meerkosten, verantwoordelijkheid, claims).

- Gemeente Helden Holding B.V.

De vennootschap 'Gemeente Helden Holding B.V.' is een 100% onderneming van de gemeente Peel en Maas. Deze vennootschap heeft een 100% deelneming in 'Heldense Bossen B.V.' De resultaten van deze dochteronderneming zijn na een aantal jaren onder druk te hebben gestaan weer meerdere jaren positief. De resultaten over de jaren 2020 en 2021 hebben door corona onder druk gestaan maar een afwaardering op de jaarrekening van de gemeente Peel en Maas is door de stille reserves niet nodig. We volgen de ontwikkelingen om het risico zo gering mogelijk te houden.

4.2.4 Risico's voortvloeiend uit het doen/ nalaten van derden

De gemeente Peel en Maas heeft tal van overeenkomsten afgesloten met derden. Wanneer deze partijen hun verplichtingen niet nakomen ontstaan en voor de gemeente mogelijk financiële gevolgen. Het belangrijkste risico in deze is:

- *Gemeentegaranties*
  We staan voor bepaalde organisaties en particulieren, direct of indirect, garant voor de betaling van rente en aflossing van langlopende geldleningen of startersleningen. Als zij niet voldoen aan de betalingsverplichtingen en eventuele garantiefondsen onvoldoende zijn, heeft dit financiële gevolgen.

4.2.5 Risico's voortvloeiend uit voor de gemeente niet te beïnvloeden (autonome) ontwikkelingen

Op veel zaken die gebeuren kan de gemeente geen of nauwelijks invloed uitoefenen. Dat zijn veelal autonome ontwikkelingen die echter wel gevolgen kunnen hebben voor de gemeente. De belangrijkste risico's worden onderstaand beschreven:

- *Ontwikkelingen grondexploitatie*
  De risico's grondexploitatie zijn toegelicht in de paragraaf Grondbeleid.

- *Renteontwikkeling*
  In de paragraaf Financiering gaan we in op de risico's met betrekking tot leningen.

- *Onroerende zaakbelastingen*
  Jaarlijks ontvangen alle eigenaren van woningen en niet-woningen beschikkingen over de nieuwe waarde van hun eigendommen. Bij de bepaling van het tarief OZB wordt met een bepaald percentage voor de waardestijging rekening gehouden. Dat kan afwijken van de werkelijke waardeontwikkeling. Verder is onverwachte leegstand en de bouwcapaciteit van belang.
  Achterblijvende bouwactiviteiten betekenen een lagere opbrengst. Er vindt jaarlijks een taxatie plaats met als peildatum het vorig jaar. Deze manier van taxeren in combinatie met verder optimalisering van het taxatiemodel, leidt tot meer geactualiseerde WOZ-bestanden, waardoor de risico's kleiner zijn. De waardering van WOZ-objecten wordt voor Peel en Maas uitgevoerd door BsGW.

- *Verblijfsbelasting*
  De verblijfsbelasting wordt bepaald door het aantal overnachtingen. Dit is wisselend en weersafhankelijk. Ook de bedrijfsvoering van exploitanten van toeristische bedrijven heeft hier invloed op. BsGW en de gemeente doen steekproefcontroles om de juistheid en volledigheid van de opbrengsten te controleren.

- *Ontwikkelingen in andere bedrijfstakken*
  Ontwikkelingen in andere bedrijfstakken/sectoren kunnen ook (financiële) invloed hebben op de gemeente Peel en Maas. Als bijvoorbeeld de loonkosten stijgen in een bepaalde bedrijfstak kan dat effecten hebben op de prijzen waardoor uiteindelijk de kosten voor Peel en Maas kunnen stijgen.

- *Corona*
  We zien in de loop van 2022 de directe effecten van de coronapandemie op onze gemeentelijke begroting afnemen. Bovendien keert het Rijk nog voldoende compensatie uit zodat de financiële effecten binnen de begroting kunnen worden opgevangen. Voor 2023 verwachten we vooralsnog wel indirecte effecten van de coronapandemie op onderdelen zoals het sociaal domein. Waar mogelijk hebben we daar in de bestaande budgetten al rekening mee gehouden.

- *Oorlog Oekraïne en inflatie*
  Als gevolg van de oorlog in Oekraïne worden in Peel en Maas vluchtelingen opgevangen. Dat gebeurt zowel op particuliere locaties als via gemeentelijke opvang. De aan de opvang verbonden kosten worden door het Rijk in 2022 gecompenseerd. De verwachting is dat ook in 2023 opvang nodig is en daar ook rijkscompensatie voor wordt toegekend.
  Een ander gevolg van de oorlog in Oekraïne en de daar aan verbonden sanctiemaatregelen tegen Rusland zijn de oplopende tarieven voor gas en elektriciteit. Voor het gemeentelijk verbruik is een inschatting gemaakt op basis van de situatie per september 2022 en het nieuwe inkoopcontract. De meerkosten zijn afgedekt in de begroting. De gevolgen van de stijgende prijzen voor de inwoners worden door het Rijk gecompenseerd door diverse belastingmaatregelen. In deze begroting is extra budget opgenomen om de huishoudens met lage inkomens extra te ondersteunen in 2023 als blijkt dat de rijksmaatregelen onvoldoende zijn.

4.2.6 Risico's voortvloeiend uit bedrijfsvoering

Binnen de eigen organisatie van de gemeente Peel en Maas ontstaan ook risico's in het dagelijkse werk dat wordt verzet. De belangrijkste risico's met betrekking tot de eigen bedrijfsvoering zijn:

- De organisatie/personeel
Op het personele vlak houden we in de begroting beperkt rekening met kosten voor vervanging van medewerkers in verband met ziekte. Wanneer het ziekteverzuim groter wordt dan de opgenomen budgetten kan dat effect hebben op het begrotingssaldo.

- Aansprakelijkheid
Bedrijven en particulieren stellen de gemeente steeds vaker aansprakelijk. Wij zijn voor wettelijke aansprakelijkheid en bestuursaansprakelijkheid verzekerd. Bij beleidswijzigingen onderzoeken we de mogelijke risico's.

- Onderhoud/investeringen
De beheersplannen worden constant geoptimaliseerd. De onderhoudsniveaus bepalen het budget. De uitvoering stemmen we af op het budget. Veranderingen met financiële gevolgen hebben invloed op de reserves of de begroting.

5. Eindconclusie

Zoals beschreven in de Nota risicomanagement inventariseren we periodiek de aanwezige risico's. De risico's worden getoetst, gekwantificeerd en waar nodig worden beheersmaatregelen ingezet. Die periodieke inventarisatie leidt zowel tot specifieke risicodossiers als tot actualisatie van de algemenere risico's die in de voorgaande paragrafen zijn beschreven.

In de onderstaande tabel is aangegeven op welke wijze de belangrijkste risico's zoals die in deze paragraaf zijn opgenomen zijn gekwantificeerd en via welke reserve deze al direct worden afgedekt.

Risico's	
ALGEMENE RISICO'S	
Risico's beleid hogere overheid en derden	
Algemene uitkering	2.000.000
Sociaal domein	950.000
Risico's autonome ontwikkelingen en bedrijfsvoering	
Exploitatie algemeen	2.200.000
SPECIFIEKE RISICO'S	
Specifieke risicodossiers	1.100.000
	6.250.000

Naast de specifiek benoemde reserves zijn er ook nog andere reserves die tot de weerstandscapaciteit behoren (zoals opgenomen in onderdeel 2 van deze paragraaf) en is de totale weerstandscapaciteit:
€ **11.806.324.**

De weerstandratio van de gemeente Peel en Maas bedraagt:

$$\textbf{Weerstandsratio} = \frac{\textbf{11.806.324}\ \text{(Weerstandscapaciteit)}}{\textbf{6.250.000}\ \text{(Gekwantificeerde risico's)}} = \textbf{1,89}$$

Daarmee valt het weerstandsvermogen van Peel en Maas in de categorie **ruim voldoende** (weerstandsratio van 1,4 tot 2,0) en voldoet aan de gestelde norm >1.

6. Financiële kengetallen

Vanaf 2016 worden in de begroting en jaarstukken ook financiële kengetallen opgenomen die iets zeggen over de financiële situatie van de gemeente. De waarde van deze kengetallen kenmerkt zich vooral door het inzicht in het verloop gedurende een langere periode van werkelijke realisatiecijfers. De informatiewaarde van kengetallen die (ver) in de toekomst liggen is beperkt aangezien de cijfers waar de kengetallen op gebaseerd zijn opgebouwd worden uit prognoses en niet op werkelijke realisatie. Dat maakt vergelijking van kengetallen tussen gemeenten onderling ook lastig. Over 2018 tot en met 2020 zijn de kengetallen op basis van de werkelijke realisatie opgesteld. De opgenomen kengetallen zijn:

1. Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekend voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend, is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36, onderdelen b en c, van het BBV).

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een juiste waarde op de balans zijn opgenomen.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt nu het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting. Het kengetal hoeft dus voor het opnemen in het jaarverslag niet opnieuw te worden berekend. Het toch opnieuw opnemen houdt verband met het feit dat de kengetallen gezamenlijk en in samenhang bezien inzicht geven in de financiële positie van de gemeente.
De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is:
Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage.
De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente.

Normering financiële kengetallen
Voor de beoordeling van de financiële positie van gemeenten is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans.
De kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit brengen tot uitdrukking of een gemeente over voldoende structurele baten beschikt en welke mogelijkheid de gemeente heeft om de structurele baten op korte termijn te vergroten.
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven.
De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.
Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.
De relevantie van het kengetal structurele exploitatieruimte is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.
Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt ook gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Om een beeld te geven hoe de financiële positie van gemeenten zich ontwikkelt, zijn de gemeenten per kengetallen onderverdeeld naar 3 categorieën. In het algemeen is categorie A minder risicovol dan categorie B en B weer minder risicovol dan C.

De onderstaande normering van de kengetallen is opgesteld door het ministerie van BZK en wordt landelijk gebruikt:

NORMEN		CATEGORIE A	CATEGORIE B	CATEGORIE C
		Minst risicovol	***Gemiddeld risicovol***	***Meest risicovol***
1a	Netto schuld quote	< 90%	90% - 130%	> 130%
1b	Netto schuld quote excl. leningen	< 90%	90% - 130%	> 130%
2	Solvabiliteitsratio	>50%	20% - 50%	< 20%
3	Grondexploitatie	<20%	20% - 35%	> 35%
4	Structurele exploitatieruimte	>0%	0	<0%
5	Belastingcapaciteit	<95%	95% - 105%	>105%

Kengetallen Peel en Maas 2019 - 2026
De berekeningen van de kengetallen voor de gemeente Peel en Maas leidt tot de volgende uitkomsten waarbij al is aangegeven in welke risicocategorie deze vallen.

	2019 Realisatie	2020 Realisatie	2021 Realisatie	2022 Begroot	2023 Begroot	2024 Begroot	2025 Begroot	2026 Begroot
Netto schuld quote	93%	91%	94%	103%	**96%**	95%	92%	88%
Netto schuld quote excl. leningen	84%	81%	83%	96%	**87%**	87%	84%	80%
Solvabiliteitsratio	34%	27%	26%	23%	**24%**	25%	27%	34%
Grondexploitatie	7%	4%	2%	4%	**2%**	2%	2%	2%
Structurele exploitatieruimte	5%	6%	1%	3%	**3%**	4%	5%	1%
Belastingcapaciteit	93%	96%	96%	91%	**93%**	93%	93%	93%

De uitkomsten laten zien dat Peel en Maas voor 2023 alleen scores heeft in categorie A (minst risicovol) en B (gemiddeld risicovol) zit en nergens boven de normen uitkomt voor de meest risicovolle categorie (C).

7-B Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen
Door middel van de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen krijgt de raad inzicht in de stand van zaken voor het onderhoud van de kapitaalgoederen en daardoor de mogelijkheid om richting te geven aan onderhoud van de infrastructuur (wegen, water, riolering, kunstwerken), voorzieningen (groen, verlichting, sportfaciliteiten) en gebouwen.

Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte
Het Uitvoeringsplan openbare ruimte (2016-2021) is vastgesteld door het college op 26 september 2016 en wordt op dit moment geactualiseerd. Dit plan zet de basisinformatie ter onderbouwing van de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen van de gemeente Peel en Maas op een rij. Het zijn gegevens zoals het areaal, de hoeveelheid te onderhouden openbare ruimte, de huidige kwaliteit daarvan, beschikbare middelen en berekende onderhoudskosten. In deze samenvatting gaat het vooral om de financiële consequenties. Er wordt ingegaan op zowel het technisch onderhoud als de verzorging en reiniging van de openbare ruimte. Beheer en onderhoud van de openbare ruime richt zich op het veilig en functioneel houden van de openbare ruimte en het gedurende lange termijn in stand houden. Om dit te bereiken worden maatregelen uitgevoerd, die zijn te splitsen in dagelijks en groot onderhoud en vervangingen (aan het eind van de levensduur).

Riolering
In het Uitvoeringsplan openbare ruimte is riolering nog niet opgenomen. Riolering is nodig voor de bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. De raad heeft op 12 oktober 2021 het Waterketenplan Noord 2021-2025 en Gemeentelijk RioleringsPlan Peel en Maas 2022-2026 vastgesteld. In dit wettelijk verplichte gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) beschrijven we hoe we werken in de (afval)waterketen. Daarmee geven we aan hoe wij als gemeente omgaan met de wettelijke zorgplichten voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwatermaatregelen. We geven hiermee ook richting aan de invulling van onze zorgplicht voor het veiligstellen van de drinkwatervoorziening. Ook gaan we in op de nieuwe ontwikkelingen die onze zorgplichten raken; klimaatverandering en de invoering van de Omgevingswet zijn van invloed op onze werkzaamheden.
We werken samen binnen het Waterpanel Noord. De betrokken partners in de waterketen zijn de gemeenten van Waterpanel Noord, Waterschap Limburg (WL), Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) en Waterleidingmaatschappij Limburg (WML). Samen vertegenwoordigen we alle schakels die nodig zijn om water te winnen en uiteindelijk na gebruik weer te lozen.

De totale vervangingswaarde van ons rioolstelsel bedraagt bijna 250 miljoen euro. Om ons stelsel ook in de toekomst goed te laten functioneren zijn voor de komende 80 jaar de verwachte uitgaven berekend.
De bedragen voor vervangen en/of renovatie zijn opgenomen in de investeringen, net als die voor verbeter- en grondwatermaatregelen. Samen met de investeringen in het verleden bedragen de kapitaallasten gedurende de planperiode van dit GRP jaarlijks ongeveer € 2 miljoen. In de jaarlijkse exploitatiebegroting zijn de kosten voor regulier onderhoud riolering opgenomen (het dagelijks beheer).

Een voorziening groot onderhoud is er niet, onderhoud zit in de exploitatielasten. Er is wel een voorziening voor vervanging van riolen, persleidingen en (onderdelen van) gemalen en drukriolering. Daarbij lopen de kapitaallasten uit het verleden af wat ook zorgt voor een wisseling in jaarlijkse kosten. De voorziening functioneert dus als een voorziening voor tariefegalisatie, een artikel 44 lid 2 voorziening zoals in het GRP staat aangegeven. Daarnaast beschikt de gemeente over een bestemmingsreserve riolering (BBV artikel 43 lid 1b), deze bevat gelden die het resultaat zijn van gerealiseerde efficiencyvoordelen of aanbestedingsresultaten. Het GRP gaat uit van kostendekkendheid in 80 jaar. Het product riolering is kostendekkend.

<u>Notitie Waardeoriëntatie en kaderstelling thema's ruimte en economie</u>
Het onderhoud van de kapitaalgoederen openbare ruimte maakt in de begroting deel uit van Thema 1 Ruimte van het programma 1.2 Beheer fysieke leefomgeving. De kaderstelling voor de thema's ruimte en economie is in december 2017 door de raad vastgesteld in de notitie Waardeoriëntatie en kaderstelling thema's ruimte en economie. In deze notitie wordt kort uitgelegd wat de gemeente wil bereiken, namelijk het 'goede leven' in Peel en Maas. Vervolgens worden de waarden benoemd, in de vorm van spanningsbogen voor zowel ruimte als economie en worden de bij deze waarden horende omgevingsdoelen weergegeven. Er wordt gewerkt aan een klimaat adaptieve en klimaat neutrale fysieke leefomgeving met oog voor biodiversiteit. De inwoners worden bewust gemaakt van klimaatveranderingen en we stimuleren en faciliteren maatregelen zoals het ontkoppelen van hemelwater, de aanleg van extra groen, het verminderen van bestaande verhardingen en het tegengaan van nieuwe verhardingen. Water wordt ingezet als kwaliteitsimpuls. Ook wordt er ruimte gemaakt voor de energietransitie.

Areaal openbare ruimte
De gemeente Peel en Maas heeft een oppervlakte van ruim 160 km². Ongeveer 7% van deze oppervlakte is openbare ruimte waarvan het grootste gedeelte in het buitengebied ligt. Peel en Maas is een uitgestrekte gemeente met 11 kernen. De openbare ruimte omvat vooral wegen en groen waarvan de verhouding tussen die twee ongeveer gelijk is. Naast vierkante meters openbare ruimte staan er objecten in de openbare ruimte zoals bomen, lichtmasten, speeltoestellen, civiele kunstwerken en straatmeubilair.

Kwaliteit
De gemeente Peel en Maas heeft haar ambities voor de openbare ruimte vastgelegd met de kaderstelling thema's Ruimte en Economie, programma 1.2. Beheer fysieke leefomgeving. Hoe we de openbare ruimte inrichten en beheren ligt vast in het Uitvoeringsplan Openbare Ruimte.
We zorgen gebiedsgericht voor een kwalitatief goed ingerichte en onderhouden openbare ruimte. We maken daarbij onderscheid in de na te streven beeldkwaliteiten volgens de landelijke standaard voor beeldkwaliteitsniveaus: A is het hoogste onderhoudsniveau.

Gebieden	Niveau
Woongebieden	B
Centrumgebieden en toeristische gebieden	A
Bedrijventerreinen – wegen	B
Bedrijventerreinen – overige onderdelen	C
Buitengebied – wegen	B
Buitengebied – overige onderdelen	C

Het ontwerp en het onderhoud is gericht op een lange levensduur zonder dat onderdelen (op termijn) ontoelaatbare overlast en schade opleveren.
Op basis van de ervaring en expertise van de beheerders voldoet de kwaliteit van de openbare ruimte in grote mate aan dit ambitieniveau. Wegen worden jaarlijks geïnspecteerd, bomen 3-jaarlijks en speeltoestellen worden 4 keer per jaar geïnspecteerd.

Stortingen in voorzieningen
Voor verschillende onderhoudsgroepen beschikt de gemeente over een voorziening, waarin een jaarlijkse storting wordt gedaan. Hiermee anticiperen we op uitgaven voor groot onderhoud en worden fluctuerende uitgaven geëgaliseerd.

VOORZIENINGEN 2023 - 2026	Saldo 1-1-2023	Saldo 1-1-2024	Saldo 1-1-2025	Saldo 1-1-2026
Voorziening openbare verlichting	109.001	39.013	-30.975	-100.963
Voorziening parkbos en kasteelterrein D'Erp Baarlo	38.515	55.098	71.681	88.264
Voorziening riolering	13.965.999	14.145.299	14.062.636	14.090.613
TOTAAL	**14.113.515**	**14.239.410**	**14.103.342**	**14.077.914**

Als bijlage C is een overzicht van de voorzieningen opgenomen waarin ook jaarlijkse toevoegingen en onttrekkingen zijn gespecificeerd.

Voorziening openbare verlichting
Deze voorziening wordt vanaf 2024 negatief. Vanaf 2023 wordt het reguliere budget voor openbare verlichting met € 160.000 opgehoogd. In 2023 loopt het onderhoudscontract met de aannemer van openbare verlichting af. We bekijken dan hoe we de bestaande overeenkomst kunnen voortzetten en beoordelen hoeveel geld nodig is voor verdere verduurzaming. De financiële consequenties worden opgenomen in de kadernota 2024. Dan zal ook de rol van deze voorziening worden gewogen.

Voorziening wegen
De gemeente Peel en Maas maakte gebruik van een voorziening wegen. In 2022 bedroeg de storting € 1.080.000 en vanaf 2023 € 1.180.000. Het doel van deze voorziening was egalisatie van kosten voor onderhoud wegen over de jaren heen. Omdat wij jaarlijks de voorziening helemaal leeg maakten voldeed deze niet aan de voorschriften. Daarom is, in samenspraak met onze accountant Deloitte, een stelselwijziging gedaan: Vanaf 2022 worden de begrote kosten niet meer toegevoegd aan de voorziening maar aan de jaarlijkse uitgaven op het product wegen.

Voorziening speeltoestellen
Conform Uitvoeringsplan openbare ruimte worden speeltoestellen die technisch zijn afgeschreven, vervangen. We geven hiermee invulling aan de behoeften van ouders en kinderen om het buiten spelen en bewegen te bevorderen. Door planmatige vervanging houden we het totaal aan speelvoorzieningen op niveau en voldoen we aan de strenge veiligheidseisen. Vanaf de begroting 2022 'loopt de voorziening speeltoestellen leeg' en wordt op de investeringenlijst jaarlijks € 150.000 opgenomen, dit is het gemiddeld benodigde bedrag voor vervanging.

Investeringen
Naast de jaarlijks beschikbare middelen in de exploitatie worden er ook investeringen gedaan voor groot onderhoud en de vernieuwing van de openbare ruimte.

Uitvoeringsbudget beheer en onderhoud
In onderstaande tabel is per onderhoudsgroep een uitsplitsing gemaakt van de bedragen die beschikbaar zijn in de exploitatie en de onttrekking uit de voorziening. Dit is exclusief het beschikbare investeringsbudget van gemiddeld € 4,4 miljoen per jaar voor herinrichting/vervanging van met name verharding. De budgetten en bedragen die zijn opgenomen betreffen de budgetten 2022. In de Begroting 2023 zijn de budgetten met 2,5% prijsinflatie geïndexeerd.

	beschikbaar in exploitatie	**beschikbaar in voorziening**	**totaal beschikbaar in begroting**
Groen	*2.296.072*	*16.583*	2.312.655
Reiniging	*144.580*	*0*	144.580
Spelen	*88.663*		88.663
Straatmeubilair	*82.639*	*0*	82.639
Totaal wijk, natuur en landschap	**2.611.954**	**16.583**	**2.628.537**
Openbare verlichting	685.177	50.012	735.189
Verharding	2.246.497		2.246.497
Civiele kunstwerken	87.125	0	87.125
Gladheidsbestrijding	62.358	0	62.358
Riolering	1.591.427	179.300	1.770.727
TOTAAL	**7.304.538**	**245.895**	**7.530.433**

Vergelijking middelen en kosten
Exploitatie
In onderstaande tabel is de vergelijking weergegeven tussen de beschikbare middelen in de begroting (exploitatie en voorzieningen) en de berekende onderhoudskosten. Deze bedragen zijn exclusief VAT (kosten voor Voorbereiding, Administratie en Toezicht van het beheer en onderhoud), dus alleen de uitvoeringskosten.

	Beschikbaar in begroting	**Benodigd budget**	***verschil***	**%**
Groen	2.312.655	*2.287.426*	*25.229*	*1*
Reiniging	144.580	*181.244*	*-36.664*	*-25*
Spelen	88.663	*89.938*	*-1.275*	*-1*
Straatmeubilair	82.639	*67.173*	*15.466*	*19*
Totaal wijk, natuur en landschap	2.628.537	2.625.781	*2.756*	
Openbare verlichting	735.189	613.575	*121.614*	*17*
Verharding	2.246.497	2.258.785	*-12.288*	*-1*
Civiele kunstwerken	87.125	118.701	*-31.576*	*-36*
Gladheidsbestrijding	62.358	68.033	*-5.675*	*-9*
Riolering	1.770.727	1.770.727	*0*	*0*
TOTAAL	**7.530.433**	**7.455.602**	***74.831***	

Investeringen
Reconstructies worden gefinancierd via investeringen. Dit betreft vooral verharding maar hierin zit ook een gedeelte groen, verlichting, straatmeubilair en civiele kunstwerken.
Het gemiddelde investeringsbudget over de afgelopen 10 jaar voor vervanging van verhardingen is ongeveer € 4,4 miljoen euro per jaar. In de begroting 2023 is hiervoor € 10,8 miljoen opgenomen. Dit betreft onder andere integrale aanpak van projecten in de openbare ruimte, in slimme combinatie met investeringen in riolering en verkeer- en vervoersprojecten.

Gemiddeld bestaan reconstructies uit de volgende onderdelen:

Verharding	84%
Groen	7%
Verlichting	0%
Straatmeubilair	1%
Civiele kunstwerken	8%
Totaal	100%

Daarnaast is in 2023 een investering voor speeltoestellen opgenomen van € 150.000.

In onderstaande tabel is de vergelijking weergegeven tussen beschikbare investeringsbudgetten openbare ruimte en de benodigde investeringsbedragen. Deze bedragen zijn inclusief VAT (kosten voor Voorbereiding, Administratie en Toezicht van het beheer en onderhoud).

	beschikbaar uit investeringen	**benodigd uit investeringen**	**verschil**
Groen	300.000	258.440	41.560
Reiniging	0	0	0
Spelen	150.000	129.571	20.429
Straatmeubilair	55.000	45.526	9.474
Openbare verlichting	15.000	0	15.000
Verharding	3.680.000	3.293.080	386.920
Civiele kunstwerken	350.000	206.090	143.910
Gladheidsbestrijding	0	0	0
Riolering *	0	0	0
TOTAAL	**4.550.000**	**3.932.707**	**617.293**

** De investeringen voor riolering zijn in bovenstaand overzicht niet opgenomen omdat de kapitaallasten voor deze investeringen worden gedekt uit de voorziening riolering.*

Conclusies:

- De openbare ruimte voldoet aan het vastgestelde beeldkwaliteitsniveau en er is ongeveer voldoende budget voor het uitvoeren van het dagelijks en groot onderhoud voor alle producten.
- Het tekort op reiniging wordt opgevangen door werknemers van het Mens Ontwikkel Bedrijf (MOB) in te zetten. Dit zijn de mensen die in een werkervaringsproject werken met behoud van uitkering.
- Kenmerkend voor Peel en Maas is dat het een landschappelijke gemeente is. De dorpskernen worden verbonden met lange verbindingswegen en omringd door een ruim buitengebied met verbindingswegen. Voorheen heeft de focus van investeringen in de wegen veel gelegen op wegen binnen de bebouwde kom gekoppeld aan de GRP-opgaves. Nu de opgave voor het afkoppelen een heel stuk bij is, zal de focus zich deels gaan verplaatsen naar de wegen buiten de bebouwde kom. Dit heeft als gevolg dat de werkzaamheden (en kosten) niet meer gecombineerd en deels gedragen kunnen worden door riolering en de investeringsbedragen voor wegen hoger zijn.
- Het overschot op de exploitatie bij openbare verlichting moet worden bezien in relatie met het tekort op de voorziening openbare verlichting, deze voorziening wordt vanaf 2024 negatief. Vanaf 2023 wordt het reguliere budget voor openbare verlichting met € 160.000 opgehoogd. In 2023 loopt het onderhoudscontract met de aannemer van openbare verlichting af. We bekijken dan hoe we de bestaande overeenkomst kunnen voortzetten en beoordelen hoeveel geld nodig is voor verdere verduurzaming. De financiële consequenties worden opgenomen in de kadernota 2024. Dan zal ook de rol van deze voorziening worden gewogen.

- Het overschot op het investeringsbudget van speeltoestellen wordt gebruikt om de achterstand in vervanging van de afgelopen jaren in te lopen. Het opgenomen investeringsbedrag van jaarlijks € 150.000 is een gemiddeld benodigd bedrag voor vervanging.
- Het tekort in de exploitatie op civiele kunstwerken wordt gecompenseerd door het overschot op dit gebied in de investeringen. Zo worden bruggen en duikers als investering opgenomen en één keer in de 40 á 60 jaar vervangen.
- Op het vervangingsbudget van groen bij investeringen is een klein overschot. Werkelijke kosten zijn afhankelijk van de keuze plantmateriaal in relatie tot onderhoudskosten en wensen omgeving. Door droogte is er regelmatig uitval van planten, deze moeten dan vervangen worden door klimaatbestendiger plantmateriaal. Om de biodiversiteit te stimuleren wordt vaker gekozen voor bloeiende planten. De investeringskosten hiervan zijn hoger dan standaard beplanting.

Onderhoud gemeentelijke accommodaties

Eind 2018/begin 2019 zijn de onderhoudsplannen voor de gemeentelijke accommodaties geactualiseerd. In 2022 worden de onderhoudsplannen geactualiseerd. Op het moment van het samenstellen van de begroting 2023 is dit proces nog niet afgerond. Vandaar dat we in de begroting 2023 uitgaan van de onderhoudsuitgaven zoals opgenomen in de onderhoudsplannen van 2019.
Het onderhoud van de gemeentelijke accommodaties is er op gericht om een bepaalde functionaliteit in stand te houden. Uitgangspunt is de accommodaties zo effectief mogelijk in een dusdanige staat van onderhoud te houden dat er sprake is van een veilige, gezonde en bruikbare accommodatie, met daarbij als uitgangspunt het voorkomen van achterstallig onderhoud en calamiteiten en het behouden van een acceptabele visuele staat. In sommige gevallen is een hoger onderhoudsniveau gewenst en in andere gevallen is een wat lager onderhoudsniveau acceptabel. De kwaliteitsniveaus zijn gebaseerd op de NEN 2767 methodiek.

De uitwerking daarvan gaat uit van zes verschillende kwaliteitsniveaus:

- Niveau 1: uitstekend, nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit.
- Niveau 2: goed, nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering.
- Niveau 3: redelijk, het natuurlijke verouderingsproces is duidelijk op gang gekomen.
- Niveau 4: matig, het verouderingsproces heeft het bouwdeel of de accommodatie duidelijk in zijn greep.
- Niveau 5: slecht, het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden c.q. heeft het bouwdeel/de accommodatie zeer duidelijk in zijn greep.
- Niveau 6: zeer slecht, een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren is onder niveau 5.

In de praktijk gaan wij uit van een viertal kwaliteitsniveaus. Het gekozen niveau is afhankelijk van de accommodatie zelf en de toekomstsituatie van de accommodatie.

- **Kwaliteitsniveau 2**: Hiermee is bewust gekozen deze bijzondere gebouwen in een goede staat te houden met mogelijk wel wat zichtbare veroudering; bijvoorbeeld het Huis van de Gemeente en DOK6.
- **Kwaliteitsniveau 3**: Het merendeel van de gemeentelijke accommodaties wordt op dit niveau onderhouden. Dit is een gangbare en meest efficiënte onderhoudsbenadering voor bestaande accommodaties.
- **Kwaliteitsniveau 4**: Het gaat hier om accommodaties die potentieel afgestoten kunnen worden. We zijn hier terughoudend met het doen van onderhoud, maar waken wel voor het behoud van veiligheid, gezondheid en bruikbaarheid.
- **Kwaliteitsniveau 5**: Hierbij worden de onderhoudskosten teruggeschroefd vanwege het ontwikkelend karakter, waarmee een potentieel verval in niveau 5 acceptabel is. Het gaat hier specifiek om accommodaties die onder leegstandsbeheer vallen en/of aanstaande sloop van de gebouwen vanwege (toekomstige) ontwikkelingen.

De onderhoudskosten in de onderhoudsplannen zijn gesplitst in de volgende categorieën:

- Jaarlijks onderhoud
- Groot onderhoud
- Investeringen

Daarnaast is er een onderscheid gemaakt in onderhoudskosten die voor rekening komen van de eigenaar en voor de gebruikers/huurders.

Voor het jaarlijkse onderhoud zijn in de begroting jaarlijkse budgetten opgenomen. De uitgaven voor het groot onderhoud dekken we uit de daarvoor in het leven geroepen voorzieningen. Jaarlijks storten we eenzelfde bedrag in de voorziening. Dit bedrag moet dan voldoende zijn om al het onderhoud voor groot onderhoud in de toekomst te kunnen uitvoeren.

Voor de investeringen wordt een nieuw krediet aangevraagd en hierop wordt afgeschreven. Het gaat hier om vervangingsinvesteringen. Deze investeringen zijn in het verleden ook geactiveerd. De “oude” kapitaallasten komen te vervallen omdat de oude investering is afgeschreven. Hiervoor in de plaats komen dan de kapitaallasten van de nieuwe vervangingsinvestering.

De gemeente Peel en Maas kent geen voorziening per gebouw, maar een voorziening per soort gebouw. Dit beperkt enerzijds het aantal administratieve handelingen en anderzijds kan er vrijer worden omgegaan met de middelen in een voorziening. Zo kan een tegenvaller op het gebied van groot onderhoud opgevangen worden door een meevaller op het gebied van groot onderhoud als het gaat om eenzelfde soort gebouw.

Op basis van de nieuwe onderhoudsplannen onderscheiden we de volgende voorzieningen:

- Binnensportaccommodaties
- Buitensportaccommodaties
- Sociaal culturele accommodaties
- Dok6
- Huis van de Gemeente
- Gemeentewerf
- Overige gemeentelijke accommodaties

Onderstaand is een overzicht opgenomen met de stand van de voorzieningen van de gemeentelijke accommodaties van 2023 tot en met 2026. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.
Wel is onderhoud bij sommige accommodaties uitgesteld. Dit omdat de kwaliteit van datgene dat vervangen zou moeten worden nog voldoende was of omdat er op dit moment gekeken wordt naar het toekomstperspectief van een accommodatie zoals bij de sporthal in Maasbree.
Dit uitgesteld onderhoud is wel meegenomen in de cijfers in onderstaande tabel.

De voorziening gemeentewerf wordt vanaf 1 januari 2025 negatief. Dit heeft te maken met het uit te voeren groot onderhoud in 2024 voor een bedrag van € 216.017. Volgens het huidige onderhoudsplan wordt de voorziening op 1 januari 2028 weer positief. Na afronding van het proces voor het opstellen van de nieuwe onderhoudsplannen in 2024 bekijken we welke maatregelen we moeten nemen om te voorkomen dat de voorziening negatief wordt.

	Binnensport-acc.	Buitensport-acc.	Sociaal Cult. acc.	Dok 6	Huis v/d Gemeente	Gemeente-werf	Overige
1-1-2023	**127.224**	**251.362**	**247.725**	**101.872**	**414.658**	**141.788**	**109.142**
Storting	90.000	110.000	35.000	37.000	56.000	28.000	13.000
Onttrekking	129.284	36.007	31.747	50.476	14.650	19.917	4.671
1-1-2024	**87.940**	**325.355**	**250.978**	**88.396**	**456.008**	**149.871**	**117.471**
Storting	90.000	110.000	35.000	37.000	56.000	28.000	13.000
Onttrekking	162.573	24.920	94.918	34.977	30.750	216.017	42.349
1-1-2025	**15.367**	**410.435**	**191.060**	**90.419**	**481.258**	**-38.146**	**88.122**
Storting	90.000	110.000	35.000	37.000	56.000	28.000	13.000
Onttrekking	43.564	160.048	25.045	125.207	138.752	14.388	10.578
1-1-2026	**61.803**	**360.387**	**201.015**	**2.212**	**398.506**	**-24.534**	**90.544**
Storting	90.000	110.000	35.000	37.000	56.000	28.000	13.000
Onttrekking	86.395	134.013	96.216	11.118	21.750	36.817	78.652
1-1-2027	**65.408**	**336.374**	**139.799**	**28.094**	**432.756**	**-33.351**	**24.892**

7-C Paragraaf Financiering

Inleiding
Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden van en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Doelstellingen treasury
In het treasury-statuut heeft de gemeente zich als doel gesteld:
1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities.
2. Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's.
3. Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van geldstromen en financiële posities.
4. Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de wet Fido, respectievelijk de limieten en richtlijnen van het treasury-statuut.

Risicobeheer
Met betrekking tot risicobeheer gelden de volgende algemene uitgangspunten:
1. De gemeente mag uitsluitend ten behoeve van de uitoefening van de "publieke taak" leningen aangaan, middelen uitzetten of garanties verlenen.
2. De gemeente kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasury-functie als deze uitzettingen een prudent karakter hebben en niet zijn gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Het prudente karakter van deze uitzettingen wordt gewaarborgd met de richtlijnen en limieten van de wet Fido en het treasury-statuut.
3. Het gebruik van derivaten is toegestaan, maar deze worden uitsluitend toegepast ter beperking van financiële risico's. Voordat de derivatentransactie wordt afgesloten, wordt advies ingewonnen bij een onafhankelijke externe ter zake kundig adviseur.

Bestaande wetgeving
De wet Financiering Decentrale Overheden (fido) en de Regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (Rrddo). Met de invoering Schatkistbankieren is de wet Financiering Decentrale Overheden aangepast en is een ministeriële regeling van kracht.

Invoering Schatkistbankieren voor decentrale overheden
Vanaf 15 december 2013 is de 'Wijzigingswet financiering decentrale overheden (Fido)' van toepassing. Deze wet verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Een decentrale overheid behoudt, op basis van de wet Fido, de mogelijkheid om leningen te verstrekken en uitzettingen te verrichten uit hoofde van de publieke taak. Deelname aan schatkistbankieren verandert daar niets aan.
Aan de hand van bankstanden en liquiditeitsprognoses wordt bepaald in hoeverre geldmiddelen nodig of overtollig zullen zijn. Aan de hand van deze prognoses worden de mogelijkheden van kasgeldleningen optimaal ingezet.

Algemene ontwikkelingen
De toegestane toe te rekenen rente aan de grondexploitatie moet vanaf 2016 gebaseerd zijn op de daadwerkelijke te betalen rente over het vreemd vermogen. Het is niet meer toegestaan om rente over het eigen vermogen toe te rekenen aan de grondexploitatie. Het rentepercentage voor de grondexploitatie waar in deze begroting mee gerekend is bedraagt 0,75%.

Rentenotitie
In 2017 is een nieuwe notitie rente gemaakt door de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). In deze notitie wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en –baten in de begroting en jaarstukken. Doelstelling van deze notitie is het bevorderen van een eenduidige handelwijze met betrekking tot rente door gemeenten (harmonisering), stimuleren dat gemeenten de (verwachte) werkelijke rentelasten opnemen in de begroting en de jaarstukken en het eenduidig inzichtelijk maken van de wijze waarop de gemeenten met rente zijn omgegaan (transparantie).
De bepalingen en richtlijnen van deze notitie zijn in werking getreden met ingang van het begrotingsjaar 2018.

Zowel de commissie BBV als de provincie Limburg adviseert om het onderstaand renteschema op te nemen in de paragraaf Financiering van zowel de begroting als de jaarstukken. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.
Het renteomslagpercentage voor de berekening van de aan de taakvelden toe te rekenen rente is in 2023 0,75%.

Renteschema	
De externe rentelasten lange financiering	875.321
De externe rentelasten korte financiering	125.000
-/- Externe rentebaten	99.747
Saldo	**900.574**
-/- Rente doorberekend aan grondexploitatie	16.824
-/- Rente projectfinanciering	44.192
Rentebaat projectfinanciering	48.001
Aan taakvelden toe te rekenen rente	**887.559**
Rente eigen vermogen	-
Rente voorzieningen	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	**887.559**
De aan taakvelden toegerekende rente	1.227.789
Renteresultaat taakveld Treasury	**340.230**

Renterisico

Renterisico's worden beheerst door te voldoen aan de kasgeldlimiet en renterisiconorm. De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de lening portefeuille van decentrale overheden te behoeden voor een onverantwoord grote gevoeligheid voor rentefluctuaties. Ze stellen dus een grens aan de structuur van de leningen en niet aan de hoogte.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een instrument voor beheersing van risico's op korte termijn. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het totaal van de jaarbegroting en bedraagt 8,5%, ofwel voor 2023 afgerond € 9.731.000.
Als het financieringstekort deze limiet structureel overschrijdt dient tot consolidatie van deze "vlottende" schuld te worden overgegaan. We zijn dan verplicht om een langlopende geldlening af te sluiten.
De gemiddelde netto vlottende schuld in het 3e en 4e kwartaal van jaar t-2 (2021) en in het 1e en 2e kwartaal van jaar t-1 (2022), is als volgt.

Kasgeldlimiet	**9.731.000**
Gemiddelde netto vlottende schuld	
3e kwartaal 2021	9.991.384
4e kwartaal 2021	6.414.496
1e kwartaal 2022	14.744.483
2e kwartaal 2022	10.554.216

Eind juli 2022 zaten we onder de kasgeldlimiet. Als de vlottende schuld in het tweede halfjaar weer structureel hoger wordt dan de kasgeldlimiet, dan moeten we eind 2022 overgaan tot consolidatie van de vlottende schuld via het aantrekken van een langlopende geldlening. Op basis van de opgestelde liquiditeitsprognose is de conclusie dat we niet verplicht zijn in 2022 een langlopende lening aan te trekken. Voor 2023 en verder wordt op basis van actuele liquiditeitsprognoses opnieuw beoordeeld of het aantrekken van een langlopende lening noodzakelijk is.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een instrument voor beheersing van risico's op lange termijn. De renterisiconorm geeft het maximumbedrag aan van het deel van de langlopende schuld waarover een renteaanpassing plaats kan vinden. Het doel is om spreiding aan te brengen in de rentetermijnen van de langlopende schuld en zo de invloed van een eventuele rentestijging niet te groot te laten zijn. Door binnen de renterisiconorm te blijven zal de invloed van een eventuele rentestijging op de exploitatie beperkt blijven. De renterisiconorm is vastgesteld op een percentage van 20% van het begrotingstotaal.

Voor 2023 bedraagt de renterisiconorm van de gemeente Peel en Maas: € 22.754.000 (afgerond).

Overzicht 'renterisico en -norm'	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Renteherzieningen langlopende leningen o/g	0	0	0	1.225.701
Aflossingen	10.106.531	8.149.125	7.059.956	7.072.402
Totaal renterisico	**10.106.531**	**8.149.125**	**7.059.956**	**8.298.103**
Renterisiconorm	22.754.000			
Ruimte binnen renterisiconorm	**12.647.469**			

Verstrekte geldleningen

De gemeente Peel en Maas heeft uit hoofde van haar publieke taak onderstaande langlopende geldleningen verstrekt.

	Restantschulden ultimo jaar			
	2023	**2024**	**2025**	**2026**
Leningen aan woningbouwcorporatie	2.131.357	1.992.446	1.850.911	1.706.677
Leningen aan NLW	1.700.000	1.700.000	1.700.000	1.700.000
Leningen aan verenigingen en organisaties	2.032.405	1.946.612	1.861.040	1.779.835
Leningen aan deelnemingen	1.898.522	1.898.522	1.898.522	1.898.522
Totaal	**7.762.284**	**7.537.580**	**7.310.473**	**7.085.034**

Opgenomen geldleningen

De gemeente Peel en Maas heeft verschillende langlopende geldleningen opgenomen. Veruit de meeste leningen zijn afgesloten bij de BNG. De begrote rentekosten van de opgenomen geldleningen bedragen in 2023 € 875.321. Het gemiddelde rentetarief in 2023 bedraagt 1,19%.

De restantschulden zullen zich voor de bestaande lening portefeuille als volgt ontwikkelen:

	Restantschulden ultimo jaar			
	2023	**2024**	**2025**	**2026**
Opgenomen leningen	68.093.653	60.009.406	52.949.449	45.877.047

Koersrisico's

De gemeente beperkt de koersrisico's op uitzettingen uit hoofde van treasury, door uitsluitend de volgende producten te hanteren: rekening-courant, spaarrekening, daggeld, deposito's, obligatiefondsen en garantieproducten. Daarbij geldt altijd de hoofdsomgarantie.

Valutarisico's

Deze worden beperkt door transacties uitsluitend in euro's af te sluiten.

7-D Paragraaf bedrijfsvoering

Wij zijn een gemeente die bijdraagt aan het goede leven in Peel en Maas. Dat is de missie die de raad bekrachtigde met de vaststelling van de Kaderstelling op het thema ‘Bestuur, Communicatie en Dienstverlening’. Om deze ambitie te realiseren is een organisatie met kwaliteiten nodig.
Dit houdt in dat:

- we een rolzuivere organisatie zijn, die stoelt op waardevolle bewegingen in de samenleving en daar waar nodig op aanvult;
- we een gezonde, ontwikkelgerichte en dienstverlenende organisatie zijn die grip heeft op haar bedrijfsvoering en waarin leren een tweede natuur is;
- we een organisatie zijn die een sterk collectief vormt waarin medewerkers goed werk met elkaar leveren.

We zijn een organisatie die veel taken zelf uitvoert en groot belang hecht aan integraal werken en korte lijnen tussen beleid, uitvoering en bedrijfsvoering. Verantwoordelijkheden liggen laag in de organisatie. We zijn kritisch naar onze eigen organisatie en blijven zoeken naar kostenbesparing/efficiency zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit. Overigens moeten we als organisatie wel telkens de balans zoeken tussen enerzijds het zijn van een compacte wendbare organisatie en anderzijds de ambities en taken van onze gemeente.

Bedrijfsvoeringsmiddelen

Om de organisatie goed te laten functioneren zijn verschillende zaken van belang. Goede huisvesting, goede digitale ondersteuning, opleidingsmogelijkheden, etc.

In de coronaperiode is noodgedwongen veel ervaring opgedaan met het thuiswerken. Het niet werken in het Huis van de Gemeente bracht uitdagingen met zich mee, maar bood ook kansen. We blijven het hybride werken ondersteunen door zowel het werken in het Huis van de Gemeente als het thuiswerken op gepaste wijze te faciliteren. Het Huis van de Gemeente blijft de basis waarin onze medewerkers een solidaire werkgemeenschap vormen, en samen leren en ontwikkelen.

Onderstaand een overzicht van een aantal kostenposten in relatie tot bedrijfsvoering.

	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Salariskosten	27.068.321	27.589.463	27.994.684	28.248.372
Kosten inhuur personeel	1.903.412	1.587.992	1.598.922	1.601.342
Opleidingskosten	346.420	350.175	353.879	353.879
Huisvestingskosten (incl. gemeentewerf)	1.353.937	1.364.490	1.366.463	1.361.464
ICT kosten	2.706.010	2.655.613	2.677.851	2.697.431
Tractie	587.690	665.807	653.782	654.686
Kantoorbenodigdheden	121.300	123.425	124.658	125.256
Accountantskosten	102.097	103.628	104.664	105.711

Meer inzicht in de specifieke kosten voor bedrijfsvoering van de gemeente zijn opgenomen in hoofdstuk 3 bij de indicatoren en in hoofdstuk 5 bij de nadere specificatie van de overheadkosten.

7-E Paragraaf Verbonden partijen

Onder verbonden partijen verstaan we deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen waarin de gemeente een bestuurlijk belang heeft en een financieel belang en waarbij de participaties zijn gericht op de behartiging van het publieke belang.
De verbonden partijen worden volgens artikel 15 van het BBV onderverdeeld in:

- gemeenschappelijke regeling;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen en;
- overige verbonden partijen.

De gemeente Peel en Maas kent de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regelingen

- Werkvoorzieningschap Noord Limburg West (NLW)
- Belastingsamenwerking gemeenten en waterschappen (BSGW)
- Modulair Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Limburg Noord (MGR SDLN)
- Gemeenschappelijke regeling Omnibuzz
- Veiligheidsregio Limburg Noord (VRLN)
- Gemeenschappelijke regeling RUD Limburg Noord (GR RUD LN)
- Maasveren Limburg-Noord

Vennootschappen en coöperaties

- Gemeente Helden Holding BV
- Nazorg (bodemzorg) Limburg BV

In het besturingskompas is opgenomen dat we als gemeente alleen effectief kunnen werken aan onze ambitie om bij te dragen aan het goede leven wanneer we dit samen doen met (groepen) inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden. We werken dan als organisatie samen met andere organisaties.

De gemeente gaat niet over tot de oprichting van of de deelneming in een verbonden partij, tenzij op deze wijze een publiek belang wordt behartigd dat niet op een andere wijze tot stand kan worden gebracht. De voorkeur heeft de publiekrechtelijke organisatie, omdat deze meer accent op de democratische controle en verantwoording heeft dan een privaatrechtelijke organisatie. Het aangaan van een verbonden partij, is afhankelijk van de vraag of het doelmatig en doeltreffend is om de publieke belangen te dienen. De toetsingscriteria ten aanzien van het wel of niet aangaan van een samenwerking zijn als volgt:

- er dient sprake te zijn van een publiek belang;
- dit belang kan niet volledig door de gemeente zelf worden uitgevoerd;
- de taken in het kader van dit belang kunnen niet uitbesteed worden of door marktpartijen uitgevoerd worden.

Daarnaast zijn er enkele aanvullende uitgangspunten opgesteld:

- De gemeente gaat geen toekomstige 50-50 zeggenschapsverhoudingen aan met externe partners wanneer de gemeente garant staat voor eventuele tekorten.
- Wanneer een samenwerking wordt aangegaan worden op voorhand eenduidige en adequate formele afspraken gemaakt tussen betrokken partijen, met name over de rolverdeling, communicatie en informatievoorziening.
- Onnodige financiële verbondenheid van grootschalige projecten wordt vermeden.
- Bij grootschalige (regionale) evenementen wordt expliciet een afwikkelfase beschreven en in tijd weggezet.

De organisaties Enexis B.V. en aanverwante deelnemingen (voormalige Essent) en de BNG, waar de gemeente Peel en Maas weliswaar aandeelhouder is, zijn niet opgenomen omdat het bestuurlijk belang dat Peel en Maas heeft op basis van het aantal aandelen te verwaarlozen is. Het financiële belang met betrekking tot deze organisaties beperkt zich tot het bedrag van de aandelen. Op de dividendpolitiek van deze organisaties kan de gemeente Peel en Maas nagenoeg geen invloed uitoefenen gezien het gering aantal aandelen. Enexis B.V. en de BNG worden dan ook door de gemeente Peel en Maas niet gezien als een verbonden partij.

Op de volgende pagina's wordt een nadere toelichting gegeven per verbonden partij.

Naam: **Werkvoorzieningsschap Noord Limburg West (NLW)**

Vestigingsplaats: Venray

Gemeentelijke visie: Het werkvoorzieningsschap moet op adequate en doelmatige wijze de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) verzorgen namens de gemeente Peel en Maas.

Doelstelling: De doelstelling van de organisatie is om samen met de andere deelnemers (gemeente Venray en Horst aan de Maas) WSW-geïndiceerden een passende (WSW) dienstbetrekking aan te bieden.
(Gerelateerd aan thema 2 Sociaal domein)

Reden deelneming: Uit efficiencyoogpunt is de deelneming aan de gemeenschappelijke regeling gunstiger dan het zelfstandig uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW).

Activiteiten / prestaties: Het werkvoorzieningsschap voert de volgende taken uit:
- Regiefunctie c.q. opdrachtgever voor de uitvoering WSW.
- Houder van de aandelen in de NLW groep NV en het uitoefenen van de zeggenschapsrechten in de algemene vergadering van aandeelhouders.

Organisatie bestuurlijk belang: Werkvoorzieningsschap Noord Limburg West is een gemeenschappelijke regeling die bestaat uit de gemeenten Horst aan de Maas, Peel en Maas en Venray.

Eigen – en vreemd vermogen De saldi van het eigen en vreemd vermogen van het Werkvoorzieningsschap Noord Limburg West bedragen:

	31-12-2020 **Jaarrekening 2021**	**31-12-2021** **Jaarrekening 2021**
Eigen vermogen	69.000	59.000
Vreemd vermogen	5.759.000	5.580.000

	31-12-2022 **Begroting 2022**	**31-12-2023** **Begroting 2022**
Eigen vermogen	59.000	59.000
Vreemd vermogen	5.482.000	5.425.000

Resultaat verbonden partij: Het verwachte exploitatieresultaat van de gemeenschappelijke regeling over 2023 bedraagt: € 0.

Gemeentelijk aandeel in de kosten: Naast de reguliere gemeentelijke bijdrage van betaalt Peel en Maas ook de rijkssubsidie WSW (onderdeel van de Participatiewet) door aan NLW. Aan NLW NV wordt jaarlijks een bijdrage in het (verwachte) exploitatietekort betaalt.
Voor het jaar 2023 betreft dat de volgende bedragen:
Reguliere bijdrage: € 150.000
Doorbetaling rijkssubsidie WSW: € 5.615.161
Bijdrage aan exploitatietekort NLW NV: € 572.990

Risico's en weerstandspositie:

Het Werkvoorzieningsschap Noord Limburg West heeft een 100% deelneming in de NLW Groep NV. De waardering van die deelneming is gebaseerd op de omvang van het eigen vermogen + de stille reserves van de NLW Groep NV. Wanneer het eigen vermogen + de stille reserves van de NLW groep NV structureel lager blijken dan de deelneming bij het werkvoorzieningsschap dan zal afwaardering volgen. Het afwaarderen van de deelneming zal nadelige gevolgen voor de deelnemende gemeenten aan het werkvoorzieningsschap Horst aan de Maas, Venray en Peel en Maas.

Er is besloten dat het eigen vermogen van de NLW groep NV minimaal € 1 miljoen moet bedragen. Wanneer het eigen vermogen onder dat minimum dreigt te komen zullen de gemeenten Venray, Horst aan de Maas en Peel en Maas aanvullende bijdrages verstrekken (in de gemeentelijke begroting van Peel en Maas is hiermee al rekening gehouden bij de bepaling van het weerstandsvermogen). Op dit moment is afwaardering van de deelneming niet nodig.

Met betrekking tot NLW NV geldt specifiek een risico dat de exploitatie-resultaten nadeliger zijn dan in de prognoses aangegeven. Daardoor zal mogelijk een aanvullende gemeentelijke bijdrage nodig zijn. Dit wordt altijd in relatie tot het benodigde weerstandsvermogen beoordeeld. In de bepaling van het gemeentelijk weerstandsvermogen wordt dit risico meegenomen.

Toekomstperspectief:

De in 2020 vastgestelde Koers/visie heeft in de realisatie vertraging opgelopen door onder andere corona. Daarom wordt door NLW een nieuwe businesscase opgesteld met een realistisch tijdpad en aangepaste prognoses voor 2023 en verder. In de begroting van Peel en Maas zijn voorzichtigheidshalve de (lagere) bijdragen die waren gebaseerd op Koers/visie naar aanleiding van deze ontwikkelingen weer bijgesteld naar het niveau van vóór Koers/visie.

Naam: **Belastingsamenwerking gemeenten en waterschappen (BSGW)**

Vestigingsplaats: Roermond

Gemeentelijke visie: BSGW moet op adequate en doelmatige wijze de heffing en inning van de gemeentelijke belastingen (afvalstoffenheffing, rioolheffing, OZB en verblijfs- en forensenbelasting) verzorgen namens de gemeente Peel en Maas.

Doelstelling: BSGW behartigt als uitvoeringsorganisatie van de deelnemende gemeenten en waterschappen de zorg voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen. BSGW werkt daarbij tegen de laagst mogelijke kosten, uitgaande van de beste prijs/ prestatie verhouding gekoppeld aan een optimaal niveau van dienstverlening.
BSGW heeft een relatie met programma 1.2 beheer leefomgeving en het onderdeel algemene dekkingsmiddelen (belastingen) uit de gemeentelijke begroting.

Reden deelneming: Uit efficiencyoogpunt is het heffen en innen van lokale belastingen via BSGW voordeliger dan het zelf uitvoeren van die taken.

Activiteiten/prestaties: BSGW verzorgt de heffing en inning van de lokale belastingen (afvalstoffenheffing, rioolheffing, OZB, verblijf- en forensenbelasting) namens de gemeente Peel en Maas.

Organisatie bestuurlijk belang: BSGW is een gemeenschappelijke regeling bestaande uit:
Waterschappen:
Waterschap Limburg
Gemeenten:

Venlo	Bergen
Nederweert	Roermond
Beek	Leudal
Nuth	Maasgouw
Echt-Susteren	Roerdalen
Peel en Maas	Stein
Brunssum	Heerlen
Landgraaf	Onderbanken
Simpelveld	Voerendaal
Maastricht	Sittard-Geleen
Weert	Eijsden-Margraten
Schinnen	Valkenburg aan de Geul
Meerssen	Vaals
Gulpen-Wittem	Beesel
Gennep	Kerkrade
Mook en Middelaar	

Eigen – en vreemd vermogen: De saldi van eigen en vreemd vermogen bedragen

	31-12-2020 **Jaarrekening 2021**	**31-12-2021** **Jaarrekening 2021**
Eigen vermogen	-889.000*	-362.000
Vreemd vermogen	9.101.000	9.395.000

	31-12-2022 **Begroting 2023**	**31-12-2023** **Begroting 2023**
Eigen vermogen	1.203.000	1.203.000
Vreemd vermogen	6.796.000	6.508.000

* in 2021, 2022 en in 2023 is/wordt door gemeenten een aanvullende bijdrage betaald ter aanvulling van het negatieve weerstandsvermogen

Resultaat verbonden partij:	Het verwachte resultaat van BSGW over 2023 is € 0.
Gemeentelijk aandeel in de kosten:	Voor 2023 is de gemeentelijke bijdrage van Peel en Maas € 683.725 (excl. BTW).
Risico's en weerstandspositie:	Afgelopen jaren hebben de deelnemers aan BSGW aanvullende bijdrages gedaan waarmee het (negatieve) eigen vermogen is aangevuld tot het benodigde weerstandsvermogen. Ook in de toekomst moeten deelnemers eventuele tekorten op het weerstandsvermogen aanvullen.

Naam:	**Modulair Gemeenschappelijke regeling Sociaal domein Limburg Noord (MGR SDLN)**
Vestigingsplaats:	Venlo
Gemeentelijke visie:	De MGR SDLN behartigt de belangen van de deelnemers ten aanzien van uitvoerende taken binnen het sociaal domein. *(Gerelateerd aan thema 2 Sociaal domein)*
Doelstelling:	Tot 2022 kende de MGR SDLN één module: 'Opdrachtgeven in het sociaal domein'. Daarbinnen worden de volgende taken uitgevoerd: - initiële inkoop; - contracteren (uitvoeren van inkooptrajecten); - contractbeheer; - leveranciersmanagement (monitoring); - voorfinancieren bovenregionale functies. Vanaf 2022 is een 2e module toegevoegd aan de MGR SDLN en dat betreft 'Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en bemoeizorg & preventie' waaraan ook de gemeenten uit Midden Limburg deelnemen. Binnen deze module administreert en bewaakt de MGR de regionale begroting voor Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
Reden deelneming:	Voor de inkoop van bepaalde bovenlokale en bovenregionale diensten is regionale samenwerking verplicht. Voor de andere inkoop binnen het sociaal domein is er vooral efficiencywinst te behalen door de regionale samenwerking.
Organisatie bestuurlijk belang:	Aan de MGR SDLN nemen de volgende gemeenten deel: MODULE 1: Opdrachtgeven in het sociaal domein: - Beesel - Bergen - Gennep - Horst aan de Maas - Peel en Maas - Venlo - Venray MODULE 2: Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en bemoeizorg & preventie - Beesel - Bergen - Gennep - Horst aan de Maas - Peel en Maas - Venlo - Venray - Roermond - Leudal - Maasgouw - Echt – Susteren - Roerdalen - Nederweert - Weert

Eigen – en vreemd vermogen:

De saldi van eigen en vreemd vermogen bedragen:

	31-12-2020 **Jaarrekening 2021**	**31-12-2021** **Jaarrekening 2021**
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	1.288.109	287.293

	31-12-2022 **Begroting 2023**	**31-12-2023** **Begroting 2023**
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	PM	PM

Resultaat verbonden partij:

Resultaat 2023
Het verwachte resultaat over 2023 is € 0.

Gemeentelijk aandeel:

Peel en Maas is één van de 7 deelnemende gemeenten in module 1. In module 2 nemen ook de gemeenten uit Midden Limburg deel en zijn in totaal 14 deelnemers. Er geldt een gewogen stemverhouding op basis van inwoneraantallen waarbij een gekwalificeerde meerderheid moet instemmen om tot een besluit te komen.

De totale gemeentelijke bijdrage van Peel en Maas voor 2023 bedraagt € 357.140 (exclusief BTW).
Deze bijdrage is opgenomen in programma 2.2 Zorg en ondersteuning.

Risico's en weerstandspositie:

Het eigen vermogen van de MGR is € 0 en daardoor is de weerstandspositie minimaal. Dat betekent dat eventuele tekorten ten laste komen van de deelnemers.

Naam: **Gemeenschappelijke regeling Omnibuzz**

Gemeentelijke visie + doelstelling:

Gemeenten organiseren gezamenlijk de aanpak van het doelgroepenvervoer in Limburg en hebben de ambitie om het doelgroepenvervoer toekomstbestendig te organiseren met een nadrukkelijke aansluiting op het openbaar vervoer.
De basis hiervan staat in twee, door alle gemeenten vastgestelde, regionale visies van Zuid-, Noord- en Midden-Limburg.
G*erelateerd aan programma 2.2 Zorg en ondersteuning.*

Organisatie bestuurlijk belang: Aan de gemeenschappelijke regeling Omnibuzz nemen 32 Limburgse gemeenten deel die allemaal een zetel hebben in het algemeen bestuur.

Eigen – en vreemd vermogen:

Uit de jaarrekening 2021 van Omnibuzz blijken de volgende bedragen:

	31-12-2020 **Jaarrekening 2021**	**31-12-2021** **Jaarrekening 2021**
Eigen vermogen	4.071.959	4.241.986
Vreemd vermogen	4.516.798	3.625.799

	31-12-2022 **Begroting 2023**	**31-12-2023** **Begroting 2023**
Eigen vermogen	966.126	960.001
Vreemd vermogen	4.595.402	4.595.402

Resultaat verbonden partij: ***Resultaat 2023***
Het verwachte resultaat voor 2023 bedraagt € 0.

Gemeentelijk aandeel: Naast de vervoerskosten dragen gemeenten volgens een verdeelsleutel bij aan de kosten voor planning, regie en bedrijfsvoering.
De gemeentelijke bijdrage van Peel en Maas bedraagt in 2023 € 667.000. *Opgenomen onder programma 2.2 Zorg en ondersteuning.*

Risico's en weerstandspositie: Op 31-12-2021 is het weerstandsvermogen conform de jaarrekening 2021 van Omnibuzz boven de norm dat op basis van de risico-inventarisatie aanwezig moet zijn.

Naam: **Veiligheidsregio Limburg Noord (VRLN)**

Vestigingsplaats: Venlo

Gemeentelijke visie en doelstelling

De Veiligheidsregio Limburg-Noord vervult een coördinerende en uitvoerende rol op het gebied van veiligheid, gezondheid en verschillende specifiek bepaalde onderwerpen. Het uitgangspunt is dat door het onderbrengen van die bepaalde taken bij de Veiligheidsregio efficiency voordelen behaald kunnen worden.

De Veiligheidsregio Limburg-Noord geeft vorm en inhoud aan intergemeentelijke samenwerking op de schaal van Noord- en Midden-Limburg en heeft tot doel:

1. De behartiging van de belangen van de gemeenten en hun ingezetenen op het gebied van:
    a) de brandweerzorg;
    b) de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen;
    c) de rampenbestrijding en crisisbeheersing;
    d) het bevorderen van de multidisciplinaire uitvoering van de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de bestrijding van zware ongevallen;
    e) het bevorderen van een samenhangend integraal veiligheidsbeleid in de regio.

Gerelateerd aan programma 5.1 Integrale veiligheid.

2. De behartiging van die taken die door de wet- en regelgeving aan gemeenten zijn toegekend op het gebied van collectieve preventie volksgezondheid en maatschappelijke zorg. En waarvoor samenwerking tussen gemeenten op de schaal van de regio uit het oogpunt van verhoging van efficiency en effectiviteit wordt vereist.

Gerelateerd aan programma 2.2 Zorg en ondersteuning.

Reden deelneming: Uit efficiency overwegingen en vanwege van bestuurlijke duidelijkheid is ervoor gekozen alle taken waarbij de gemeente wil of moet samenwerken met andere gemeenten onder te brengen bij één organisatie.

Organisatie bestuurlijk belang: Het aantal deelnemers aan de Veiligheidsregio Limburg-Noord bestaat uit 15 gemeenten. Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten. Deze hebben ieder 1 stem.

Eigen- en vreemd vermogen: De saldi van eigen en vreemd vermogen bedragen:

	31-12-2020 **Jaarrekening 2020**	**31-12-2021** **Jaarrekening 2021**
Eigen vermogen	7.540.000	7.683.000
Vreemd vermogen	34.569.000	37.485.000

	31-12-2022 **Begroting 2022**	**31-12-2023** **Begroting 2023**
Eigen vermogen	6.177.000	6.783.000
Vreemd vermogen	35.723.000	33.567.000

Resultaat verbonden partij: Er bestaat geen winstoogmerk. Een eventueel positief saldo op de baten en lasten in enig jaar wordt in overleg met de deelnemende gemeenten terugbetaald of wordt gestort in de bestemmingsreserve die is ingesteld om risico's op te vangen.

Gemeentelijk aandeel: De bijdrage in 2023 volgens de begroting van de Veiligheidsregio is € 4.784.000; voor het programma Gezondheid € 1.698.000 en voor het programma Veiligheid € 3.086.000. De belangrijkste oorzaken van de stijging ten opzichte van 2022 is, naast de loon- en prijsinflatie, een extra bijdrage van € 15.000 voor paraatheid van de brandweer en € 25.000 mindere bijdrage Gezondheid. Vanaf 2022 worden de lasten van het programma Gezondheid via een andere verdeelsleutel verdeeld over de gemeenten. Dit leid tot voor- en nadeelgemeenten. Afgesproken is om de nieuwe verdeelsleutel geleidelijk in te voeren.
De gemeente Peel en Maas is een voordeelgemeente. Het voordeel in het eerste jaar van € 25.000 loopt op tot € 100.000 na vier jaren.

Risico's en weerstandspositie: Vanuit de risico-inventarisatie is een benodigd weerstandsvermogen (vrije reserves) becijferd van € 1.250.000. Op dit moment is het weerstandsvermogen voldoende en hoeft er geen extra bijdrage meer betaald te worden voor het aanvullen van het weerstandsvermogen.
De Veiligheidsregio maakt op geregelde tijden gedurende een dienstjaar een doorrekening van het resultaat. Dit om het risico op een afwijkend resultaat bij de jaarstukken zoveel mogelijk te voorkomen.

Toekomstperspectief: De begroting 2023 is gebaseerd op het beleidsplan voor de periode 2020-2023. De maatschappelijke thema's gezondheid en veiligheid zijn aan verandering onderhevig. Nieuwe of veranderde wet- en regelgeving, verschuiving in taken tussen lokale en landelijke overheid, veranderende samenstelling van de bevolking, veranderende waarden en normen, verschuiving van risico's en verdergaande digitalisering. Deze veranderingen hebben invloed op het werk van de Veiligheidsregio in beide thema's.

Het is belangrijk om regelmatig te bekijken of de veiligheidsregio nog bezig is met de juiste zaken, of de kwaliteit op niveau is en of taken efficiënt worden uitgevoerd. Vandaar dat in 2021/2022 een kerntakendiscussie was.

Wat de brandweer betreft is de conclusie dat de (voornamelijk wettelijke) taken met de visie Brandweer 2030 goed zijn belegd. De veranderingen zijn in gang gezet en vragen de komende periode de nodige aandacht, ook in de interactie tussen gemeenten en Veiligheidsregio.

Voor wat betreft de gezondheid kunnen de besprekingen die gestart zijn rondom het manifest "Naar gelijke kanen op Gezondheid!" komende jaren nieuwe inzichten opleveren over het gewenste takenpakket.

Naam: **Gemeenschappelijke regeling RUD Limburg Noord (GR RUD LN)**

Vestigingsplaats: Roermond

Gemeentelijke visie en doelstelling: De GR RUD LN is een innovatieve, slagvaardige en efficiënte organisatie, die bijdraagt aan de verbetering van de kwaliteit, gezondheid en veiligheid van de leefomgeving en aan de verbetering van de dienstverlening aan burgers en bedrijven. De deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om:
1. de kwaliteit van dienstverlening aan burgers, bedrijven en belanghebbenden te verbeteren bij de uitvoering van VTH-taken;
2. de kwaliteit, veiligheid en gezondheid van de leefomgeving te verbeteren.

Reden deelneming: De gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord is per 1 januari 2018 van kracht. Het doel van deze regeling was en is om samen met de deelnemers (1) de kwaliteit van dienstverlening aan burgers, bedrijven en belanghebbenden te verbeteren bij de uitvoering van VTH-taken en (2) de kwaliteit, veiligheid en gezondheid van de leefomgeving te verbeteren.

Organisatie bestuurlijk belang: Aan de GR RUD LN nemen de volgende partijen deel:
-Provincie Limburg
Gemeenten:
-Beesel
-Bergen
-Echt-Susteren
-Gennep
-Horst aan de Maas
-Leudal
-Maasgouw
-Mook en Middelaar
-Nederweert
-Peel en Maas
-Roerdalen
-Roermond
-Venlo
-Venray
-Weert

Eigen en vreemd vermogen: Het eigen en vreemd vermogen bedraagt:

	31-12-2022 **Begroting 2023**	**31-12-2023** **Begroting 2023**
Eigen vermogen	181.000	144.000
Vreemd vermogen	1.150.000	1.150.000

Resultaat verbonden partij: Volgens de begroting 2023 is het resultaat € 0.

Gemeentelijk aandeel: De gemeentelijke bijdrage van Peel en Maas aan de GR RUD LN bedraagt in 2023: € 100.021.
Deze bijdrage is opgenomen onder programma 1.1 Vitale leefomgeving.

Risico's en weerstandspositie: Er is een uitgebreide risico-inventarisatie uitgevoerd met betrekking tot de GR RUD LN waaruit blijkt dat het niet noodzakelijk is om een eigen weerstandsvermogen op te bouwen.

Toekomstperspectief:

In de begroting 2023 bestaan de wijzigingen ten opzichte van vorige jaren met name uit indexering van lonen en prijzen. Hiermee is er in feite spraken van een “beleidsarme” begroting. Bij de presentatie van de kadernota 2023 is aangegeven dat er ontwikkelingen zijn, die nog een significante impact kunnen hebben op de begroting 2023 en verder. Die ontwikkelingen komen met name voort uit maatregelen gebaseerd op het rapport van de commissie VTH, ook wel de commissie Van Aartsen. Gebleken is dat wij met eerder ingezette maatregelen vanuit onze zelfevaluatie in 2020 al goede stappen hebben gezet, maar dat dit nog onvoldoende is. Het Rijk is, samen met VNG, IPO en ODNL, bezig met een bestuurlijk programma voor verbeteringen in het stelsel van de Omgevingsdiensten. Wij willen dit niet afwachten, maar zijn zelf aan de slag gegaan. Dit moet ertoe leiden dat er in 2022 een pakket ter besluitvorming voorligt in het AB waarmee de RUD LN als robuuste en effectieve netwerkorganisatie de toekomst in kan gaan.
Het pakket heeft naar verwachting financiële consequenties voor de begroting van de GR. Dit zijn niet automatisch kostenverhogingen, omdat er ook sprake kan zijn van het budgettair neutraal verschuiven van kosten vanuit de gemeentelijke begrotingen. Toch is de kans groot dat er meerkosten zijn, bijvoorbeeld omdat er een hogere inzet nodig is op onderdelen of omdat er nieuwe activiteiten nodig zijn. Omdat de afwegingen die aan het genoemde pakket ten grondslag liggen nog gemaakt moeten worden, is er nu nog geen financieel plaatje hiervan. Wanneer de financiële consequenties bekend zijn dan worden deze via een zienswijzeprocedure aan de raden kenbaar gemaakt.

Het voortdurende uitstel van invoering van de Omgevingswet (nu voorzien 1-1-2023) heeft tot een welhaast periodieke beweging geleid waarin eerst sprake is van tijdsdruk en daarna weer van ruimte in de werkplanningen, gevolgd door opnieuw een eindsprint naar de nieuwe deadline. Feit is dat er nog steeds veel werk te doen is om aan alle randvoorwaarden te voldoen voor invoering van de Omgevingswet. Anderzijds is er ook al veel gedaan aan voorbereiding en opleiding. Met name de digitale problemen die aan de Omgevingswet zijn verbonden, lijken nog steeds niet helemaal opgelost. Wat 1 januari 2023 zal brengen is dan ook onzeker, ondanks de aangegeven deadline.

Naam: **Maasveren Limburg-Noord**

Vestigingsplaats: Horst aan de Maas

Gemeentelijke visie en doelstelling

De Gemeenschappelijke Regeling Maasveren Limburg - Noord moet zorg dragen voor het beheer en de exploitatie van de Maasveren op het grondgebied van de deelnemende gemeenten.

In het kader van de Gemeenschappelijke Regeling Maasveren Limburg-Noord draagt de gemeente Horst aan de Maas als centrumgemeente, in opdracht van de deelnemers aan deze Regeling, er zorg voor dat de belangen van de Maasoever-gemeenten, elk voor zover het hun grondgebied betreft, worden behartigd op het gebied van onderhoud en vervanging van de vaartuigen Maasveren Limburg-Noord en het onderhoud en beheer van de veerstoepen.

Het uitgangspunt bij de exploitatie is:
- Handhaven van de continuïteit en kwaliteit van alle vijf Maasveren
- Zo ruim mogelijke vaartijden
- Zo laag mogelijke tarieven
- Borging van veiligheid

Gerelateerd aan programma 1.2 Beheer fysieke leefomgeving.

Reden deelneming: De continuïteit en kwaliteit van alle vijf maasveren te handhaven.

Organisatie bestuurlijk belang: De deelnemende gemeenten in de Gemeenschappelijke Regeling Maasveren Limburg – Noord zijn Horst aan de Maas, Venlo, Beesel en Peel en Maas. Er is tenminste één maal per jaar portefeuillehouders-overleg. Dit overleg bestaat uit de verantwoordelijk portefeuillehouders Veren van de deelnemende gemeenten. Voorzitter van het overleg is de portefeuillehouder van de centrumgemeente Horst aan de Maas.
De gemeenteraden van de 4 deelnemers stellen jaarlijks vóór 1 juli, voorafgaand aan het jaar waarvoor deze geldt, de begroting vast.

Eigen en vreemd vermogen: Het eigen vermogen bedraagt:

	31-12-2020 **Jaarrekening 2021**	**31-12-2021** **Jaarrekening 2021**
Eigen vermogen	1.963.174	2.024.571

	31-12-2022 **Begroting 2023**	**31-12-2023** **Begroting 2023**
Eigen vermogen	1.995.338	2.055.839

Resultaat verbonden partij: Uitgangspunt is een kostendekkende exploitatie van de vijf maasveren gezamenlijk. Eventuele overschotten worden in de algemene reserve gestort, eventuele tekorten worden aan de algemene reserve onttrokken. Het verwachte resultaat in 2023 is € 60.501. De exploitatie geschiedt op basis van de op 10 december 2012 overeengekomen Concessie-overeenkomst tussen de centrumgemeente Horst aan de Maas (namens de GR Maasveren Limburg-Noord) en Ton Paulus Veerbedrijf BV. Het is een overeenkomst voor 10 jaar voor de gezamenlijke exploitatie van de vijf veerverbindingen.
De veren blijven in eigendom van de centrumgemeente en worden door middel van een huurbepaling beschikbaar gesteld aan de exploitant, die ook verantwoordelijk is voor het onderhoud. De exploitant betaalt een concessie vergoeding van € 300.000 per jaar aan de GR Maasveren.

Hiermee worden naast de apparaatskosten van de centrumgemeente en het onderhoud aan de veerstoepen, ook de algemene reserve aangevuld welke gebruikt wordt voor de vervangingsinvesteringen in de komende jaren.

Gemeentelijk aandeel: Uitgangspunt is een kostendekkende exploitatie van de vijf Maasveren gezamenlijk. Eventuele overschotten worden in de algemene reserve gestort; eventuele tekorten worden aan de algemene reserve onttrokken.

Risico's en weerstandspositie: Als uit de exploitatie blijkt dat zich structurele tekorten zouden gaan voordoen, worden via wijzigingen in de exploitatie (tarieven, veertarieven, in het uiterste geval opheffen van veerverbinding(en)) maatregelen getroffen worden om de exploitatie tenminste kostendekkend te houden of te maken.
Als sprake is van kosten die de omvang van de reserve te boven gaan, zijn de deelnemers samen verantwoordelijk voor de dekking van de kosten met een evenredige verdeling op basis van inwoneraantal.

In het kader van de Wet modernisering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen bestaat de kans dat de GR Maasveren Limburg-Noord vennootschapsbelasting is verschuldigd vanaf januari 2016. Zolang hier geen duidelijkheid over is, vormt dit een financieel risico.

Toekomstperspectief:

Wet modernisering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen
Per 1 januari 2016 is de wet modernisering vennootschapsbelasting (VPB) voor overheidsondernemingen ingevoerd. Er is sprake van een mogelijke VPB-last, wanneer (activiteiten van) de GR kwalificeert als ondernemer voor de vennootschapsbelasting. Vervolgens rest nog de vraag of er een objectieve vrijstelling van toepassing is, voordat er sprake is van het betalen van vennootschapsbelasting. Over bovenstaande punten is na herhaaldelijke contacten met de belastingdienst geen duidelijkheid verkregen. De belastingdienst neemt contact met ons op als ze toch van mening zijn dat de GR Maasveren Limburg-Noord belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Als dit scenario zich voordoet dan is de rekening-courant voldoende hoog om het risico op te vangen. Dit is ook de afspraak die gemaakt is met de deelnemende gemeenten.

Duurzaamheid
De GR Maasveren wil de veerponten zo duurzaam mogelijk laten varen. Dit heeft geresulteerd dat de brandstof waarop de veerponten varen uit 100% blauwe diesel bestaat. Hiermee is er geen CO2 uitstoot meer en zijn de roet & fijnstof, NOX, CO en HC waardes ook beduidend lager. Het verschil in kosten tussen de normale diesel en de blauwe diesel (ongeveer €30.000) komt ten laste van de exploitatie maasveren.

Hoogwater
In juli 2021 is er een onverwacht hoogwater in de Maas opgetreden wat over het hele stromingsgebied een grote impact en behoorlijk schade heeft veroorzaakt. Binnen het stromingsgebied van de GR zijn enkele walkades en veerstoepen uitgespoeld. De centrumgemeente is in overleg met RWS om in het kader van oeververeiligheid te bekijken of RWS binnen haar programma "beschermende maatregelen" een bijdrage kan leveren. Los daarvan neemt GR een bedrag van € 90.000 op om de ontstane schade te verhelpen zodat bij een nieuwe hoogwatergolf er geen onderspoeling van de veerstoep en afkalving van de wal kan plaatsvinden.

Concessieovereenkomst
Op 31 december 2022 loopt de huidige concessieovereenkomst af. Vanaf deze datum wordt een nieuwe concessieovereenkomst gesloten. Begin 2022 is gestart met de voorbereidingen om te komen tot een efficiënte en effectieve overeenkomst.

Naam: **Gemeente Helden Holding BV**

Vestigingsplaats: Helden

Organisatie bestuurlijk belang: De gemeente Peel en Maas heeft via de Gemeente Helden Holding BV 100% van de aandelen van “De Heldense Bossen BV” in bezit. De aandelen van de Holding staan voor een bedrag van € 862.182 op de balans van de gemeente.

Risico: De groei van het exploitatie resultaat van de deelneming in De Heldens Bossen BV heeft zich de afgelopen jaren doorgezet tot een substantieel resultaat. Het jaar 2020 is een uitzondering hierop als gevolg van de beperkingen door de corona-crisis.

Eigen- en vreemd vermogen: De jaarrekening 2021 is op het moment van het tot stand komen van deze jaarrekening nog niet beschikbaar. Hieronder zijn het eigen en vreemd vermogen opgenomen op basis van de jaarrekening 2020.

De saldi van eigen en vreemd vermogen bedragen:

	31-12-2019 **Cf. jaarrekening**	**31-12-2020** **Cf. jaarrekening**
Eigen vermogen	1.873.991	1.848.487
Vreemd vermogen	1.675	1.675

Resultaat: Het netto resultaat na belastingen over 2020 is € 25.504 negatief en is ten laste van de reserve gebracht.

Toekomstperspectief: De raad heeft besloten om de huidige eigendomsverhoudingen te handhaven en dus de camping niet te verkopen. In opdracht van de raad zijn aanvullende doelstellingen voor de camping uitgewerkt.

Naam: **Nazorg Limburg BV**

Vestigingsplaats: Maastricht

Gemeentelijke visie en doelstelling: De kerntaak van Bodemzorg Limburg is het beheren van grotere complexe voormalige stortplaatsen. Er zijn voorzieningen aangebracht die ervoor zorgen dat mogelijk in deze locaties aanwezige verontreinigingen zich niet verspreiden naar de omgeving. Bodemzorg Limburg draagt zorg voor het in stand houden van deze voorzieningen.
(Gerelateerd aan programma 1.2 Beheer fysieke leefomgeving)

Reden deelneming: De kerntaken van Nazorg Limburg BV zijn 1) het beheren van grotere complexe voormalige stortplaatsen en 2) het renderend maken van het vermogen dat daarvoor beschikbaar is gesteld. Er zijn voorzieningen aangebracht die ervoor zorgen dat mogelijk in deze locaties aanwezige verontreinigingen zich niet verspreiden naar de omgeving.

Nazorg Limburg BV is verantwoordelijk voor het in stand houden van deze voorzieningen. De afgelopen jaren zijn door een extern bureau regelmatig onderzoeken uitgevoerd naar de kwaliteit van het grondwater rondom onze locaties. Hieruit blijkt dat tot nu toe in het kader van de nazorg geen specifieke maatregelen nodig zijn.

Organisatie bestuurlijk belang: Geplaatst kapitaal bestaat uit 55.528 aandelen van € 0,45. Bij de gemeenten staan 27.640 aandelen uit. Ieder aandeel geeft recht op één stem. De gemeente Peel en Maas heeft 990 aandelen. Bodemzorg Limburg functioneert als een zelfstandige vennootschap en heeft alle gemeenten in de provincie Limburg als aandeelhouder.

Eigen- en vreemd vermogen: De saldi van eigen en vreemd vermogen bedragen:

	31-12-2020 **Jaarrekening 2020**	**31-12-2021** **Jaarrekening 2021**
Eigen vermogen	5.640.872	8.744.317
Vreemd vermogen	32.285.161	32.736.016

	31-12-2022 **Begroting 2022**	**31-12-2023** **Begroting 2023**
Eigen vermogen	6.000.000	5.900.000
Vreemd vermogen	32.000.000	31.600.000

Resultaat verbonden partij: Het verwachte resultaat van de Begroting 2023 is € 300.000

Gemeentelijk aandeel: € 0,25 per inwoner

Risico's en weerstandspositie: In 2019 is het bestaande beleggingsstatuut, met het oog op mogelijke beleggingen in de zonneparken, door de Raad van Commissarissen aangepast. Uitgangspunt is dat, conform wet Fido, tenminste 42% van de effectenportefeuille bestaat uit producten waarvan de hoofdsom is gegarandeerd.

Toekomstperspectief: Bodemzorg Limburg zoekt actief naar mogelijkheden om gesloten stortplaatsen een maatschappelijk verantwoorde functie te geven. Daarbij dient als uitgangspunt dat de nieuwe activiteiten het beleid van de overheid ondersteunen.

7-F Paragraaf grondbeleid

Algemeen
Met het grondbeleid oefenen we invloed uit op het gebruik van gronden. Dit is wenselijk omdat het bijdraagt aan het bereiken van de doelstellingen voor volkshuisvesting, infrastructuur, werkgelegenheid, milieu en financiën.

Hoofdlijnen voor kaderstelling vastgoed- en grondbeleid
In 2021 is het grondbeleid geactualiseerd met de nieuwe nota grondbeleid gemeente Peel en Maas 2021, vastgesteld door de gemeenteraad op 6 juli 2021. Hoofdlijnen uit deze nota zijn:

- De gemeente kiest voor een situationeel grondbeleid voor woningbouw en een actief grondbeleid voor industrieterreinen;
- Voor de ontwikkeling van de gebieden met een passief grondbeleid worden zoveel mogelijk anterieure overeenkomsten aangegaan, waarbij de gemeente de kaders vaststelt;
- De gemeente bedingt steeds dat zij een beslissende stem heeft betreffende het bouwprogramma, stedenbouwkundige plannen en beeldkwaliteit;
- De gemeente wil maatschappelijk gewenst en efficiënt ruimtegebruik bewerkstelligen waarbij gestreefd wordt naar een optimale prijs/kwaliteitsverhouding;
- De gemeente hanteert marktconforme grondprijzen;
- De gemeente wil via haar grondbeleid ervoor zorgen dat voldoende geld beschikbaar komt voor de realisatie van publieke doelstellingen en gemeenschapsvoorzieningen en eventuele (in financiële zin) negatieve resultaten op bepaalde locaties opvangen door positieve resultaten elders;
- De gemeente heeft niet als primaire taak om vastgoedeigenaar te zijn. Zij zal daarom, daar waar mogelijk en wenselijk, haar vastgoed vervreemden;
- Het vastgoed dat in eigendom blijft bij de gemeente wordt tegen commerciële prijzen beheerd. Waar dit qua gebruikers niet mogelijk is wordt dit aan de gebruikers gecompenseerd;
- De gemeente zorgt voor voldoende weerstandsvermogen specifiek voor de grondexploitaties.

Grond- en vastgoedbeleid
Binnen de hiervoor genoemde hoofdlijnen van het grond- en vastgoedbeleid kan het college nadere regels stellen die de uitvoering van de kaders verduidelijken.
Ten aanzien van het grondprijzenbeleid herziet het college jaarlijks de grondprijzen.

Nieuwe wet- en regelgeving
Besluit begroting en verantwoording Provincies en gemeenten (BBV)
In het kader van het BBV is er vooralsnog geen aangepaste regelgeving te verwachten.

Plankostenscan
Per 1 april 2017 is de “Regeling plankosten exploitatieplan”, gebaseerd op het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) in werking getreden. Als de gemeente een nieuw exploitatieplan opstelt, moet het onderdeel plankosten van het kostenverhaal volgens deze regelingen berekend worden. In oktober 2021 is de plankostenscan geactualiseerd als gevolg van gestegen tarieven plankosten.

Omgevingswet
De aanvullingswet grondeigendom is op 10 maart 2020 door de Eerste Kamer aanvaard en treed inwerking op een bij koninklijk besluit nader te bepalen tijdstip. Deze wet is een aanvulling op de Omgevingswet. De Omgevingswet treedt naar verwachting op 1 januari 2023 in werking.

Grondexploitatie
In de toelichting op lopende projecten (plannen die door de gemeenteraad zijn vastgesteld) over de grondexploitatie worden voor het totaal van de in exploitatie zijnde complexen aangegeven:

A. De boekwaarde aan het begin van het begrotingsjaar;
B. De vermeerderingen (uitgaven en kosten) in het begrotingsjaar;
C. De verminderingen (verkopen en/of subsidies) in het begrotingsjaar;
D. De boekwaarde aan het einde van het begrotingsjaar;
E. De geraamde nog te maken kosten en een onderbouwing hiervan;
F. De geraamde opbrengsten en een onderbouwing hiervan;
G. Het geraamde eindresultaat;
H. Een uiteenzetting van de wijze waarop eventuele nadelige resultaten worden opgevangen;
I. Van de nog niet in exploitatie genomen gronden wordt de gemiddelde boekwaarde per m² vermeld.

De actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie

In de tabel grondexploitaties staan de resultaten van de verschillende grondexploitaties die bijgewerkt zijn tot en met de (voorgestelde) wijzigingen in de 1e bijstellingsrapportage 2022. De berekeningen van de grondexploitaties zijn gemaakt op basis van aannames en onderhevig aan grote onzekerheden. Hierdoor kunnen de resultaten van de grondexploitaties ieder jaar afwijken zonder dat de inhoud van het project wijzigt. Het resultaat is daarom geen hard cijfer omdat dit veelal in de toekomst ligt. De gepresenteerde resultaten zijn de te verwachten uiteindelijke resultaten waarbij géén rekening is gehouden met reeds tussentijds genomen POC-winsten en tussentijdse toevoegingen aan reserves, dit conform de regels van het BBV.
(POC= Percentage Off Completion)

Geraamde winstneming

In 2023 verwachten we twee projecten af te sluiten namelijk Bedrijvenpark Kennedylaan te Panningen en De Groene Pijl in Beringe. Het project Bedrijvenpark Kennedylaan sluit naar verwachting met een positief resultaat van afgerond € 2.996.000 en De Groene Pijl met een klein positief resultaat van afgerond € 5.000.

Verder verwachten de volgende winsten en verliezen:

- 2023: verwachte winst € 3.001.000 en verwachte verliezen ten laste van voorziening € 0
- 2024: verwachte winst € 910.000 en verwachte verliezen ten laste van voorziening € 1.021.000
- 2025: verwachte winst € 0 en verwachte verliezen ten laste van voorziening € 0
- 2026: verwachte winst € 2.949.000 en verwachte verliezen ten laste van voorziening € 0

Voor verliesgevende exploitaties is een voorziening gevormd.
De verwachte winsten zijn inclusief de in de loop der jaren al tussentijdse genomen en nog te nemen POC-winsten voor het af te sluiten project.

Reserves en risico's

Grondbeleid gaat gepaard met grote financiële kansen en risico's. Uitgangspunt van het grondbeleid is dat de risico's afgedekt moeten kunnen worden. Hierbij geldt dat de reserves voor grondzaken groot genoeg moeten zijn om de grondexploitatie op reguliere wijze te laten functioneren als er onvoorzien een jaar lang bijvoorbeeld geen grond wordt verkocht of als er onverwachte tegenvallers ontstaan.

Toekomst reserves:
De aanwezige middelen in reserves (reserve risico's grondexploitatie, reserve herstructureringsfonds, reserve infrastructurele werken, reserve kwaliteitsfonds) blijven behouden voor ruimtelijke opgaven. Bijvoorbeeld herstructureringsopgave van woningbouw in de kernen, herinrichting van het landelijke gebied en mogelijke uitbreidingen van bedrijventerreinen.

Omvang weerstandvermogen (reserve en voorziening)

Het weerstandsvermogen dat benodigd is voor de grondexploitaties wordt als volgt bepaald:

1. De IFLO-norm (Inspectie Financiën Lagere Overheden). De IFLO-norm relateert de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit aan de boekwaarden van (nog) in exploitatie te nemen complexen en de te maken kosten.
2. Verschil tussen de POC winsten en de bijbehorende boekwaarden van deze grondexploitaties.

IFLO-norm
De norm bedraagt:

- 10% van de boekwaarden van de exploitaties plus
- 10% van (nog) te maken kosten in de exploitaties.

De IFLO-norm houdt rekening met de toekomstige verplichtingen bij een lopende exploitatie.

Aanvullend op de IFLO norm wordt nog als weerstandsvermogen meegenomen het verschil tussen de boekwaarden van de grondexploitaties en de genomen POC winsten van deze grondexploitaties.

Het verwachte verloop van de IFLO norm is:

Stand per 1-1:	Boekwaarde	10 % van de BW	Nog te maken kosten	10 % van de nog te maken kosten	Benodigd weerstandsvermogen
2023	5.093.510	**509.351**	1.810.869	**181.087**	**690.438**
2024	5.800.151	**580.015**	824.346	**82.435**	**662.450**
2025	2.844.470	**284.447**	186.723	**18.672**	**303.119**
2026	3.039.417	**303.942**	90.435	**9.043**	**312.985**
2027	2.948.984	**294.898**	0	**0**	**294.898**

Boekwaarde versus POC winsten
Het verschil tussen boekwaarden en genomen POC winsten van deze grondexploitaties is voor het laatst berekend bij de jaarrekening 2021. Het aanvullende weerstandsvermogen is hierbij berekend op € 228.697,31.

Plan	Totale POC-winst **per 31.12.2021**	Aandeel POC-winst in reserve grex **per 31.12.2021**	Boekwaarde **per 31.12.2021**	Verschil boekwaarde versus **POC-winst in reserve grex**
In den Bosch	2.900.000,00	2.393.600,00	2.879.956,00	486.356,00
Giel Peetershof fase 1 vanaf 1-1-2015	2.230.000,00	1.063.720,31	1.146.975,00	83.254,69
Industrieterrein Panningen fase 1,2,3 geconsolideerd	830.000,00	423.820,00	-374.488,00	-798.308,00
stand per 31-12	**5.960.000,00**	**3.881.140,31**	**3.652.443,00**	**-228.697,31**

-	Minimumsaldo	€ 2.000.000,00	
-	2 x IFLO	€ 1.380.876,00	+/+
-	POC- winst versus boekwaarde	€ 228.698,00	+/+
	Maximum aanwezige reserve risico's grondexploitaties	**€ 3.609.574,00**	

Weerstandsvermogen:

Weerstandsvermogen:			
Voorziening verliezen grondexploitaties per 1-1-2022	€	2.333.746	
Reserve risico's grondexploitatie per 1-1-2022	€	3.401.324	+
Weerstandsvermogen per 1-1-2022	**€**	**5.735.070**	
Verwachte winsten 2022	€	0	
Verwachte verliezen 2022	€	1.127.221	-
Verwacht weerstandsvermogen begin 2023	**€**	**4.607.749**	

Het aanwezige weerstandsvermogen is naar verwachting hiermee ruim voldoende om aan het benodigde weerstandsvermogen te voldoen.

Grondbank

In de grondbank Peel en Maas zitten onroerende zaken waar nog geen definitieve ontwikkeling voor plaatsvindt. De grondbank is als volgt samengesteld:

Overzicht boekwaarde grondbank Peel en Maas			oppervlakte m²	waarde per m²
Praktijkruimte JF Kennedylaan 94 opgave B&U Panningen	223.000,00	bedrijfspand	630,00	353,97
Totaal waarde bedrijfspanden	**223.000,00**			
Geliberaliseerde pacht (vm gemeente Helden)	1.203.449,50	grond	722.848	1,66
Reguliere verpachtingen (vm gemeente Helden)	897.056,13	grond	1.025.207	0,88
Perceel H 979	99.975,00	grond	19.975	5,01
Perceel H 197, 198 en 199	182.005,00	grond	36.401	5,00
Perceel M 130 pachtvrij gemaakt	162.721,25	grond	46.710	3,48
Giel Peetershof fase 2	1.435.099,52	grond	33.011	43,47
Perceel G 4872 en 5045 (vm basisschool Panningen-zuid)	180.553,37	grond	7.324	24,65
Terrein Loosteeg voormalig Gourmetsalades Panningen	62.192,00	grond	11.960	5,20
Perceel V 292	21.913,60	grond	3.424	6,40
Perceel W 847	51.072,00	grond	8.512	6,00
Gronden LOG	791.126,35	grond	97.211	8,14
Perceel D 2144	189.533,30	grond	32.510	5,83
Perceel vm postkantoorlocatie	421.459,62	grond	1.472	286,32
Perceel W 253	104.982,00	grond	17.497	6,00
Perceel D 5139	23.649,16	grond	9.621	2,46
Regulier verpachtingen Kessel	43.337,88	grond	49.529	0,88
Geliberaliseerde pacht Meijel	29.260,88	grond	54.986	0,53
Reguliere verpachtingen Meijel	81.740,76	grond	93.418	0,88
Kavelruil Meijel	53.900,00	grond	15.400	3,50
Kavelruil Meijel akte 24-5-2019	51.687,00	grond	8.270	6,25
Kavelruil Meijel akte 24-5-2019	39.375,00	grond	6.300	6,25
Kavelruil Meijel akte 24-5-2019	88.563,00	grond	14.170	6,25
Kavelruil Meijel akte 24-5-2019	90.063,00	grond	14.410	6,25
Kavelruil Meijel	1.343,25	grond	199	6,75
Kavelruil Meijel	266.706,00	grond	39.512	6,75
Perceel E 2979	0,00	grond	0	
R 253 nabij uitbreiding De Schor te Maasbree	41.492,43	grond	47.227	0,88
R 586 achter Rena nabij De Schor te Maasbree	1.563,86	grond	1.780	0,88
V 328 Rinkesfort te Maasbree (toek.natuurontw.)	2.635,72	grond	3.000	0,88
R 287 nabij uitbreiding De Schor te Maasbree	5.280,23	grond	6.010	0,88
Percelen R 286 en R 342 nabij De Schor	41.536,25	grond	24.585	1,69
Reguliere verpachtingen Maasbree/Baarlo	114.998,63	grond	131.427	0,88
Grondexploitatie Meuleveld 2e fase	423.454,09	grond	30.008	14,11
Grondexploitatie Kuukven fase 5 en 3 omliggend terrein	387.529,79	grond	31.981	12,12
Perceel T 677	0,00	grond	0	
R 386 en R 453	60.022,50	grond	8.003	7,50
Totale waarde gronden	**7.651.278,05**		2.653.898	2,88

Totale waarde grondbank medio 2022	**€ 7.874.278**

De (verpachte) gronden zijn gewaardeerd tegen aanschafwaarde of lagere marktwaarde.
De gemiddelde boekwaarde van de totale gronden in de grondbank bedraagt (afgerond) € 2,88 per m2.
De gemeente is voornemens om ook in 2023 niet strategische (landbouw)percelen te verkopen maar ook strategische percelen aan te kopen. Hiermee is nog geen rekening gehouden in bovenstaand overzicht.

Overzicht grondexploitaties

Het overzicht laat het verloop van de grondexploitaties zien tot en met de wijzigingen in de 1e bijstellingsrapportage 2022.

project	BW 1-1-2023	2023 vermeerd.	2023 vermind.	BW 1-1-2024	2024 vermeerd.	2024 vermind.	BW 1-1-2025	2025 vermeerd.	2025 vermind.	BW 1-1-2026
Actieve projecten										
Egchel Hook	**-1.036.923**									
Giel Peetershof fase 1	**-12.094**									
Dorpshart Grashoek	**-78.200**									
Bedrijvenpark Kennedylaan	**2.886.920**	36.666	145.945	2.996.198						
Bering De groene Pijl	**320.189**	317.866	2.722	5.045						
Industrieterrein Panningen fase 1,2,3	**1.060.182**	102.281	9.012	966.913	65.450	8.219	909.682			
Herontwikkeling vm VMBO locatie	**-411.647**	413.728		-825.375	462.628	266.700	-1.021.303			
In den Bosch Maasbree	**2.365.083**	115.982	408.267	2.657.369	109.545	408.267	2.956.090	96.288	179.615	3.039.417
	5.093.510	**986.523**	**565.945**	**5.800.151**	**637.623**	**683.186**	**2.844.470**	**96.288**	**179.615**	**3.039.417**

(verwachte) winstnames	**0**			**3.001.243**			**909.682**			**0**
(verwachte) verliesnames	**-1.127.217**			**0**			**-1.021.303**			**0**

Vermeerderingen*: Uitgaven en kosten die de grondkosten bij een grondexploitatie verhogen. Bijvoorbeeld aanlegkosten wegen of rentelasten.*
Verminderingen: *Inkomsten die de grondkosten bij een grondexploitatie verlagen. Bijvoorbeeld verkopen van grond of ontvangen subsidies.*

project	BW 1-1-2026	rest. vermeerd.	rest. vermind.	Resultaat eind	Jaar einde
Actieve projecten					
Egchel Hook					2022
Giel Peetershof fase 1					2022
Dorpshart Grashoek					2022
Bedrijvenpark Kennedylaan					2023
Bering De groene Pijl					2023
Industrieterrein Panningen fase 1,2,3					2024
Herontwikkeling vm VMBO locatie					2024
In den Bosch Maasbree	3.039.417	90.435	0	2.948.984	2026
	3.039.417	**90.435**	**0**	**2.948.984**	

(verwachte) winstnames	**0**			**2.948.984**	
(verwachte) verliesnames	**0**			**0**	

Vermeerderingen*: Uitgaven en kosten die de grondkosten bij een grondexploitatie verhogen. Bijvoorbeeld aanlegkosten wegen of rentelasten.*
Verminderingen: *Inkomsten die de grondkosten bij een grondexploitatie verlagen. Bijvoorbeeld verkopen van grond of ontvangen subsidies.*

7–G Paragraaf Lokale heffingen

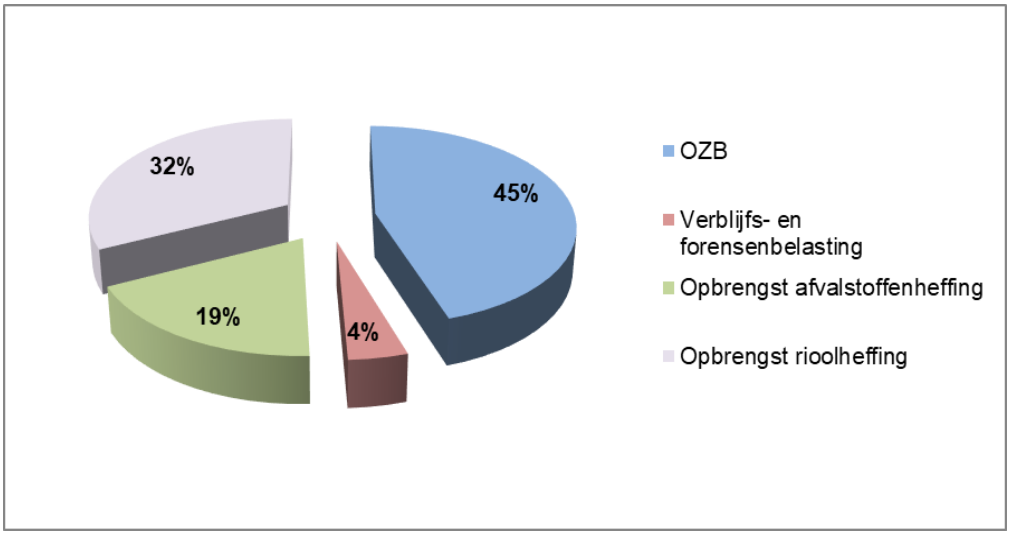
In deze paragraaf geven we inzicht in de omvang van de lokale heffingen die de gemeente Peel en Maas haar inwoners oplegt. Onder lokale heffingen worden de OZB, afvalstoffenheffing en reinigingsrecht en rioolheffing verstaan. In deze paragraaf komt ook de verblijfsbelasting aan bod maar voor de lokale lastendruk van de inwoner van Peel en Maas speelt verblijfsbelasting geen rol.

Algemeen/visie:
Voor riolering en afval zijn de tarieven gebaseerd op het uitgangspunt van kostendekkendheid. Voor riolering geldt dat op basis van het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) over een periode van 80 jaar de kostendekkendheid is bepaald. De tarieven voor riolering zijn gebaseerd op het GRP.

Voor de OZB-opbrengsten is vanaf 2023 opbrengststijging opgenomen van 2,0% (conform de uitgangspunten in de Kadernota 2023). Dit betreft de stijging exclusief de areaaluitbreiding. De opbrengsten uit de OZB zijn algemene opbrengsten die vrij inzetbaar zijn. De jaarlijkse fluctuatie in de OZB-tarieven wijkt meestal meer af van de genoemde opbrengststijging omdat bij de bepaling van de tarieven ook de waardeontwikkeling van de onroerende zaken is meegenomen. Voor de inwoners kan in individuele gevallen voorkomen dat de waardeontwikkeling van het eigen pand niet exact gelijk is aan de gemiddelde waardeontwikkeling in Peel en Maas. Er ontstaat dan een andere lastenontwikkeling.

De totale opbrengst aan lokale heffingen voor 2023 is als volgt verdeeld:

Lokale heffingen:	Baten 2023	Onderdeel begroting
Opbrengst afvalstoffenheffing	3.970.143	Programma 1.2 beheer vitale leefomgeving
Opbrengst rioolheffing	5.652.950	Programma 1.2 beheer vitale leefomgeving
OZB	8.910.567	Algemene dekkingsmiddelen
Verblijfs- en forensenbelasting	969.650	Algemene dekkingsmiddelen

Meerjarig gelden de volgende opbrengsten:

Lokale heffingen	2023	2024	2025	2026
Opbrengst afvalstoffenheffing	3.970.143	4.051.546	4.134.577	4.219.268
Opbrengst rioolheffing	5.652.950	5.740.749	5.929.000	5.988.290
OZB	8.910.567	9.133.344	9.361.712	9.595.813
Verblijfs- en forensenbelasting	969.650	989.650	989.650	989.650

Afvalstoffenheffing

Net als in voorgaande jaren stijgen de uitgaven voor huishoudelijk afval ook in 2023 weer vanwege hogere personeelskosten, brandstof en hogere verwerkingskosten van het aangeleverde afval. Vanwege deze ontwikkelingen hebben we gekozen om de opbrengsten te verhogen door het tarief voor afvalstoffenheffing met € 9 te verhogen naar € 231.
We besparen ook op de kosten door GFT ook in de maanden november, maart en april 1x per 2 weken op te halen i.p.v. 1x per week. Die ophaalfrequentie wordt al toegepast in de maanden december, januari en februari. Voor flats en appartementen waarbij inwoners een GFT-emmer hebben, leveren we maatwerk voor de inzameling van GFT
Verder verruimen we de mogelijkheid om kwijtschelding te krijgen voor het betalen van afvalstoffenheffing. De tarieven op het milieupark houden we gelijk aan 2022 (per 1-1-2022 zijn de tarieven al verhoogd).

Rioolheffing

Gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer (Wm) een zorgplicht voor de inzameling van stedelijk afvalwater, en op grond van de Waterwet een zorgplicht voor hemelwater en voor grondwater. Op grond van de Wet milieubeheer artikel 10.33 (straks Omgevingswet artikel 2.16 lid 1a-3) is elke gemeente verantwoordelijk voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt van de in de gemeente gelegen percelen. Alle percelen binnen de bebouwde kom zijn daarom aangesloten op (vrijverval) riolering. Buiten de bebouwde kom zijn alle percelen aangesloten op vrijverval riolering, drukriolering, IBA's of een geoorloofd alternatief.
Proceswater en bedrijfsafvalwater wordt soms met een maatwerkafspraak ook ingezameld. Vanuit de Waterwet artikel 3.5 (straks Omgevingswet artikel 2.16 lid 1-a1) zijn gemeenten verplicht om zorg te dragen voor een doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater, maar alleen als degene die zich er van wil ontdoen niet redelijkerwijs het water zelf kan verwerken op het eigen perceel, door het in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen. In de Waterwet, artikel 3.6 (straks Omgevingswet artikel 2.16 lid 1-a2), is bepaald dat de gemeente de zorg heeft om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Dit doet de gemeente door maatregelen te treffen in het openbaar gemeentelijke gebied voor zover deze doelmatig zijn en niet tot de zorg van de (grondwater)beheerder of de provincie behoort.

GRP
Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) geeft op hoofdlijnen weer hoe de gemeente haar waterzorgplichten invult. Met de Wet gemeentelijke watertaken hebben de gemeenten ook een extra instrument gekregen ter realisatie van de zorgplichten met betrekking tot hemel- en grondwater in de vorm van de gemeentelijke verordening. In de kostendekkingsparagraaf van het GRP staat onderbouwd welke kosten zij hiervoor meeneemt in de rioolheffing. De rioolheffing vind haar wettelijke grondslag in artikel 228a Gemeentewet.

In de raadsvergadering van 12 oktober 2021 is het Waterketenplan Noord 2021-2025 en Gemeentelijk Rioleringsplan Peel en Maas 2022-2026 vastgesteld. De totale vervangingswaarde van ons rioolstelsel bedraagt bijna 250 miljoen euro. Om ons stelsel ook in de toekomst goed te laten functioneren zijn voor de komende 80 jaar de verwachte uitgaven berekend. De bedragen voor vervangen en/of renovatie zijn opgenomen in de investeringen, net als die voor verbeter- en grondwatermaatregelen. Samen met de investeringen in het verleden bedragen de kapitaallasten gedurende de planperiode van dit GRP jaarlijks ongeveer € 2 miljoen.
Voor de exploitatie (het dagelijks beheer) is een jaarlijks bedrag van ongeveer € 2,5 miljoen nodig. Al deze kosten worden gedekt via de rioolheffing, welke geheven wordt volgens de "Verordening rioolheffing Peel en Maas".
Onze gemeente maakt gebruik van een egalisatievoorziening om ongewenste schommelingen in de rioolheffing te voorkomen (BBV art. 43, lid 2). Dit leidt tot een gelijkmatige verdeling van de lasten voor de burger, over een aantal begrotingsjaren. Daarnaast werken we met een bestemmingsreserve riolering. Deze reserve is bestemd voor overschotten op de exploitatie riolering als gevolg van efficiencyvoordelen en aanbestedingsresultaten.

De rioolheffing is een vast tarief, dat per perceel van de eigenaren wordt geheven. Het tarief voor 2023 bedraagt € 284,64. Voor de looptijd van het GRP moet dit bedrag jaarlijks worden geïndexeerd met 1,4%. Het GRP gaat uit van kostendekkendheid in 80 jaar. Het product riolering is kostendekkend.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De grondslagen voor de tarieven van de onroerendezaakbelastingen worden jaarlijks aangepast aan de marktontwikkeling. De waarden voor 2023 worden vastgesteld op basis van de situatie op 1 januari 2022. Deze WOZ-waarde is nog niet bekend.

De tarieven worden in december 2022 aan de gemeenteraad voorgelegd met het uitgangspunt dat de OZB-opbrengst in 2023 met 2,0% mag stijgen ten opzichte van 2022, exclusief de areaaluitbreiding als gevolg van nieuwbouw en/of verbouw.

OPBRENGST OZB	2023	2024	2025	2026
OZB Woningen - eigenaar	5.195.702	5.326.114	5.459.799	5.596.840
OZB Niet woningen - eigenaar	2.227.110	2.282.132	2.338.535	2.396.354
OZB Niet woningen - gebruiker	1.487.755	1.525.098	1.563.378	1.602.619
	8.910.567	**9.133.344**	**9.361.712**	**9.595.813**

Verblijfsbelasting

Met ingang van 2022 is het tarief voor de verblijfsbelasting gedifferentieerd in een tarief voor de onderkomens waarvoor een ruimtelijke toestemming is verleend voor het huisvesten van arbeidsmigranten en de overige (toeristische) onderkomens. Het tarief voor de onderkomens waarvoor een ruimtelijke toestemming is verleend voor de huisvesting van arbeidsmigranten stijgt conform kaderbrief van € 1,20 naar € 1,25 per persoon, per overnachting.
Voor de overige onderkomens blijft het tarief ongewijzigd, namelijk € 1 per persoon, per overnachting.

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. Bij de afvalstoffenheffing houden we rekening met kwijtscheldingen. De drempel om voor kwijtschelding in aanmerking te komen wordt landelijk bepaald.

Recentelijk is daar een wijziging in gekomen waardoor gemeenten de mogelijkheid krijgen om de drempel voor het (vrijgesteld) vermogen te verruimen zodat meer huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding. Wij willen die mogelijkheid maximaal benutten wat betekent dat we de drempel voor de vermogensnorm van een meerpersoonshuishouden met € 2.000 verruimen.

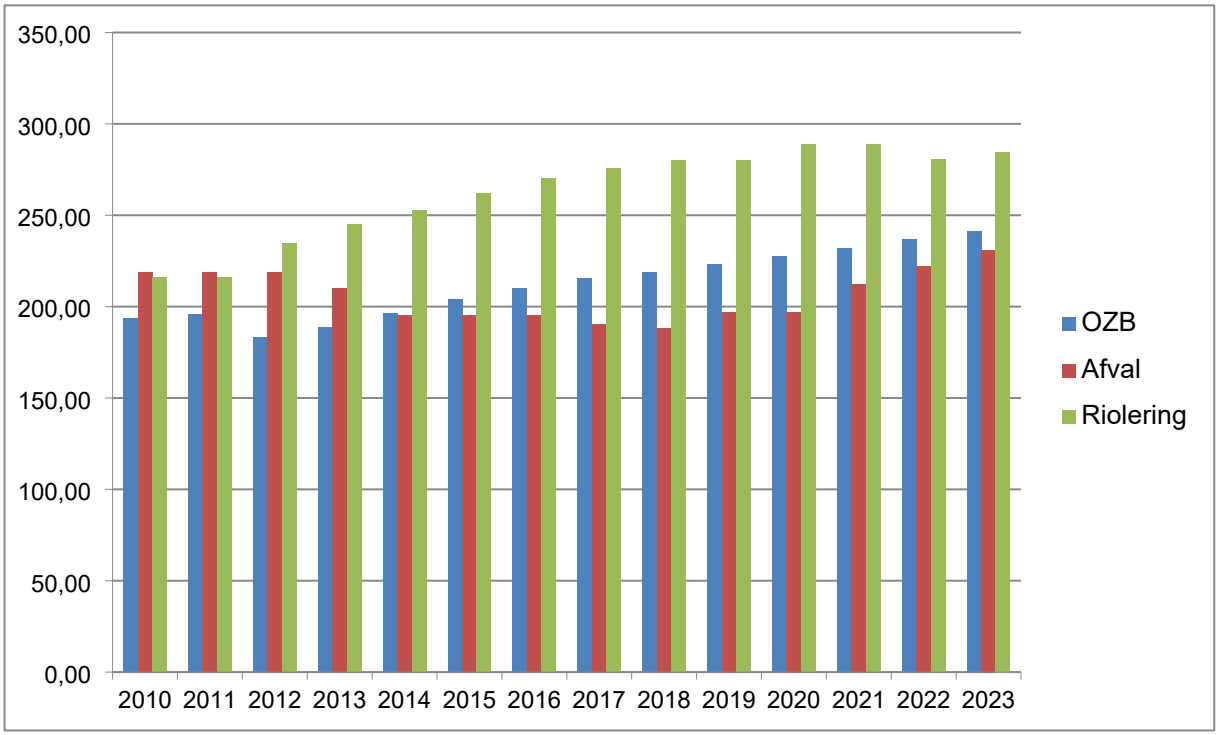
Lokale lastendruk

In de onderstaande tabel wordt de gemiddelde lastendruk van de inwoners van Peel en Maas voor de komende jaren weergegeven. Voor OZB is rekening gehouden met een stijging van 2,0 % in 2023 en voor de daaropvolgende jaren. De tarieven voor rioolheffing zijn gebaseerd op het nieuwe Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). Het tarief voor afvalstoffenheffing stijgt in 2023 met € 9.

Lokale lastendruk voor een gemiddeld huishouden* in Peel en Maas					
	2022	2023	2024	2025	2026
OZB	236,68	241,41	246,24	251,16	256,19
Riolering	280,71	284,64	288,62	292,67	296,76
Afval	222,00	231,00	237,93	245,07	252,42
	739,39	**757,05**	**772,79**	**788,90**	**805,37**
stijging in euro's		**17,66**	15,74	16,11	16,47
stijging in %		**2,39%**	2,08%	2,13%	2,13%

** **gemiddeld huishouden**: meerpersoonshuishouden met eigen woning met gemiddelde WOZ waarde*

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van de lokale lastendruk vanaf 2010 weergegeven voor een gemiddeld huishouden in Peel en Maas:

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing, rioolrecht en overige leges

De tarieven voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges mogen maximaal kostendekkend zijn. Dat wil zeggen dat we geen 'winst' mogen maken op de heffingen en leges.

Als gevolg van de gewijzigde regels van het BBV is het niet meer mogelijk om uit de begroting te herleiden wat de totale kosten zijn die samenhangen met bijvoorbeeld afval of riolering. Voorheen was BTW de enige component die niet rechtstreeks was terug te vinden in de begroting. Daar komt de component overhead bij.

Overhead staat apart in de begroting als en is niet doorverdeeld naar de andere programma's en producten. Daardoor zijn de kosten in de begroting voor afval en riolering niet de volledige kosten die gebruikt worden voor het bepalen van de kostendekkendheid.

Overhead

Op het taakveld overhead zijn alle kosten verzameld die onder de overhead vallen. Dat betreft:

- Huisvesting gemeentehuis
- Management en directie
- ICT
- Financiële administratie
- Facilitaire zaken
- Bestuurssecretariaat
- P&O
- Juridische zaken (algemeen)
- Inkoop (algemeen)
- Bezwaarschriftencommissie
- P&C

Voorheen werden deze kosten verzameld op een kostenplaats en dan doorverdeeld naar de 'directe' producten in de begroting op basis van een opslag op het uurtarief van de betreffende teams. Met ingang van de Begroting 2017 is die doorverdeling niet meer toegestaan en blijven de overheadkosten 'hangen' als een aparte rubriek (taakveld) in de begroting. De overheadkosten die samenhangen met investeringen en projecten mogen wel nog worden doorbelast maar alle overige overhead staat als totaalbedrag apart in de begroting.
In de begroting 2023 bedraagt het totale overhead € 13,4 miljoen waarvan een bedrag van € 646.000 wordt doorbelast naar investeringen en projecten.

Om te bepalen welk deel van de overhead (extracomptabel) mag worden toegerekend aan de producten afval en riolering is de volgende systematiek gehanteerd:
Het totaalbedrag aan overhead (afgerond € 13,4 miljoen) is gedeeld door het aantal 'productieve uren'. Dat is dezelfde systematiek die ook in voorgaande jaren is toegepast. Om te komen tot het aantal 'productieve uren' is het aantal FTE genomen van de teams die aan producten werken die rechtstreeks in de begroting zijn opgenomen. Dat zijn de teams zoals VTH, Omgevingsontwikkeling en Openbare ruimte.

Daaruit volgt een aantal FTE van 177,85. Per FTE gaan we uit van 1.400 productieve uren per jaar zodat er in totaal (177,85 x 1.400) 248.990 productieve uren voor 2023 zijn geraamd. De opslag voor overheadkosten wordt berekend op **€ 56,32** per uur. (€ 13,4 miljoen / 248.990 uur).

Dit bedrag per uur is gebruikt om de overhead te bepalen die kan worden toegerekend aan investeringen en projecten en wordt eveneens gebruikt voor de (extracomptabele) bepaling van de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing, rioolrecht en leges.

Afvalstoffenheffing

Het merendeel van de kosten voor afvalstoffenheffing is in de begroting opgenomen op het product/taakveld afval (121: afvalinzameling).
De rechtstreekse uitgaven op dit product bedragen € 3.975.192. Ook een 1/3^{e} deel van de kosten voor straatreiniging mag worden toegerekend aan afval (€ 47.224). Er is een bedrag van € 3.935.192 geraamd als opbrengsten voor reinigingsrecht en afvalstoffenheffing. De verwachte kwijtschelding bedraagt € 100.000.

In de rechtstreekse uitgaven op product 121 is een aantal componenten niet opgenomen die wel onderdeel uitmaken van de kostendekkendheid. Aan overheadkosten wordt € 540.665 toegerekend aan afval. Dit bedrag is gelijk aan de overhead die ook in voorgaande jaren is toebedeeld aan afval. Sinds we de afvalinzameling uitvoeren met eigen personeel is het aantal eigen uren voor afval toegenomen. Als elk uur wordt belast met een overheadopslag leidt dat tot een onevenredig groot aandeel overhead voor afval en daarom kiezen we voor een vast bedrag.

Verder is er nog de BTW component over de uitgaven die voor de kostendekkendheid aan de kosten moet worden toegerekend. Het bedrag aan BTW bedraagt € 452.537. Dat is inclusief de BTW op de investering voor de vervanging van de ondergrondse containers.
Bij de opbrengsten worden ook de bedragen meegenomen die we ontvangen als vergoeding van Nedvang (onder andere voor PMD en restafval), opbrengsten afvalstromen zoals textiel en oud papier, inkomsten van het milieupark en subsidie m.b.t. zwerfafval. In 2023 bedraagt deze opbrengst naar verwachting € 821.392.
Het overzicht voor de bepaling van de kostendekkendheid afvalstoffenheffing is als volgt:

Onderdelen kostendekkendheid afval	Uitgaven	Opbrengsten
Uitgaven product afval rechtstreeks (product. 121)	€ 3.935.192	
Uitgaven m.b.t. straatreiniging (1/3e deel)	€ 48.508	
Overheadkosten afval	€ 540.665	
BTW-kosten m.b.t. afval	€ 452.537	
Rechtstreekste opbrengsten m.b.t. afval (product 121) zoals: - vergoedingen Nedvang, - opbrengsten milieupark, - subsidies m.b.t. zwerfafval		€ 821.392
Opbrengst reinigingsrecht en afvalstoffenheffing		€ 4.070.143
Kwijtschelding afvalstoffenheffing		€ -100.000
	€ 4.976.901	**€ 4.896.347**

De kostendekkendheid voor afval in 2023 is **96,28%**.

Rioolheffing

Met betrekking tot riolering zijn de uitgaven en opbrengsten in de begroting gegroepeerd op product 124 Water en riolering. Voor de bepaling van de kostendekkendheid moeten echter ook nog de kosten met betrekking tot overhead en BTW worden meegenomen. De bepaling van de overheadkosten gebeurt door middel van een overheadopslag per uur dat wordt gewerkt aan riolering door de eigen medewerkers.

De overheadopslag bedraagt € 56,32 en in totaal wordt 10.630 uur gewerkt aan het product water en riolering in 2023. Dat leidt tot een overheadopslag van € 590.071 (10.630 uur x € 56,32). Het bedrag aan BTW (inclusief investeringen riolering) dat nog voor de bepaling van de kostendekkendheid moet worden toegerekend aan water en riolering is (afgerond) € 780.780.

Het overzicht voor de bepaling van de kostendekkendheid rioolheffing is als volgt:

Onderdelen kostendekkendheid riolering*	Uitgaven	Opbrengsten
Uitgaven product riolering rechtstreeks (product 124)	€ 4.282.099	
Overheadkosten riolering	€ 590.071	
BTW-kosten m.b.t. riolering	€ 780.780	
Rechtstreekste opbrengsten riolering (product 124)		€ 0
Opbrengst rioolheffing		€ 5.652.950
Kwijtschelding rioolheffing		€ 0
	€ 5.652.951	**€ 5.652.950**

De kostendekkendheid voor rioolrecht in 2023 is **100,00%***.

** In de raadsvergadering van 12 oktober 2021 is het Waterketenplan Noord 2021-2025 en Gemeentelijk Rioleringsplan Peel en Maas 2022-2026 vastgesteld. Dit Gemeentelijk Rioleringsplan gaat uit van een kostendekkende berekening in 80 jaar. Uit de BBV-notitie uit november 2014 volgt dat de voorziening riolering zoals wij die berekenen, een voorziening BBV 44 lid 2 is, van derden verkregen middelen met een specifiek doel, namelijk de bekostiging van de gemeentelijke watertaken ex GW 288a. Die taken willen we bekostigen met een heffing die niet elk jaar fluctueert, en dan zijn er dus jaren dat er geld over is en jaren dat er geld tekort is. Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat de kapitaallasten uit het verleden aflopen hetgeen zorgt voor een wisseling in jaarlijkse kosten. De voorziening functioneert dus als een voorziening voor tariefegalisatie, een 44 lid 2 voorziening. De heffingsinkomsten zijn van derden verkregen middelen met een specifiek doel. De berekening van de voorziening sluit aan het einde (na 80 jaar) op 0. Er wordt dus kostendekkend gewerkt.*

Leges

Om te bepalen in hoeverre de leges die worden geheven op basis van de legesverordening kostendekkend zijn, moet een andere systematiek worden toegepast dan bij afvalstoffenheffing en rioolrecht. De uitgaven en opbrengsten moeten per onderdeel worden bepaald en die gegevens zijn niet rechtstreeks uit de begroting te herleiden. De kostendekkendheid wordt per hoofdstuk (zoals ook in de legesverordening beschreven) bepaald. Hoofdstuk 1 betreft leges/producten die betrekking hebben op algemene dienstverlening (burgerlijke stand, rijbewijzen etc.). Hoofdstuk 2 betreft dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving en betreft producten zoals omgevingsvergunningen. Tenslotte betreft hoofdstuk 3 dienstverlening vallend onder de Europese dienstenrichtlijn en bevat producten zoals horeca- en exploitatievergunningen.

In Peel en Maas bepalen we de kostendekkendheid van deze leges op productniveau. Per product is bepaald wat de kosten zijn. Daarbij worden uiteraard de externe kosten meegenomen (zoals af te dragen rijksleges bij rijbewijzen en paspoorten) maar ook de kosten van de eigen medewerkers.

Om die kosten te bepalen zijn normtijden opgesteld die aangeven hoe lang het verstrekken van een bepaald product gemiddeld duurt. Die normtijden zijn in 2022 geactualiseerd. Om de kosten van de eigen medewerkers te bepalen wordt het uurtarief gebruikt van het betreffende team. In dat uurtarief zijn de salariskosten en overige directe personeelskosten van het team verrekend. Daar wordt dan de overheadtoeslag voor 2023 (€ 56,32) nog bij opgeteld om te komen tot een totaal uurtarief. Dat uurtarief wordt afgezet tegen de normtijd per product om de kosten te bepalen voor de eigen medewerkers. In de kosten wordt bovendien nog rekening gehouden met een BTW component op verschillende soorten (overhead)kosten. Op die manier wordt de kostprijs van een product bepaald.

Het tarief voor de producten wordt vastgesteld in de legesverordening. De legesverordening voor 2023 wordt pas in december vastgesteld maar voor de bepaling van de kostendekkendheid is wel al uitgegaan van de verwachte tarieven voor 2023. Om te komen tot totaalbedragen (opbrengsten en kosten) is per product een raming gemaakt van het aantal producten dat in 2023 wordt verstrekt.

Bijzonderheid voor de legesverordening 2023 is dat per 1 januari 2023 de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) op de planning staat. Definitief uitsluitsel hierover volgt echter pas in november 2022. Om deze reden moet met betrekking tot hoofdstuk 2 van de tarieventabel rekening gehouden worden met twee scenario's,

Deze wetten hebben (financiële) gevolgen voor hoofdstuk 2 van de Legesverordening omdat de dienstverlening van de gemeente op een aantal terreinen wijzigt. Zo ontstaat de mogelijkheid tot het heffen van leges voor nieuwe activiteiten (bijv. milieuvergunningen) maar vervallen ook activiteiten waaronder de bouwtechnische toets voor eenvoudige bouwwerken (gevolgklasse 1).

In het onderstaande kostendekkendheidsoverzicht is als uitgangspunt genomen dat de Omgevingswet en de Wkb wél zullen ingaan per 1-1-2023 en is binnen dit scenario uitgegaan van een beleidsneutrale omzetting van de bestaande vergunningsplichten en 50% kostendekkendheid van de nieuwe activiteiten. Dit leidt er toe dat voor 2023 de volgende mate van kostendekkendheid wordt verwacht met betrekking tot leges:

Producten	***Kosten 2023***	***Opbrengsten 2023***	***Kostendekkendheid 2023***
Hoofdstuk 1: Algemene dienstverlening	€ 790.376	€ 524.584	66,37%
Hoofdstuk 2: Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving	€ 1.245.370	€ 671.723	53,94%
Hoofdstuk 3: Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 113.788	€ 54.734	48,10%
TOTAAL	**€ 2.149.534**	**€ 1.251.041**	**58,20%**

Grafrechten

Met betrekking tot begraafplaatsen en grafrechten zijn de uitgaven en opbrengsten in de begroting gegroepeerd op product 620 Burgerzaken. Voor de bepaling van de kostendekkendheid moeten echter ook nog de kosten met betrekking tot overhead worden meegenomen. De bepaling van de overheadkosten gebeurt door middel van een overheadopslag per uur dat wordt gewerkt aan de begraafplaatsen in Meijel en Helden door de eigen medewerkers.

De overheadopslag bedraagt € 56,32 en in totaal wordt 655 uur gewerkt aan de begraafplaatsen in 2023. Dat leidt tot een overheadopslag van € 36.889 (655 uur x € 56,32).

Het overzicht voor de bepaling van de kostendekkendheid is als volgt:

Onderdelen kostendekkendheid begraafplaatsen
Uitgaven product begraafplaatsen
Overhead
Opbrengsten begraafplaatsen

Uitgaven	**Opbrengsten**
€ 54.230	
€ 36.889	
	€ 50.901
€ 91.119	**€ 50.901**

De kostendekkendheid voor grafrechten in 2023 is: **55,86%.**

7-H Paragraaf Demografische ontwikkelingen

In 2019 heeft het CBS haar prognosecijfers bekend gemaakt van de bevolkingsontwikkeling van Peel en Maas tot 2050. Daaruit blijkt dat de verwachting is dat de bevolking de komende jaren groeit naar 45.000 inwoners in 2050. Volgens deze cijfers is de verwachting dat het aantal 65-plussers in 2040 een hoogtepunt bereikt (31% van de bevolking).

Het aantal potentiële werknemers, leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar daalt van 26.040 in 2010 naar 21.500 in 2040 ofwel een afname van ruim 17%. Vervolgens verwacht het CBS dat deze groep van potentiele werknemers weer stijgt.

Algemene tendensen zoals groei aantal ouderen door dubbele vergrijzing, afname aantal potentiele werkenden en afname aantal jeugdigen zijn aan de orde. Zaken als migratie spelen echter ook een rol. Juist in Noord Limburg is het economisch perspectief van de voormalige anticipeerregio's in vergelijking met andere regio's sterk. Dit verklaart waarschijnlijk voor een belangrijk deel het feit dat het aantal inwoners in Noord Limburg vooralsnog niet daalt en dat het CBS verwacht dat het aantal inwoners van Peel en Maas zal groeien.

Als regio Noord-Limburg is een programma vastgesteld dat zich richt op sterke kanten van de regio om die voor de toekomst nog beter te positioneren. De projecten zijn voor een belangrijk deel ook gericht op het bijsturen van de consequenties van de demografische ontwikkeling.

Bijlagen:

A. Overzicht baten en lasten 2023 op productniveau

B. Overzicht structureel begrotingsevenwicht 2023 – 2026

C. Overzicht reserves en voorzieningen 2023 – 2026

D. Specificatie algemene uitkering o.b.v. septembercirculaire 2022

E. Begroting 2023 op taakveldniveau

F. Overzicht baten en lasten 2021 en (begroting) 2022

Bijlage A: baten en lasten 2023-2026 op productniveau

Deze bijlage bevat een overzicht van de baten en lasten op productniveau voor de jaren 2023 – 2026.

Product		2023		2024		2025		2026	
		uitgaven	inkomsten	uitgaven	inkomsten	uitgaven	inkomsten	uitgaven	inkomsten
100	Beleidskader ruimtelijke ontwikkeling	1.121.601	0	1.076.847	0	987.336	0	844.002	0
103	Gronden	250.221	376.505	253.409	382.154	255.579	385.975	256.829	389.835
104	Uitvoering ruimtelijke ontwikkeling	989.892	271.285	1.010.977	275.154	979.814	277.907	988.285	280.278
105	Beleidskader wonen	320.899	0	330.105	0	335.110	0	338.506	0
106	Wonen-volkshuisvesting	106.837	52.618	107.409	50.135	107.843	50.183	107.866	50.231
107	Grondexploitatie wonen	1.113.799	0	1.131.352	0	640.904	0	647.399	0
108	Beleidskader vergunning en toezicht	421.772	0	427.533	0	432.629	0	434.349	0
109	Integrale vergunningverlening	1.101.587	605.650	1.117.506	617.135	1.134.383	624.906	1.145.933	632.755
110	Toezicht fysieke omgeving	799.024	0	810.383	0	822.709	0	831.056	0
120	Beleidskader openbare ruimte	154.724	0	156.015	0	156.995	0	157.796	0
121	Afvalinzameling	3.935.192	4.791.535	3.901.624	4.881.152	3.925.962	4.972.479	3.931.853	5.065.549
122	Wegen	4.489.765	12.985	4.900.813	13.180	4.906.672	13.312	4.904.388	13.445
123	Wijk, natuur en landschap	2.974.375	5.248	3.077.835	5.301	3.104.200	5.354	3.136.184	5.355
124	Water en riolering	4.282.099	5.652.950	4.128.835	5.740.749	4.258.161	5.929.000	4.277.312	5.988.290
125	Verkeer en vervoer, ondergr. Infrastr.	480.368	11.000	493.567	11.110	496.960	11.221	498.744	11.221
126	Openbare verlichting	933.183	0	925.120	0	929.484	0	933.748	0
212	Werk	8.106.568	40.000	7.757.732	40.000	7.576.033	40.000	7.095.950	40.000
215	Leerontwikkelroutes	157.963	61.125	60.863	0	61.471	0	62.086	0
213	Inkomen	6.705.387	6.600.000	6.790.274	6.580.000	6.863.552	6.580.000	6.952.145	6.580.000
214	Minima	2.032.015	60.000	1.550.922	60.600	1.571.859	61.206	1.586.077	61.206
222	Huishoudelijk werk	5.684.285	153.750	5.796.076	150.000	6.006.977	151.500	6.207.611	151.500
223	Woonvoorzieningen	504.913	0	509.028	0	511.062	0	512.457	0
224	Leef en vervoersvoorzieningen	1.603.736	75.000	1.532.919	75.000	1.553.118	75.000	1.592.453	75.000
225	WMO Begeleiding	5.840.832	2.400.000	5.807.790	2.400.000	5.890.026	2.400.000	5.896.620	2.400.000
226	Uitvoeringsprogramma WWZ	401.117	0	408.343	0	413.998	0	417.161	0
227	Maatschappelijke opvang	307.672	0	310.977	0	313.944	0	314.661	0
228	Volksgezondheid	103.176	0	104.557	0	105.714	0	106.187	0
229	Bedrijfsvoering sociaal domein	624.892	0	627.486	0	628.768	0	629.647	0

Product		2023		2024		2025		2026	
		uitgaven	inkomsten	uitgaven	inkomsten	uitgaven	inkomsten	uitgaven	inkomsten
231	Jeugdhulp	12.561.126	0	13.225.389	0	13.708.021	0	14.082.207	0
232	Jeugd en gezin	1.901.988	8.412	1.911.686	8.539	1.916.160	8.624	1.923.967	8.710
233	Onderwijs	2.171.849	694.913	1.999.856	533.625	2.021.014	538.961	2.025.107	539.477
312	Samenlevingsopbouw	3.644.264	222.744	3.701.487	223.415	3.690.938	223.868	3.740.848	224.328
313	Gemeenschaps-accommodaties	489.393	0	484.595	0	481.880	0	479.166	0
325	Onderwijshuisvesting	2.049.868	53.145	2.017.336	53.942	1.927.715	54.481	1.927.602	55.026
331	Sport en bewegen	1.543.444	369.901	1.564.740	376.526	1.580.044	381.774	1.588.752	384.822
332	Sportvoorzieningen en accommodaties	1.468.512	189.614	1.479.817	192.457	1.485.356	194.383	1.487.122	196.325
341	Cultuurstimulering	1.884.605	25.686	1.912.205	26.072	1.929.996	26.333	1.946.871	26.597
342	Cultuurbehoud	141.105	2.584	143.158	2.610	144.285	2.636	145.519	2.636
343	Culturele voorzieningen en accomm.	805.176	160.712	812.326	163.123	816.786	164.755	821.205	166.403
411	Beleidskader economische ontwikkeling	123.054	0	125.996	0	127.700	0	128.888	0
412	Regionale economische samenwerking	282.334	0	289.026	0	294.561	0	297.258	0
423	Platteland	9.569	0	9.713	0	9.810	0	9.908	0
424	Detailhandel	256.185	84.485	261.036	85.752	263.939	86.610	236.151	87.476
426	Ondernemersloket	260.828	0	268.140	0	272.171	0	274.760	0
427	Recreatie en toerisme	225.166	272	227.508	276	229.781	279	231.795	282
428	Evenementen	283.191	171.265	287.887	173.833	291.040	175.571	294.049	177.326
510	Openbare orde en veiligheid	556.819	0	564.858	0	572.526	0	577.530	0
515	Brandweerdistrict Peel en Maas	3.246.896	207.023	3.303.244	210.127	3.317.819	212.229	3.336.262	214.352
520	Handhaving fysieke leefomgeving	481.944	0	488.234	0	494.444	0	499.003	0
611	Raad	1.056.676	0	1.069.298	0	1.084.685	0	1.091.750	0
612	College B&W	1.021.129	0	995.262	0	978.037	0	935.313	0
613	Ondernemingsraad	29.991	0	30.564	0	30.994	0	31.252	0
614	Rekenkamercommissie	100.394	0	100.357	0	101.653	0	102.199	0
615	Regionale bestuurlijke samenwerking	244.321	0	245.919	0	247.528	0	247.539	0
616	Verkiezingen	158.866	0	131.602	0	133.051	0	134.378	0
620	Burgerzaken	1.663.255	661.396	1.719.583	671.316	1.743.292	678.028	1.757.909	684.809
710	Belastingen	298.722	9.897.251	278.019	10.140.284	280.422	10.368.825	282.850	10.603.101
711	Algemene dekkingsmiddelen	3.873.696	78.273.431	4.389.370	81.984.759	4.932.637	86.416.365	5.658.634	83.657.916
712	Dotaties en onttrekkingen aan reserves	3.311.887	3.328.183	3.749.191	2.392.370	3.770.992	1.582.687	3.800.179	1.524.898
713	Onvoorzien	350.000	0	400.000	0	400.000	0	400.000	0
714	Overhead	13.477.383	101.875	13.620.349	103.028	13.794.079	78.809	13.914.026	79.597
715	Treasury	-288.461	51.746	-422.198	49.508	-382.491	47.826	-322.927	47.826
Totaal		**115.233.068**	**115.674.289**	**116.491.852**	**118.673.232**	**117.662.126**	**122.821.087**	**118.894.379**	**120.426.572**
		441.221		**2.181.380**		**5.158.961**		**1.532.193**	

Bijlage B: overzicht structureel begrotingsevenwicht 2023 – 2026

De incidentele mutaties uit de begroting 2023 en het meerjarenoverzicht zijn als volgt:

		INCIDENTELE MUTATIES							
		2023		2024		2025		2026	
Product	Omschrijving	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
100	**Beleidskader ruimtelijke ontwikkeling**								
Project warmte koude net		50.000		50.000		50.000		0	
107	**Grondexploitatie wonen**								
Budget t.b.v. herstructurering t.l.v. reserve		500.000		500.000		0		0	
122	**Wegen**								
Verkeersonderzoek Kessel Eik		25.000		0		0		0	
215	***Leerontwikkelroutes***								
Kosten en inkomsten m.b.t. leerontwikkelroutes		98.000	61.125	0	0	0	0	0	0
214	***Minimabeleid***								
Budget voorkoming armoede (t.l.v. reserve)		500.000		0		0		0	
233	**Onderwijsachter-standenbeleid**								
Budget Nationaal programma onderwijs		163.375	163.375	0	0	0	0	0	0
325	***Onderwijshuisvesting***								
Huurlasten tijdelijke huisvesting		138.000		0		0		0	
424	***Detailhandel***								
bijdrage retailmanagement		30.000		30.000		30.000		0	
711	**Algemene dekkingsmiddelen**								
Cofinanciering regiodeal en investeringsagenda		400.000		400.000		0		0	
Steunfonds Energiekosten (t.l.v. reserve)		500.000		0		0		0	
Aanvulling weerstandsvermogen BsGW		71.000		0		0		0	
712	**Mutaties aan reserves**								
dekking kosten herstructurering			500.000		500.000		0		0
dekking budget armoedebestrijding			500.000		0		0		0
dekking budget steunfonds energiekosten			500.000		0		0		0
Toevoeging algemene reserve		2.500.000		3.000.000		3.000.000		3.000.000	
TOTAAL per jaar		**4.975.375**	**1.724.500**	**3.980.000**	**500.000**	**3.080.000**	**0**	**3.000.000**	**0**
Per saldo incidentele lasten -/- baten		**3.250.875**		**3.480.000**		**3.080.000**		**3.000.000**	

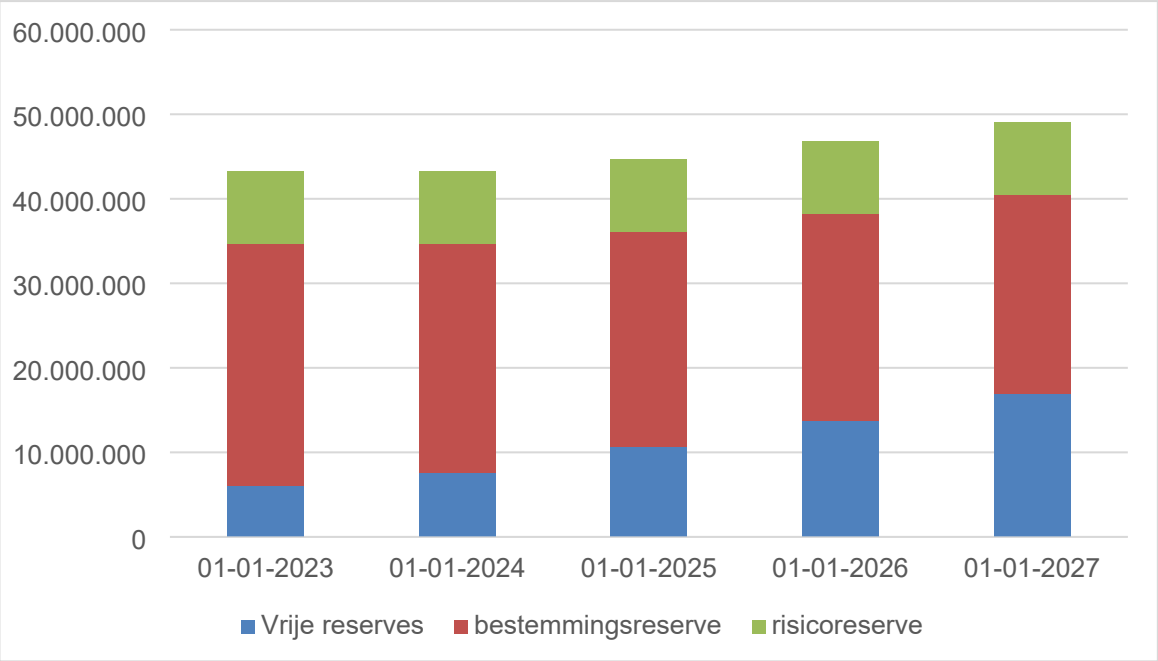
Op de volgende pagina’s is een overzicht opgenomen waarin de incidentele mutaties worden gecorrigeerd op de totale saldi en dus het structurele begrotingsevenwicht wordt weergegeven.

BEGROTINGS-EVENWICHT	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Totaal	waarvan incidenteel	structureel	Totaal	waarvan incidenteel	structureel	Totaal	waarvan incidenteel	structureel	Totaal	waarvan incidenteel	structureel
Lasten programma's												
1.1	6.225.632	550.000	5.675.632	6.265.521	550.000	5.715.521	5.696.307	50.000	5.646.307	5.594.225		5.594.225
1.2	17.249.706	25.000	17.224.706	17.583.808		17.583.808	17.778.433		17.778.433	17.840.026		17.840.026
2.1	17.001.933	598.000	16.403.933	16.159.791		16.159.791	16.072.915		16.072.915	15.696.258		15.696.258
2.2	15.070.623		15.070.623	15.097.176		15.097.176	15.423.607		15.423.607	15.676.797		15.676.797
2.3	16.634.963	163.375	16.471.588	17.136.931		17.136.931	17.645.195		17.645.195	18.031.281		18.031.281
3.1	4.133.656		4.133.656	4.186.083		4.186.083	4.172.818		4.172.818	4.220.014		4.220.014
3.2	2.049.868	138.000	1.911.868	2.017.336		2.017.336	1.927.715		1.927.715	1.927.602		1.927.602
3.3	3.011.956		3.011.956	3.044.557		3.044.557	3.065.400		3.065.400	3.075.874		3.075.874
3.4	2.830.885		2.830.885	2.867.689		2.867.689	2.891.066		2.891.066	2.913.595		2.913.595
4.1	1.440.327	30.000	1.410.327	1.469.306	30.000	1.439.306	1.489.002	30.000	1.459.002	1.472.809		1.472.809
5.1	4.285.659		4.285.659	4.356.336		4.356.336	4.384.789		4.384.789	4.412.795		4.412.795
6.1	4.274.632		4.274.632	4.292.586		4.292.586	4.319.240		4.319.240	4.300.339		4.300.339
TOTAAL LASTEN PROGRAMMA'S	**94.209.841**	**1.504.375**	**92.705.466**	**94.477.121**	**580.000**	**93.897.121**	**94.866.487**	**80.000**	**94.786.487**	**95.161.616**	**0**	**95.161.616**
Baten programma's												
1.1	1.306.058		1.306.058	1.324.578		1.324.578	1.338.971		1.338.971	1.353.099		1.353.099
1.2	10.473.718		10.473.718	10.651.492		10.651.492	10.931.366		10.931.366	11.083.860		11.083.860
2.1	6.761.125	61.125	6.700.000	6.680.600		6.680.600	6.681.206		6.681.206	6.681.206		6.681.206
2.2	2.628.750		2.628.750	2.625.000		2.625.000	2.626.500		2.626.500	2.626.500		2.626.500
2.3	703.325	163.375	539.950	542.164		542.164	547.585		547.585	548.187		548.187
3.1	222.744		222.744	223.415		223.415	223.868		223.868	224.328		224.328
3.2	53.145		53.145	53.942		53.942	54.481		54.481	55.026		55.026
3.3	559.515		559.515	568.983		568.983	576.157		576.157	581.147		581.147
3.4	188.982		188.982	191.805		191.805	193.724		193.724	195.636		195.636
4.1	256.022		256.022	259.861		259.861	262.460		262.460	265.084		265.084
5.1	207.023		207.023	210.127		210.127	212.229		212.229	214.352		214.352
6.1	661.396		661.396	671.316		671.316	678.028		678.028	684.809		684.809
TOTAAL BATEN PROGRAMMA'S	**24.021.803**	**224.500**	**23.797.303**	**24.003.283**	**0**	**24.003.283**	**24.326.575**	**0**	**24.326.575**	**24.513.234**	**0**	**24.513.234**
SALDO PROGRAMMA'S	***-70.188.038***	***-1.279.875***	***-68.908.163***	***-70.473.838***	***-580.000***	***-69.893.838***	***-70.539.912***	***-80.000***	***-70.459.912***	***-70.648.382***	***0***	***-70.648.382***

BEGROTINGS-EVENWICHT	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Totaal	waarvan incidenteel	structureel	Totaal	waarvan incidenteel	structureel	Totaal	waarvan incidenteel	structureel	Totaal	waarvan incidenteel	structureel
Lasten diverse												
Alg. dekkingsmiddelen	4.172.418	971.000	3.201.418	4.667.389	400.000	4.267.389	5.213.059		5.213.059	5.941.484		5.941.484
Overhead	13.477.383		13.477.383	13.620.349		13.620.349	13.794.079		13.794.079	13.914.026		13.914.026
Treasury	-288.461		-288.461	-422.198		-422.198	-382.491		-382.491	-322.927		-322.927
Onvoorzien	350.000		350.000	400.000		400.000	400.000		400.000	400.000		400.000
VPB	0		0	0		0	0		0	0		0
TOTAAL LASTEN DIVERSE	**17.711.340**	**971.000**	**16.740.340**	**18.265.540**	**400.000**	**17.865.540**	**19.024.647**	**0**	**19.024.647**	**19.932.584**	**0**	**19.932.584**
Baten diverse												
Alg. dekkingsmiddelen	88.170.682		88.170.682	92.125.043		92.125.043	96.785.190		96.785.190	94.261.017		94.261.017
Overhead	101.875		101.875	103.028		103.028	78.809		78.809	79.597		79.597
Treasury	51.746		51.746	49.508		49.508	47.826		47.826	47.826		47.826
Onvoorzien	0		0	0		0	0		0	0		0
VPB			0			0			0			0
TOTAAL BATEN DIVERSE	**88.324.303**	**0**	**88.324.303**	**92.277.579**	**0**	**92.277.579**	**96.911.825**	**0**	**96.911.825**	**94.388.440**	**0**	**94.388.440**
SALDO DIVERSE	***70.612.963***	***-971.000***	***71.583.963***	***74.012.039***	***-400.000***	***74.412.039***	***77.887.178***	***0***	***77.887.178***	***74.455.856***	***0***	***74.455.856***
PROGRAMMA'S en DIVERSE	***424.925***	***-2.250.875***	***2.675.800***	***3.538.201***	***-980.000***	***4.518.201***	***7.347.266***	***-80.000***	***7.427.266***	***3.807.474***	***0***	***3.807.474***
Mutaties reserves												
Stortingen in reserves	3.311.887	2.500.000	811.887	3.749.191	3.000.000	749.191	3.770.992	3.000.000	770.992	3.800.179	3.000.000	800.179
Onttrek. aan reserves	3.328.183	1.500.000	1.828.183	2.392.370	500.000	1.892.370	1.582.687		1.582.687	1.524.898		1.524.898
SALDO RESERVES	***16.296***	***-1.000.000***	***1.016.296***	***-1.356.821***	***-2.500.000***	***1.143.179***	***-2.188.305***	***-3.000.000***	***811.695***	***-2.275.281***	***-3.000.000***	***724.719***
GERAAMD RESULTAAT	**441.221**	**-3.250.875**	**3.692.096**	**2.181.380**	**-3.480.000**	**5.661.380**	**5.158.961**	**-3.080.000**	**8.238.961**	**1.532.193**	**-3.000.000**	**4.532.193**
TOTAAL STRUCT. LASTEN	**110.257.693**			**112.511.852**			**114.582.126**			**115.894.379**		
TOTAAL STRUCT. BATEN	**113.949.789**			**118.173.232**			**122.821.087**			**120.426.572**		
BATEN - LASTEN	**3.692.096**			**5.661.380**			**8.238.961**			**4.532.193**		

Bijlage C: overzicht reserves en voorzieningen 2023 – 2026

Op de volgende pagina's wordt een totaaloverzicht gepresenteerd van het verwachte verloop van de reserves en voorzieningen van Peel en Maas voor zover deze mutaties nu bekend zijn.

Indeling reserves	01-01-2023	01-01-2024	01-01-2025	01-01-2026	01-01-2027
vrije reserves	6.049.015	7.609.505	10.694.600	13.810.546	16.957.651
bestemmingsreserve	28.634.877	27.057.831	25.329.296	24.401.391	23.529.300
risicoreserve	8.617.435	8.617.694	8.617.956	8.618.220	8.618.486
totaal	**43.301.327**	**43.285.031**	**44.641.851**	**46.830.157**	**49.105.438**

relatie met thema	**Omschrijving**	**Saldo**	toevoegingen		onttrekkingen	**Saldo**	toevoegingen		onttrekkingen	**Saldo**
		01-01-2023	vast	overige		**01-01-2024**	vast	overige		**01-01-2025**
1	Reserve parkeerfonds	**21.270**	213			**21.482**	215			**21.697**
1	Reserve Wowezo Baarlo	**30.000**	0			**30.000**	0			**30.000**
1	Reserve fonds infrastructurele werken	**668.026**	5.010		0	**673.036**	5.048		0	**678.084**
1	Reserve herstructureringsfonds	**1.565.549**	15.655		500.000	**1.081.205**	10.812		500.000	**592.017**
1	Reserve risico's grondexploitatie	**2.960.149**	0	50.000	50.000	**2.960.149**	0	50.000	50.000	**2.960.149**
1	Reserve riolering	**0**	0		0	**0**	0		0	**0**
1	Reserve overkluizing Bosbeek Baarlo	**58.423**	1.022			**59.445**	1.040		59.445	**1.041**
1	Reserve materieel openbare werken	**265.593**	2.656	13.073		**281.322**	2.813	13.073		**297.208**
1	Reserve egalisatie afval	**272.331**	2.723			**275.054**	2.751			**277.805**
1	Reserve fonds strategische grondverwervingen	**444.453**	0			**444.453**	0			**444.453**
1	Reserve kwaliteitsfonds ruimtelijke ontwikkeling	**205.980**	2.060			**208.040**	2.080			**210.120**
1	Reserve concessie openbaar vervoer	**78.266**	783			**79.049**	790			**79.840**
1	Reserve herziening bestemmingsplannen	**773.055**	7.731	56.000	300.000	**536.785**	7.768	56.000	300.000	**300.553**
1	Reserve thema 1	**63.763**	638			**64.401**	644			**65.045**
2	Reserve thema 2	**69.555**	696		0	**70.250**	703		0	**70.953**
2 + 3	Reserve sociaal domein	**25.886**	259		0	**26.145**	261		0	**26.407**
3	Reserve onderwijshuisvesting	**6.327.533**	47.456	240.671	410.551	**6.205.109**	46.538	240.671	383.915	**6.108.403**
3	Reserve voorzieningen voor jeugd	**69.192**	692			**69.884**	699			**70.583**
3	Reserve kunst en cultuur	**48.329**	483			**48.812**	488			**49.300**
3	Reserve Hockeyclub Helden	**54.702**	547	4.202	0	**59.451**	595	4.202	3.600	**60.648**
3	Reserve integratie nieuwkomers	**248.047**	2.480			**250.527**	2.505			**253.032**
3	Reserve thema 3	**40.364**	404			**40.767**	408			**41.175**
4	Reserve schering en inslag	**559.501**	5.595		15.000	**550.096**	5.501		15.000	**540.597**
4	Reserve ontsluiting glastuinbouwgebieden	**343.500**	3.435	50.000	41.000	**355.935**	3.559	50.000	41.000	**368.494**
4	Reserve thema 4	**60.377**	604			**60.981**	610			**61.591**
5 + 6	Reserve thema 5 + 6	**15.919**	159			**16.078**	161			**16.239**
algemeen	Algemene reserve	**5.799.037**	57.990	2.500.000	1.000.000	**7.357.028**	82.570	3.000.000	0	**10.439.598**
algemeen	Algemene risicoreserve	**5.631.400**	0			**5.631.400**	0			**5.631.400**
algemeen	Reserve ICT	**2.674**	20	190.000	60.000	**132.694**	995	110.000	120.000	**123.689**
algemeen	Reserve dekking kapitaallasten	**6.442.545**	48.319		440.632	**6.050.232**	45.377		409.410	**5.686.199**
algemeen	Reserve uitgezette middelen	**10.124.853**	0		511.000	**9.613.853**	0		510.000	**9.103.853**
algemeen	Reserve strategische investeringen	**31.057**	311			**31.367**	314			**31.681**
	Totaal reserves	**43.301.327**	**207.941**	**3.103.946**	**3.328.183**	**43.285.031**	**225.246**	**3.523.946**	**2.392.370**	**44.641.852**

relatie met thema	**Omschrijving**	**Saldo**	toevoegingen		onttrekkingen	**Saldo**	toevoegingen		onttrekkingen	**Saldo**
		01-01-2025	vast	overige		**01-01-2026**	vast	overige		**01-01-2027**
1	Reserve parkeerfonds	**21.697**	217			**21.914**	219			**22.133**
1	Reserve Wowezo Baarlo	**30.000**	0			**30.000**	0			**30.000**
1	Reserve fonds infrastructurele werken	**678.084**	5.086		0	**683.170**	5.124		0	**688.293**
1	Reserve herstructureringsfonds	**592.017**	5.920		0	**597.937**	5.979		0	**603.916**
1	Reserve risico's grondexploitatie	**2.960.149**	0	50.000	50.000	**2.960.149**	0	50.000	50.000	**2.960.149**
1	Reserve riolering	**0**	0		0	**0**	0		0	**0**
1	Reserve overkluizing Bosbeek Baarlo	**1.041**	18			**1.059**	19			**1.077**
1	Reserve materieel openbare werken	**297.208**	2.972	13.073		**313.253**	3.133	13.073		**329.459**
1	Reserve egalisatie afval	**277.805**	2.778			**280.583**	2.806			**283.388**
1	Reserve fonds strategische grondverwervingen	**444.453**	0			**444.453**	0			**444.453**
1	Reserve kwaliteitsfonds ruimtelijke ontwikkeling	**210.120**	2.101			**212.221**	2.122			**214.343**
1	Reserve concessie openbaar vervoer	**79.840**	798			**80.638**	806			**81.444**
1	Reserve herziening bestemmingsplannen	**300.553**	7.806	56.000	200.000	**164.359**	7.844	56.000	100.000	**128.203**
1	Reserve thema 1	**65.045**	650			**65.695**	657			**66.352**
2	Reserve thema 2	**70.953**	710		0	**71.662**	717		0	**72.379**
2 + 3	Reserve sociaal domein	**26.407**	264		0	**26.671**	267		0	**26.937**
3	Reserve onderwijshuisvesting	**6.108.403**	45.813	240.671	381.301	**6.013.586**	45.102	240.671	376.139	**5.923.220**
3	Reserve voorzieningen voor jeugd	**70.583**	706			**71.289**	713			**72.002**
3	Reserve kunst en cultuur	**49.300**	493			**49.793**	498			**50.291**
3	Reserve Hockeyclub Helden	**60.648**	642	4.202	3.600	**61.892**	691	4.202	3.600	**63.185**
3	Reserve integratie nieuwkomers	**253.032**	2.530			**255.563**	2.556			**258.118**
3	Reserve thema 3	**41.175**	412			**41.587**	416			**42.003**
4	Reserve schering en inslag	**540.597**	5.406		15.000	**531.003**	5.310		15.000	**521.313**
4	Reserve ontsluiting glastuinbouwgebieden	**368.494**	3.685	50.000	41.000	**381.179**	3.812	50.000	41.000	**393.991**
4	Reserve thema 4	**61.591**	616			**62.207**	622			**62.829**
5 + 6	Reserve thema 5 + 6	**16.239**	162			**16.401**	164			**16.565**
algemeen	Algemene reserve	**10.439.598**	113.396	3.000.000	0	**13.552.994**	144.530	3.000.000	0	**16.697.524**
algemeen	Algemene risicoreserve	**5.631.400**	0			**5.631.400**	0			**5.631.400**
algemeen	Reserve ICT	**123.689**	928	110.000	0	**234.617**	1.760	110.000	60.000	**286.377**
algemeen	Reserve dekking kapitaallasten	**5.686.199**	42.619		381.786	**5.347.032**	40.049		379.159	**5.007.922**
algemeen	Reserve uitgezette middelen	**9.103.853**	0		510.000	**8.593.853**	0		500.000	**8.093.853**
algemeen	Reserve strategische investeringen	**31.681**	317			**31.998**	320			**32.318**
	Totaal reserves	**44.641.852**	**247.045**	**3.523.946**	**1.582.687**	**46.830.157**	**276.234**	**3.523.946**	**1.524.898**	**49.105.438**

Verloop voorzieningen 2023 – 2026

VOORZIENINGEN 2023 - 2026	Saldo	mutaties 2023		Saldo	mutaties 2024		Saldo
	1-1-2023	dotaties	onttrekkingen	1-1-2024	dotaties	onttrekkingen	1-1-2025
Voorziening verliezen grondexploitaties	2.333.746	*0*	*0*	2.333.746	*0*	*0*	2.333.746
Voorziening dubieuze (belasting) debiteuren	14.178	*0*	*0*	14.178	*0*	*0*	14.178
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's én gepubliceerd als correctie op activa	**2.347.924**	*0*	*0*	**2.347.924**	*0*	*0*	**2.347.924**
Voorziening pensioen wethouders	1.249.906	*8.100*	*0*	1.258.006	*8.075*	*0*	1.266.081
Voorziening kosten afgesloten grondexploitaties	113.606						
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	**1.363.512**	*8.100*	*0*	**1.258.006**	*8.075*	*0*	**1.266.081**
Voorziening onderhoud binnensportaccommodaties	127.224	*90.000*	*129.284*	87.940	*90.000*	*162.573*	15.367
Voorziening onderhoud buitensport accommodaties	251.362	*110.000*	*36.007*	325.355	*110.000*	*24.920*	410.435
Voorziening onderhoud cultuurobjecten	93.441	*9.492*	*8.967*	93.966	*9.492*	*10.152*	93.306
Voorziening onderhoud sociaal culturele accommodaties	247.724	*35.000*	*31.747*	250.977	*35.000*	*94.918*	191.059
Voorziening sociaal culturele accommodaties inzake Dok 6	101.872	*37.000*	*50476*	88.396	*37.000*	*34977*	90.419
Voorziening onderhoud Huis van de gemeente	414.658	*56.000*	*14.650*	456.008	*56.000*	*30.750*	481.258
Voorziening onderhoud gemeentewerf*	141.788	*28.000*	*19.917*	149.871	*28.000*	*216.017*	-38.146
Voorziening onderhoud overige gemeentelijke gebouwen	109.142	*13.000*	*4.671*	117.471	*13.000*	*42.349*	88.122
Voorziening openbare verlichting**	109.001	*50.012*	*120.000*	39.013	*50.012*	*120.000*	-30.975
Voorziening parkbos en kasteelterrein D'Erp Baarlo	38.515	*16.583*	*0*	55.098	*16.583*	*0*	71.681
Voorzieningen ter egalisering van kosten	**1.634.727**	*445.087*	*415.719*	**1.664.095**	*445.087*	*736.656*	**1.372.526**
Voorziening riolering	13.965.999	*179.300*	*0*	14.145.299	*0*	*82.663*	14.062.636
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	**13.965.999**	*179.300*	*0*	**14.145.299**	*0*	*82663*	**14.062.636**
Totaal	**19.312.162**	*632.487*	*415.719*	**19.415.324**	*453.162*	*819.319*	**19.049.167**

* de voorziening Gemeentewerf wordt vanaf 1 januari 2025 negatief. Dit heeft te maken met het uit te voeren groot onderhoud in 2024 voor een bedrag van € 216.017.
Volgens het huidige onderhoudsplan wordt de voorziening op 1 januari 2028 weer positief. Na afronding van het proces voor het opstellen van de nieuwe onderhoudsplannen in 2024 zullen we bekijken welke maatregelen we moeten nemen om te voorkomen dat de voorziening negatief wordt.

** Deze voorziening wordt vanaf 2024 negatief. Vanaf 2023 wordt het reguliere budget voor openbare verlichting met € 160.000 opgehoogd. In 2023 loopt het onderhoudscontract met de aannemer van openbare verlichting af. We bekijken dan hoe we de bestaande overeenkomst kunnen voortzetten en beoordelen hoeveel geld nodig is voor verdere verduurzaming. De financiële consequenties worden opgenomen in de kadernota 2024. Dan zal ook de rol van deze voorziening worden gewogen.

VOORZIENINGEN 2023 - 2026	Saldo	mutaties 2025		Saldo	mutaties 2026		Saldo
	1-1-2025	dotaties	onttrekkingen	1-1-2026	dotaties	onttrekkingen	1-1-2027
Voorziening verliezen grondexploitaties	2.333.746	*0*	*0*	2.333.746	*0*	*0*	2.333.746
Voorziening dubieuze (belasting) debiteuren	14.178	*0*	*0*	14.178	*0*	*0*	14.178
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's én gepubliceerd als correctie op activa	**2.347.924**	*0*	*0*	**2.347.924**	*0*	*0*	**2.347.924**
Voorziening pensioen wethouders	1.266.081	*8.150*	*0*	1.274.231	*8.000*	*0*	1.282.231
Voorziening kosten afgesloten grondexploitaties							
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	**1.266.081**	*8.150*	*0*	**1.274.231**	*8.000*	*0*	**1.282.231**
Voorziening onderhoud binnensportaccommodaties	15.367	*90.000*	*43.564*	61.803	*90.000*	*86.395*	65.408
Voorziening onderhoud buitensport accommodaties	410.435	*110.000*	*160.048*	360.387	*110.000*	*134.013*	336.374
Voorziening onderhoud cultuurobjecten	93.306	*9.492*	*12.070*	90.728	*9.492*	*12.070*	88.150
Voorziening onderhoud sociaal culturele accommodaties	191.059	*35.000*	*25.045*	201.014	*35.000*	*96.216*	139.798
Voorziening sociaal culturele accommodaties inzake Dok 6	90.419	*37.000*	*125207*	2.212	*37.000*	*11118*	28.094
Voorziening onderhoud Huis van de gemeente	481.258	*56.000*	*138.752*	398.506	*56.000*	*21.750*	432.756
Voorziening onderhoud gemeentewerf*	-38.146	*28.000*	*14.388*	-24.534	*28.000*	*36.817*	-33.351
Voorziening onderhoud overige gemeentelijke gebouwen	88.122	*13.000*	*10.578*	90.544	*13.000*	*78.652*	24.892
Voorziening openbare verlichting**	-30.975	*50.012*	*120.000*	-100.963	*50.012*	*50.012*	-100.963
Voorziening parkbos en kasteelterrein D'Erp Baarlo	71.681	*16.583*	*0*	88.264	*16.583*	*0*	104.847
Voorzieningen ter egalisering van kosten	**1.372.526**	*445.087*	*649.652*	**1.167.961**	*445.087*	*527.043*	**1.086.005**
Voorziening riolering	14.062.636	*27.977*	*0*	14.090.613	*27.977*	*0*	14.118.590
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	**14.062.636**	*27.977*	*0*	**14.090.613**	*27.977*	*0*	**14.118.590**
Totaal	**19.049.167**	*481.214*	*649.652*	**18.880.729**	*481.064*	*527.043*	**18.834.750**

* de voorziening Gemeentewerf wordt vanaf 1 januari 2025 negatief. Dit heeft te maken met het uit te voeren groot onderhoud in 2024 voor een bedrag van € 216.017. Volgens het huidige onderhoudsplan wordt de voorziening op 1 januari 2028 weer positief. Na afronding van het proces voor het opstellen van de nieuwe onderhoudsplannen in 2024 zullen we bekijken welke maatregelen we moeten nemen om te voorkomen dat de voorziening negatief wordt.

** Deze voorziening wordt vanaf 2024 negatief. Vanaf 2023 wordt het reguliere budget voor openbare verlichting met € 160.000 opgehoogd. In 2023 loopt het onderhoudscontract met de aannemer van openbare verlichting af. We bekijken dan hoe we de bestaande overeenkomst kunnen voortzetten en beoordelen hoeveel geld nodig is voor verdere verduurzaming. De financiële consequenties worden opgenomen in de kadernota 2024. Dan zal ook de rol van deze voorziening worden gewogen.

Bijlage D: specificatie algemene uitkering 2023

Specificatie Algemene uitkering 2023

Gemeente:	Peel en Maas
Circulaire:	Septembercirculaire 2022
Jaar:	2023
Uitkeringsfactor:	Lopende prijzen

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven

Maatstaf	Berekende Aantallen	Gewicht / %	Uitkering
1g WOZ niet-woningen eigenaar	7.236.879,91	-0,2796	-2.023.431,62
1h WOZ niet-woningen gebruiker	6.736.534,51	-0,2127	-1.432.860,89
1a Waarde woningen eigenaren	49.380.968,00	-0,0857	-4.231.948,96
Subtotaal			**-7.688.241,47**

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is

Maatstaf	Berekende Aantallen	Gewicht	Bedrag in basis
8a-2 Bijstandsontvangers	367,42	5.036,74	1.850.579,35
2 Inwoners	44.500,00	376,12	16.737.340,00
7c-3 Huishoudens met laag inkomen boven drempel	3.424,94	3.779,56	12.944.763,60
12b Personen met migratieachtergrond	1.812,88	386,44	700.570,47
3c Eenpersoonshuishoudens	5.511,00	166,54	917.801,94
8b Loonkostensubsidie	165	5.036,74	831.062,10
4a Inwoners: jongeren jonger dan 18 jaar (vanaf uitkeringsjaar 2019)	7.525,58	566,39	4.262.413,39
8f Doelgroepenregister gemeentelijke doelgroep	278,64	1.018,84	283.885,69
5d Inwoners 75+ met drempel	1.617,77	1.329,39	2.150.647,29
7m Laag opleidingsniveau met drempel	6.391,14	264,37	1.689.624,39
14a Lokale centrumfunctie (max 20km)	40.784,07	10,86	442.915,05
14b Regionale centrumfunctie (max 60km)	19.325,66	155,36	3.002.433,82
14c Landelijke centrumfunctie	13.561,16	45,41	615.812,16
15e Leerlingen VO	1.152,00	384,9	443.404,80
15d Leerlingen (V)SO	117,64	528,66	62.191,56
15h-2 Onderwijsachterstand	885,75	150,84	133.605,89
38 Bedrijfsvestigingen	5.070,00	134,78	683.334,60
27a Oppervlak historische kernen basisbedrag	5	33.745,44	168.727,20
36 Kernen	19	114.581,30	2.177.044,70
36a Kernen met 500 of meer adressen	6	75.166,66	450.999,96
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	1.869,00	31,4	58.686,60
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	5.154,66	13,42	69.175,59
32b-2 Omgevingsadressendichtheid (vanaf UJR 2016, miv septembercirc.	11.662,00	86,19	1.005.147,78
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	235	2.935,95	689.948,25
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	291	10.743,51	3.126.361,41
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	235	7.894,15	1.855.125,25
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	291	6.753,77	1.965.347,07
19 Oppervlakte binnenwater	207	126,1	26.102,70
16 Oppervlakte land	15.928,00	39	621.192,00
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	15.928,00	25,72	409.668,16
24b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	19.600,00	11,81	231.476,00
25b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016) *	19.600,00	52,99	1.038.604,00
39 Vast bedrag	1	977.596,56	977.596,56
Subtotaal			**62.623.589,33**

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)

Uitkeringsfactor	1,307
Subtotaal (B x C (=uf))	**81.849.031,25**

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is

Maatstaf	Berekende Aantallen	Uitkering
56g Suppletie-uitkering nieuw verdeelstelsel 2023	-2.882.417,00	-2.882.417,00
Subtotaal		**-2.882.417,00**

Specificatie Algemene uitkering 2023

Gemeente:	Peel en Maas
Circulaire:	Septembercirculaire 2022
Jaar:	2023
Uitkeringsfactor:	Lopende prijzen

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is

Maatstaf	Berekende Aantallen	Uitkering
71 Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches (DU)	178.143,00	178.143,00
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en	147.874,00	147.874,00
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	71.106,00	71.106,00
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	108.765,00	108.765,00
393 Versterking omgevingsveiligheidsdiensten (DU)	9.000,00	9.000,00
421 Extra capaciteit BOAs (DU)	36.463,00	36.463,00
428 Wet kwaliteitsborging bouw (DU)	31.515,00	31.515,00
Subtotaal		**582.866,00**

Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein

Maatstaf	Berekende Aantallen	Uitkering
260 Participatie (IU)	5.740.928,00	5.740.928,00
Subtotaal		**5.740.928,00**

Totaal uitkering 2023:	**77.602.166,78**

Bijlage E: Begroting 2023 op taakveldniveau

Taakveld		Begroting 2023	
		uitgaven	inkomsten
0.1	Bestuur	2.459.132	0
0.10	Mutaties reserves	3.311.887	3.328.183
0.2	Burgerzaken	1.767.891	610.495
0.4	Overhead	13.477.381	101.875
0.5	Treasury	-274.237	723.010
0.61	OZB woningen	261.797	5.195.702
0.62	OZB niet-woningen	0	3.714.865
0.64	Belastingen overig	15.008	17.034
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	77.602.167
0.8	Overige baten en lasten	4.715.504	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.246.896	207.023
1.2	Openbare orde en veiligheid	550.198	0
2.1	Verkeer en vervoer	6.135.752	23.985
3.1	Economische ontwikkeling	405.388	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	93.800	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	505.977	129.395
3.4	Economische promotie	457.079	1.096.277
4.2	Onderwijshuisvesting	1.834.210	53.145
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.427.506	734.913
5.1	Sportbeleid en activering	1.564.463	369.901
5.2	Sportaccommodaties	1.468.515	189.614
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.483.672	174.559
5.4	Musea	64.696	10.989
5.5	Cultureel erfgoed	149.305	3.434
5.6	Media	1.133.213	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.318.572	5.248
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	6.096.718	283.869
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.570.628	8.412
6.3	Inkomensregelingen	8.737.402	6.660.000
6.4	WSW en beschut werk	12.548.938	75.000
6.5	Arbeidsparticipatie	1.434.630	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.561.649	2.400.000
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1.394.332	0
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	350.000	153.750
6.71B	Begeleiding (WMO)	380.000	0
6.71C	dagbesteding (WMO)	10.000	0
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	2.611.500	0
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1.525.000	0
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	745.000	0
6.72B	Jeugdhulp behandeling	1.175.000	0
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	210.000	0
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.400.000	0
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	2.125.000	0
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	1.945.000	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	307.672	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	350.000	0
6.82A	Jeugdbescherming	1.300.000	0
7.1	Volksgezondheid	1.829.840	0
7.2	Riolering	4.433.939	5.652.950
7.3	Afval	3.975.191	4.896.347
7.4	Milieubeheer	589.450	0
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	54.230	50.901
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.948.293	271.285
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.364.022	376.505
8.3	Wonen en bouwen	3.232.062	658.268
Eindtotaal		**115.779.101**	**115.779.101**

Bijlage F: Baten en lasten 2021 en 2022

Ter informatie en vergelijking zijn onderstaand de baten en lasten opgenomen volgens de jaarstukken 2021 en de begroting 2022.

Programma		2021		2022	
		cf. jaarstukken		cf. Begroting	
		LASTEN	BATEN	LASTEN	BATEN
1.1	Vitale leefomgeving	6.928.404	4.672.487	5.546.933	1.434.930
1.2	Beheer vitale leefomgeving	16.607.697	10.854.613	16.306.105	10.376.077
2.1	Werk en inkomen	17.272.497	7.991.735	15.444.435	6.660.000
2.2	Zorg en ondersteuning	13.466.037	534.623	13.933.968	917.279
2.3	Jeugd en onderwijs	16.172.453	906.607	14.608.514	856.198
3.1	Gemeenschapsontwikkeling	3.204.962	34.555	3.770.897	221.653
3.2	Onderwijshuisvesting	1.714.181	45.919	1.742.224	51.848
3.3	Sport en bewegen	3.359.856	1.208.789	2.917.441	546.961
3.4	Kunst en cultuur	2.731.790	157.600	2.769.725	184.409
4.1	Toekomstbestendige economie	2.719.628	1.704.191	1.353.698	249.777
5.1	Integrale veiligheid	4.313.361	425.709	4.114.603	201.974
6.1	Bestuur, communicatie en dienstverlening	3.871.619	544.938	3.945.954	695.264
	Algemene Dekkingsmiddelen			1.396.934	79.799.328
	Overhead	15.373.261	77.626.163	13.103.210	100.000
	Treasury			-178.649	54.015
	Onvoorzien			300.000	0
Resultaat voor bestemming		**107.735.746**	**106.707.929**	**101.075.992**	**102.349.713**
TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN		***-1.027.817***		***1.273.721***	
Dotaties en onttrekkingen aan reserves		5.024.091	6.911.146	2.683.602	2.318.413
Resultaat baten lasten		**112.759.837**	**113.619.075**	**103.759.594**	**104.668.126**
(GERAAMD) RESULTAAT		**859.238**		**908.532**	

Begroting 2023

Een uitgave van
de gemeente Peel en Maas

Postbus 7088
5980 AB Panningen
Wilhelminaplein 1
5981 CC Panningen
T 077 - 306 66 66
E info@peelenmaas.nl
www.peelenmaas.nl

gemeente Peel en Maas